

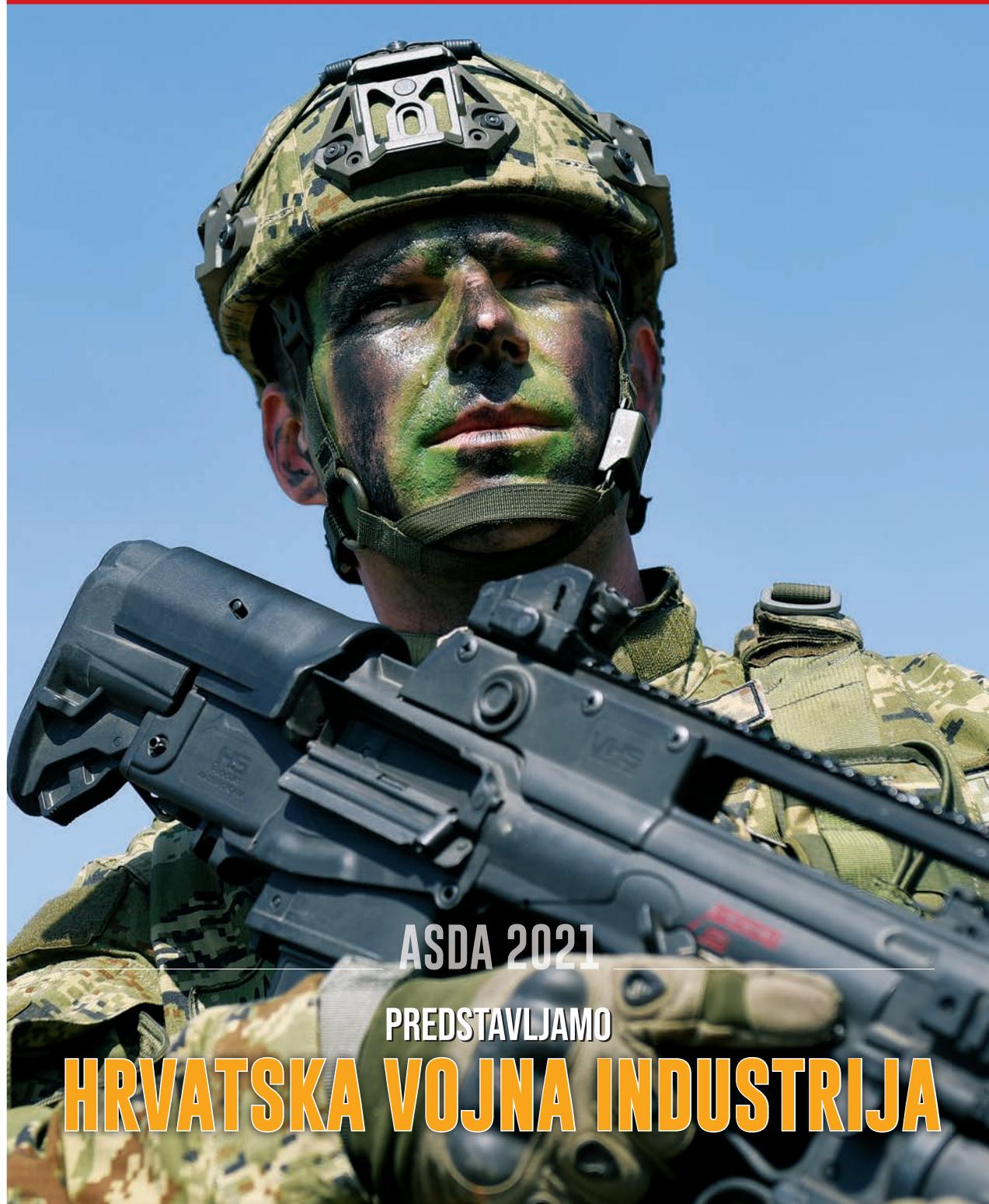
HRVATSKI VOJNIK

BROJ | 640

1. LISTOPADA 2021.

CIJENA 10 KUNA

30. OBLJETNICA

BITKE ZA
VUKOVAR

KAKO JE
HS PRODUKT
OSVOJIO
AMERIKU

INsig2
U PETOJ
DIMENZIJI

ŠESTAN-BUSCH:
JURIŠ NA
CIVILNO TRŽIŠTE

ASDA 2021

PREDSTAVLJAMO

HRVATSKA VOJNA INDUSTRIJA

Snimio Tomislav HARAMIĆ

FOKUSIRANI NA ZADAĆE, OBUKU I VJEŽBE

Uz obavljanje redovitih zadaća, u 191. eskadrili lovačkih aviona već više mjeseci podižu intenzitet svojih obučno-vježbovnih aktivnosti. Cilj je da novi, mlađi pripadnici dobiju što bogatije iskustvo i uvježbanost s naoružanjem, "borbeni štih", pa i da učvrste osjećaj pripadnosti jednoj borbenoj eskadrili

[STR. 16]

NASLOVNICU SNIMIO MLADEN ČOBANOVIĆ

SADRŽAJ

- 4** **30. OBLJETNICA BITKE ZA VUKOVAR**
Dokaz neslomljivog duha hrvatskih branitelja
- 8** **30. OBLJETNICA HRM-a**
Stup pomorske obrane RH
- 10** **RAZGOVOR**
general-pukovnik Boris ŠERIĆ
zapovjednik Hrvatske kopnene vojske
- 12** **ASDA 2021**
Demonstracija najnovijih trendova u obrambenoj industriji
- 20** **POLIGON "EUGEN KVATERNIK"**
Častan povratak
- 24** **ZOD "FRAN KRSTO FRANKOPAN"**
Računalna vježba pričuvnih postrojbi
- 26** **OSRH**
Najbolji vojnici i dočasnici primili priznanja za svoj rad
- 30** **VJEŽBA MINIEX**
Visoke ocjene za sastavnice Bojne za opću logističku potporu
- 32** **30. OBLJETNICA**
Dan oslobođenja grada Varaždina
- 34** **SAVA STAR 21**
Tradicijom do jačeg savezništva
- 36** **STRELJAČKO NAORUŽANJE**
Kako je HS Produkt osvojio Ameriku
- 42** **KIBERNETIČKI PROSTOR**
INsig2 u petoj dimenziji
- 48** **ZAŠTITNA OPREMA**
Šestan-Busch: Juriš na civilno tržište
- 54** **PODLISTAK**
Avioni na nuklearni pogon (VII. dio)
Leteći nosači
- 58** **PRIČE O DOMOVINSKOM RATU**
Deja vu
- 60** **30. OBLJETNICA U PLOČAMA**
Mi smo prvi ročnici Hrvatske vojske!
- 66** **ODLIKOVANJA REPUBLIKE HRVATSKE**
Odlikovanja Republike Hrvatske za vojne i ratne zasluge (IX. dio)
- 67** **FILATELIJA**
Marke – Mitovi

DOKAZ NESLOMLJI

Zapovjednik obrane Vukovara i ratni zapovjednik 204. vukovarske brigade Branko Borković – Mladi Jastreb istaknuo je kako je Bitka za Vukovar - bitka svih bitaka - omogućila da Republika Hrvatska postane samostalna i suverena država koja nije nikom dužna

HRVATS

Tekst: DJI / Foto: Josip Kopi

VOC DUHA

KIH BRANITELJA

30. OBLJETNICA BITKE ZA VUKOVAR

Prigodnim programom, u kojem su sudjelovali pripadnici Hrvatske vojske, sudionici obrane Vukovara, obitelji poginulih, nestalih i umrlih vukovarskih branitelja, hrvatski branitelji i drugi uzvanici, u Vukovaru je obilježena 30. obljetnica Bitke za Vukovar i 30. obljetnica osnivanja legendarne 204. vukovarske brigade Hrvatske vojske.

Obilježavanje je počelo budnicom Orkestra Oružanih snaga ulicama Vukovara. Održan je i mimohod ratnih zastava, pokazne vježbe Počasno-zaštitne bojne i Specijalne policije Ministarstva unutarnjih poslova. Izložena su sredstva i oprema na taktičko-tehničkom zboru hrvatske vojske i policije kao i brod "Šokadija" iz sastava Satnje riječnih brodova Inženjerijske pukovnije HKov-a. Održan je i letački program Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, prelet akrobatske grupe "Krila Oluje" i prelet aviona MiG-21.

U čast 30. obljetnice Bitke za Vukovar, pripadnici hrvatske vojske i policije podignuli su na vrhu vukovarskog Vodotornja zastavu Republike Hrvatske, kao što su to tijekom tromjesečne opsade Vukovara svakodnevno činili hrvatski branitelji. Na Memorijalnom groblju žrtava Domovinskog rata u Vukovaru predstavnici obitelji poginulih, nestalih i stradalih branitelja Domovinskog rata i izaslanstva Ureda predsjednika RH, Hrvatskog sabora, Vlade RH, Vukovarsko-srijemske županije, Grada Vukovara i ostalih gradova položili su vijence i upalili svjeće.

POČAST I ZAHVALNOST

Obilježavanju obljetnice Bitke za Vukovar nazočio je ministar obrane Mario Banožić koji je rekao kako se ovom svečanošću odaje zasluženo priznanje sudionicima obrane grada te kako je herojska obrana Vukovara utkana u konačnu pobjedu Hrvatske u Domovinskom ratu.

"Vjerojatno nećemo nikad moći iskazati svu zahvalnost i divljenje prema braniteljima grada na Dunavu. No, naš odnos prema Vukovaru možemo iskazati vidljivim potezima," rekao je Banožić u kontekstu dolaska

30. OBLJETNICA BITKE ZA VUKOVAR

Inženjerijske pukovnije u vukovarsku vojarnu "204. brigade HV".

Predsjednik Vlade Republike Hrvatske Andrij Plenković, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora Ante Deur i izaslanik Predsjednika Republike Hrvatske, posebni savjetnik za veterane Domovinskog rata umirovljeni general Marijan Mareković u svojim su se obraćanjima prisjetili žrtve Grada Herroja istaknuvši kako ovom obljetnicom odajemo počast i zahvalnost gradu Vukovaru, svim sudionicima obrane Vukovara, svim hrvatskim braniteljima i svim žrtvama koje su zasluzne za današnju slobodu. Istaknuvši da je Bitka za Vukovar, najduža i najstrašnija bitka Domovinskog rata, prekretnica koja svjedoči o pobjedičkom neslomljivom duhu hrvatskih branitelja, koja je pružala nadu u ono vrijeme, a danas je nadahnuće za izgradnju još prosperitetnije i modernije slobodne i samostalne hrvatske države.

Zapovjednik obrane Vukovara i ratni zapovjednik 204. vukovarske brigade, Branko Borković – Mladi Jastreb uz sjećanje na sve ubijene i nestale Vu-

Herojska obrana Vukovara utkana je u konačnu pobjedu Hrvatske u Domovinskom ratu

kovare i hrvatske branitelje govorio je o tromjesečnoj opsadi Vukovara, istaknuvši kako je Bitka za Vukovar – bitka svih bitaka - omogućila da Republika Hrvatska postane samostalna i suverena država koja nije nikom dužna. "Republika Hrvatska naših je ruku djelo," poručio je.

NERASKIDIVA POVEZANOST

U sklopu 30. obljetnice Bitke za Vukovar 17. rujna obilježen je dovršetak projekta izgradnje, uređenja i opremanja vukovarske vojarne "204. brigade HV", kao i dolazak Inženjerijske bojne Gardijske oklopno-mehanizirane brigade u Vukovar. Svečanosti u vojarni nazočio je izaslanik predsjednika Vlade i ministar obrane Mario Banožić, zamjenik načelnika Glavnog stožera Oružanih snaga RH general-pukovnik Siniša Jurković, generali i pripadnici Hrvatske vojske te izaslanstva Hrvatskog sabora, Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva hrvatskih branitelja i drugih.

Ministar Banožić izrazio je dobrodošlicu Inženjerijskoj bojni Gardijske oklopno-mehanizirane brigade u vukovarsku vojarnu, koja je ponijela časno ime 204. brigade Hrvatske vojske, na tridesetu obljetnicu Bitke za Vukovar.

Dolazak ove postrojbe u Vukovar širi je projekt Vlade Andreja Plenkovića, koji je započeo prije nekoliko godina, a u okviru kojeg se Hrvatska vojska, uz Vukovar, vratila u Sinj, Varaždin i Pulu, odnosno ondje gdje je uvijek bila i gdje oduvijek pripada.

"Sretan sam što Inženjerijska bojna u Vukovar dolazi u vrijeme kad obilježavamo 30. obljetnicu Bitke za Vukovar,

Pripadnici hrvatske vojske i policije podignuli su na vrhu Vodotornja zastavu Republike Hrvatske, kao što su to tijekom tromjesečne opsade Vukovara svakodnevno činili hrvatski branitelji

dana u kojima se branio Grad Heroj i naša Hrvatska," rekao je ministar istaknuvši kako je važno, uz zahvalnost i divljenje prema braniteljima grada na Dunavu, odnos prema Vukovaru iskazati vidljivim potezima poput ovog današnjeg. Osvrnuo se također na neraskidivu povezanost Hrvatske vojske i Vukovara istaknuvši kako je Hrvatska vojska pomagala Vukovaru kad god je to bilo potrebno. Dolaskom Inženjerijske bojne u Vukovar, značajan broj mlađih obitelji naseljava se u Gradu Heroju, što je velik doprinos razvoju grada.

"Naša je obveza da se Vukovaru odužimo i da svaki dan i svaki naš potez bude usmjeren k sigurnijem životu Vukovaraca i svih građana naše domovine. Vjerujem da će neraskidiva veza Vukovara i Hrvatske vojske biti zalog upravo takve, sigurnije budućnosti i uspješne, pobjedničke Hrvatske," poručio je ministar Banožić osvrnuvši se na 30. obljetnicu Bitke za Vukovar i doprinos hrabrih vukovarskih branitelja koji su za Hrvatsku dali doslovno sve.

Zapovjednik Inženjerijske bojne Gardijske oklopno-mehanizirane brigade pukovnik Ivan Liović kazao kako je Hrvatska vojska dolaskom u Vukovar uvijek bila dio herojskog grada, a svih poginulih i nestalih hrvatskih branitelja zauvijek ćemo se sjećati.

"Posebna hvala ministru Banožiću i načelniku Glavnog stožera OSRH admiralu Hranju te svima onima koji su pokrenuli projekt dolaska Hrvatske vojske u Vukovar te nam ovdje osigurali izvrsne uvjete za život i rad," rekao je pukovnik Liović. Proces dolaska Inženjerijske bojne Gardijske oklopno-mehanizirane brigade u vojarnu "204. brigada HV"

Dolaskom Inženjerijske bojne u Vukovar značajan broj mlađih obitelji naseljava se u Gradu Heroju, što je velik doprinos razvoju grada

250

PRIPADNIKA RADIT
ČE U VOJARNI

50,3

MILIJUNA KUNA
ULOŽENO JE
U VOJARNU

u Vukovaru započeo je početkom 2017. Od tada do danas nastavljena je kontinuirana izgradnja i uređenje objekata potrebnih za dolazak cje-lokupne postrojbe.

"Vojarna '204. brigade HV' u Vukovaru danas je izgrađena u cijelosti. U njoj se očekuje rad 250 pripadnika Hrvatske vojske. Vrijednost projekta je 50,3 milijuna kuna. Temeljna zadaća Inženjerijske bojne provedba je inženjerijske potpore postrojbama kao i zadaća potpore civilnim institucijama u slučajevima prirodnih i tehničko-tehnoloških nesreća.

30. OBLJETNICA HRM-a

STUP POMORSKE

"Povijest će nas pamtitи по onom što smo учинили и како smo reagirali dok je bio naš red na straži. Poginulim, umrlim i nestalim braniteljima, koji su pridonijeli slobodi naše domovine, neka je vječna slava. Svima koji su u redovima HRM-a od prvih dana, od srca hvala," poručio je zapovjednik HRM-a kontraadmiral Ivo Raffanelli

Uručenjem promaknuća, odlikovanja, pohvala i nagrada pripadnicima Hrvatske ratne mornarice u vojarni "Admiral flote Sveti Letica-Barba" u Splitu 27. rujna 2021. svečano je obilježena 30. obljetnica osnutka HRM-a.

Svečanosti su nazočili predsjednik Republike Hrvatske i vrhovni zapovjednik Oružanih snaga RH Zoran Milanović, izaslanik predsjednika Vlade Republike Hrvatske i ministar obrane Mario Banožić, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora i saborski zastupnik Ante Bačić, načelnik Glavnog stožera OSRH admiral Robert Hranj, glavni inspektor obrane general-pukovnik Drago Matanović, zapovjednik Hrvatske ratne mornarice kontraadmiral Ivo Raffanelli, zapovjednici grana i postrojbi Hrvatske vojske, predstavnici braniteljskih udruga te Splitsko-dalmatinske županije i Grada Splita.

Zahvalivši pripadnicima Hrvatske ratne mornarice na trudu, profesionalizmu i izvrsnosti koju ulaze u sva područja svojeg djelovanja, predsjednik Zoran Milanović čestitao je HRM-u tridesetu obljetnicu. Prisjetivši se hrvatskih mornara, koji su dali iznimno doprinos hrvatskoj pobjedi u Domovinskom ratu, ministar obrane Banožić istaknuo je kako je Hrvatska ratna mornarica nastala u zahtjevnom prekretničkom vremenu. "U ovim trenucima prisjećamo se svih naših branitelja koji su dali život za stvaranje Hrvatske. Imali ste brojne izazove. Pokazali ste kako ograničenim materijalnim sredstvima, mnogo skromnijim od onih koje je imala druga strana, a nošeni željom prema slobodi i domovini, možete svladati višestruko jačeg protivnika," rekao je ministar obrane istaknuvši kako je HRM danas zahtjevna grana Hrvatske vojske koja štiti nacionalne interese te kako je ponosan što je ova Vlada oživotvorila proces opremanja HRM-a obalnim ophodnim brodovima, prepoznajući iznimnu važnost HRM-a u očuvanju i obrani hrvatskih nacionalnih interesa i hrvatskog suvereniteta na Jadranu.

TEKST

OJI / Jelena Jakšić

FOTO

Filip Klen

Dugoročni plan razvoja trebao bi dovesti Hrvatsku ratnu mornaricu u poziciju da i dalje bude prepoznata od naših partnera i saveznika po profesionalizmu i znanju

OBRANE RH

MODERNIZACIJA I OPREMANJE

“Sve Vlade do sada nastojale su ulagati u modernizaciju i opremanje Hrvatske ratne mornarice, sukladno mogućnostima koje su imale. Idemo s Dugoročnim planom razvoja, koji bi trebao dovesti Hrvatsku ratnu mornaricu u poziciju da i dalje bude prepoznata od naših partnera i saveznika po profesionalizmu i znanju. Vjerujem kako će mladost, nova snaga HRM-a prihvatićati iskustva onih koji su stvarali HRM,” poručio je ministar obrane Banožić i rekao kako su upravo mornari najveća snaga Hrvatske ratne mornarice. Izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora Ante Bačić pripadnicima HRM-a poručio je da je poziv mornara hrabar i častan te vjeruje da će se i u budućnosti saveznicima i partnerima nametnuti znanjem stečenim u Domovinskom ratu te kako će za sve daljnje korake u procesu modernizacije i opremanja HRM imati punu potporu Hrvatskog sabora. Admiral Hranj izrazio je zadovoljstvo što se 30. obljetnica HRM-a obilježava u Splitu, gradu iznimno bogate pomorske tradicije. “Hrvatska ratna mornarica stup je pomorske obrane Republike Hrvatske. Jadranovo more važan je prirodni i gospodarski resurs, zato nam je potrebna jaka i moderno opremljena Hrvatska ratna mornarica. Podsjecam na izreku kako su more i valovi uvijek na strani onih najspasobnijih i najhrabrijih mornara. Zato je naš prioritet ulaganje u nove generacije hrvatskih mornara,” rekao je admiral Hranj. Kontraadmiral Ivo Raffanelli pripadnicama i pripadnicima HRM-a poručio je kako mogu biti iznimno ponosni na sve što Hrvatska ratna mornarica predstavlja za Hrvatsku vojsku i cijelu Republiku Hrvatsku. “Povijest će nas pamtiti po onom što smo učinili i kako smo reagirali dok je bio naš red na straži. Poginulim, umrlim i nestalim braniteljima, koji su pridonijeli slobodi naše domovine, neka je vječna slava. Svima koji su u redovima HRM-a od prvih dana, od srca hvala,” poruka je kontraadmirala Raffanellija.

Uz središnju svečanost u Splitu, 30. obljetnica Hrvatske ratne mornarice obilježena je i svečanim postrojavanjem pripadnika HRM-a u Puli i Pločama. U Splitu je u jutarnjim satima održana budnica, a položeni su i vijenci u more za sve poginule i nestale hrvatske mornare. Misu za poginule hrvatske branitelje u crkvi sv. Ante, predvodio je vojni ordinarij mons. Jure Bogdan. Na Trgu Gaje Bulata u Splitu održan je svečani koncert Klapa "Sv. Juraj" HRM-a i Orkestra HRM-a.

"Ponosan sam što sam kao časnik i general Hrvatske vojske, s kojom sam rastao i razvijao se tijekom Domovinskog rata, dobio priliku školovati se na tako prestižnoj međunarodnoj visokoobrazovnoj ustanovi što je svakako pridonijelo mojem profesionalnom razvoju"

JEDINO UČENJEM MOŽEMO UNAPREĐIVATI ORUŽANE SNAJE

RAZGOVOR
GENERAL-PUKOVNIK
BORIS ŠERIĆ
ZAPOVJEDNIK HRVATSKE
KOPNENE VOJSKE

Zapovjednik Hrvatske kopnene vojske general-pukovnik Boris Šerić početkom rujna primljen je u Međunarodnu kuću slavnih i ovo priznanje bilo je povod za razgovor o njegovu školovanju na Nacionalnom sveučilištu obrane u Sjedinjenim Američkim Državama, kao i važnosti obrazovanja u ovoj prestižnoj ustanovi u kontekstu nacionalne i međunarodne sigurnosti.

NEDAVNO STE NA SVEČANOSTI NA NACIONALNOM SVEUČILIŠTU OBRANE SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA U WASHINGTONU PRIMLJENI U MEĐUNARODNU KUĆU SLAVNIH. ZA ŠTO VAM JE PRIZNANJE DODIJELJENO?

Četiri godine nakon završetka školovanja na Nacionalnom sveučilištu obrane (National Defense University – NDU) u Sjedinjenim Američkim Državama i stjecanja akademskog naziva magistra znanosti u području strategije nacionalnih resursa, primljen sam u Međunarodnu kuću slavnih. International Fellows Hall of Fame ili Međunarodna kuća slavnih program je koji je uspostavljen 1999. godine na Nacionalnom sveučilištu obrane. Svrha je programa odati priznanje stranim diplomantima NDU-a koji su, nakon školovanja, ostvarili značajne rezultate u svojoj karijeri, odnosno koji obnašaju visoke dužnosti u oružanim snagama, civilnim institucijama ili međunarodnim organizacijama. Uz vojne dužnosnike, članovi Međunarodne kuće slavnih su i civilni dužnosnici poput ministara, državnih tajnika, čelnika sigurnosnih agencija i slično.

RAZGOVARAO
Željko Stipanović

FOTO
NDU

Entuzijazam kojim sam pristupio obrani domovine svakako je i danas prisutan i uvijek me motivirao da težim prema izvrsnosti na svim dužnostima koje sam do sada obnašao, uključujući i sadašnju

KOJI SU GLAVNI KRITERIJI ZA DOBIVANJE TAKVOG PRIZNANJA?

Postupak primanja u Međunarodnu kuću slavnih NDU-a sastoji se od nominacije, odobrenja i svečanosti prijma kandidata u kuću slavnih. Prateći razvoj karijere bivših polaznika, NDU nominira kandidate za prijam u Međunarodnu kuću slavnih uzimajući u obzir njihov profesionalni razvoj, zasluge i postignuća tijekom karijere. Nominacija se zatim upućuje u Veleposlanstvo Sjedinjenih Američkih Država u državi kandidata koje verificira, odnosno daje povratnu informaciju o zadovoljavanju uvjeta predloženog kandidata za prijam u Međunarodnu kuću slavnih. Nakon verifikacije, osoba koja je dobila priznanje NDU poziva se na svečanost prijma u Međunarodnu kuću slavnih. Do sada je takvo priznanje uz mene primilo 67 međunarodnih polaznika Nacionalnog sveučilišta obrane.

KOLIKO VAM JE ISKUSTVO IZ DOMOVINSKOG RATA POMOGLO TIJEKOM OBRAZOVANJA?

Tijekom Domovinskog rata razvijao sam se kao časnik, paralelno s razvojem Hrvatske vojske. Entuzijazam kojim sam pristupio obrani domovine svakako je i danas prisutan i uvijek me motivirao da težim prema izvrsnosti na svim dužnostima koje sam do sada obnašao, uključujući i sadašnju. Slijedno rastuća izobrazba u hrvatskim vojnim školama nakon Domovinskog rata, koja je kulminirala Ratnom školom "Ban Josip Jelačić" izvrstan je temelj za uspješnost i tijekom školovanja na Nacionalnom sveučilištu obrane u Sjedinjenim Američkim Državama. Osim školovanja, iskustvo sudjelovanja u međunarodnim vojnim operacijama i misijama, gdje se teorijski usvojena znanja na strategijskoj razini provode u djelo, vrlo je važan činitelj uspješnosti daljnog školovanja u međunarodnim obrazovnim institucijama kao što je NDU.

MOŽETE LI NEŠTO REĆI O NACIONALNOM SVEUČILIŠTU OBRANE SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA? O KAKVOJ JE OBRAZOVNOJ USTANOVİ RIJEĆ?

Sveučilište je osnovano 1924. godine kao rezultat potrebe za boljom suradnjom između vojnih snaga, diplomacije i industrije, a posebice radi uspostavljanja i unapređenja suradnje vojnih središta za obrazovanje i razvoj. Nakon Drugog svjetskog rata ustrojena je združena obrazovna institucija koja je obuhvaćala dotadašnju Stožernu školu oružanih snaga, Nacionalnu ratnu školu i Vojnu školu za upravljanje industrijskim resursima u vojne svrhe (engl. Army Industrial College). U obliku u kakvom djeluje danas, NDU je uspostavljen 1976. godine objedinjavanjem Nacionalne ratne škole i Army Industrial College. NDU danas djeluje kao koncern vojnih škola koji obuhvaća Nacionalnu ratnu školu, zatim Dwight D. Eisenhower školu nacionalne sigurnosti i strategije upravljanja resursima te Stožernu školu združenih snaga (engl. Joint Forces Staff College), Školu za informacijski i cyber-prostor (engl. College for Information and Cyberspace) kao i Školu međunarodne sigurnosti (engl. College of International Security Affairs). Sustav obrazovanja u NDU-u dizajniran je tako da se te škole međusobno nadopunjaju i podupiru, a međunarodno okruženje u kojem se izobrazba odvija daje dodanu vrijednost međusobnog učenja, razvijanja veza i odnosa na strateškoj razini odlučivanja. NDU priprema vojne vode i dužnosnike ostalih tijela za učinkovito obnašanje dužnosti na strateškoj razini u dinamičnom, kompleksnom i nepredvidljivom okruženju nacionalne i međunarodne sigurnosti. Na NDU-u se vođe pripremaju razumjeti, razvijati i primjenjivati sve elemente nacionalne moći kroz sveobuhvatan pristup u učenju i istraživanju. Od 1985. godine NDU pohađaju, osim američkih polaznika i međunarodni studenti iz 146 partnerskih i savezničkih zemalja. Nacionalno sveučilište obrane Sjedinjenih Američkih Država do sada je uspješno završilo devet polaznika iz Republike Hrvatske, a trenutačno se na školovanju na NDU-u nalazi časnik Oružanih snaga Republike Hrvatske brigadir Damir Barišić.

ŠTO ZA VAS OSOBNO ZNAČI OVO PRIZNANJE, A ŠTO KAO PRIZNANJE GENERALU HRVATSKOJ VOJSKE TE HRVATSKOJ VOJSCI OPĆENITO?

Kao što sam istaknuo i na svečanosti prijma u Međunarodnu kuću slavnih u Washingtonu, iznimno sam ponosan na ukazanoj mi časti. Ovo prestižno priznanje neprocjenjivo je za mene kao zapovjednika Hrvatske kopnene vojske. Čast mi je bilo predstavljati Republiku Hrvatsku, Ministarstvo obrane i Hrvatsku vojsku na toj svečanosti 7. rujna 2021. u Sjedinjenim Američkim Državama. No to nije jedino moja zasluga već i zasluga svih pripadnica i pripadnika Hrvatske kopnene vojske i Oružanih snaga Republike Hrvatske. Još jedanput ističem da sam ponosan što sam kao časnik i general Hrvatske vojske, s kojom sam rastao i razvijao se tijekom Domovinskog rata dobio priliku školovati se na tako prestižnoj međunarodnoj visokoobrazovnoj ustanovi što je svakako pridonijelo mojoj profesionalnom razvoju. Posebnu zahvalu i ovim putem posebno upućujem svim hrvatskim braniteljima, svim pripadnicama i pripadnicima Hrvatske vojske. Školovanje na NDU-u i iskustva koja sam stekao na toj izobrazbi koristim u svakodnevnom radu i donošenju odluka. Tim školovanjem stekao sam brojna znanja i vještine i sklopio mnoga prijateljstva. Osjećam se povlaštenim i čast mi je što sam mogao biti dijelom te prestižne vojne obrazovne ustanove. Stoga i ovim putem upućujem poruku kolegicama i kolegama, pripadnicama i pripadnicima Hrvatske vojske, učite i unapređujte svoja znanja jer jedino tako možemo nastaviti izgrađivati i unaprijeđivati naše Oružane snage, provoditi misije i zadaće koje su zapisane u Ustavu i biti jamac stabilnosti, sigurnosti i daljnog razvoja Hrvatske vojske.

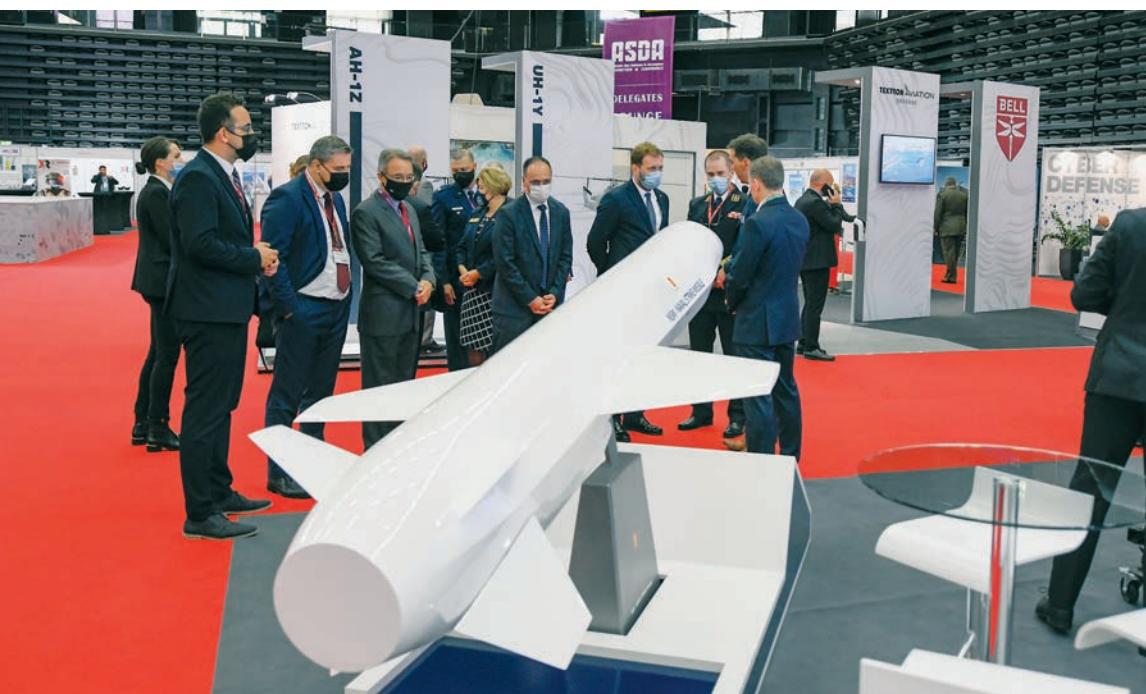
TEKST
Domagoj Vlahović

FOTO
Filip Klen

DEMONSTRACIJA NAJ U OBIĆU

Jadranska vojna i zrakoplovna izložba i konferencija - ASDA 2021 šesti se put održava u Splitu, a glavne teme izložbe obuhvaćaju naoružanje i vojnu opremu svih triju grana oružanih snaga kao i opremu vezanu za zaštitu i sigurnost

Uz predstavnike izlagača i organizatora, otvaranju je nazočio i izaslanik predsjednika Vlade i ministar obrane RH Mario Banožić. Nakon svečanosti otvaranja izaslanstva su obišla izložbeni prostor u Spaladium Areni

NOVIJIH TRENDOVA OBRAMBENOJ INDUSTRIJI

Među 155 izlagača iz 24 zemlje renomirane su tvrtke hrvatske obrambene industrije, kao i neka od najvećih imena svjetske obrambene industrije

U dvorani Spaldium Arene u Splitu 29. rujna 2021. svečano je otvorena Jadranska vojna i zrakoplovna izložba i konferencija - ASDA 2021. Međunarodna izložba proizvođača naoružanja i vojne opreme šesti se put održava u Splitu, pod pokroviteljstvom Vlade RH, u organizaciji tvrtke TNT Production Inc. iz Sjedinjenih Američkih Država i uz potporu Ministarstva obrane Republike Hrvatske. Najavljen je dolazak 155 izlagača naoružanja i vojne opreme iz 24 zemlje.

Uz predstavnike izlagača i organizatora, otvaranju su nazočili i izaslanik predsjednika Vlade i ministar obrane RH Mario Banožić, izaslanik i savjetnik Predsjednika RH i vrhovnog zapovjednika OSRH Dragan Lozančić, načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH admiral Robert Hranj, župan Splitsko-dalmatinske županije Blaženka Boban, gradonačelnik Splita Ivica Puljak, predstavnik organizatora TNT Production Inc. Justin Webb, predstavnici stranih državnih i vojnih izaslanstava, čelnici i zapovjednici ustrojstvenih cjelina MORH-a i OSRH i drugi. U prigodnom obraćanju ministar obrane Mario Banožić poželio je dobrodošlicu u Split svim izlagačima i izaslanstvima. "Industrija vojne opreme i naoružanja, bez dvojbe, spada u najsloženije i tehnološki najzahtjevnije grane gospodarstva. Izložbe poput ove prilika su za susrete predstavnika vlada i poslovnih ljudi obrambene industrije. Vjerujem kako će i ovo šesto izdanje ASDA-e biti uspješno za sve vas koji ste došli u Split. ASDA se etabrirala kao platforma za demonstriranje najnovijih trendova obrambene industrije, mjesto za ugovaranje

ASDA 2021

poslova i stvaranje kontakata i surreta. Raduje me snažna prisutnost hrvatske obrambene industrije na sajmu, koja i ovdje pokazuje kako je izrasla u respektabilnog igrača na zahtjevnim svjetskim tržištima,” istaknuo je ministar.

ZNAČAJ IZLOŽBE

Župan Splitsko-dalmatinske županije Blaženko Boban zahvalio je tvrtki TNT Productions što već više godina organizira ASDA-u u Splitu. “Održavanje je važno za grad i Županiju jer je pojam sigurnosti usko povezan s turizmom koji je ključna gospodarska grana.”

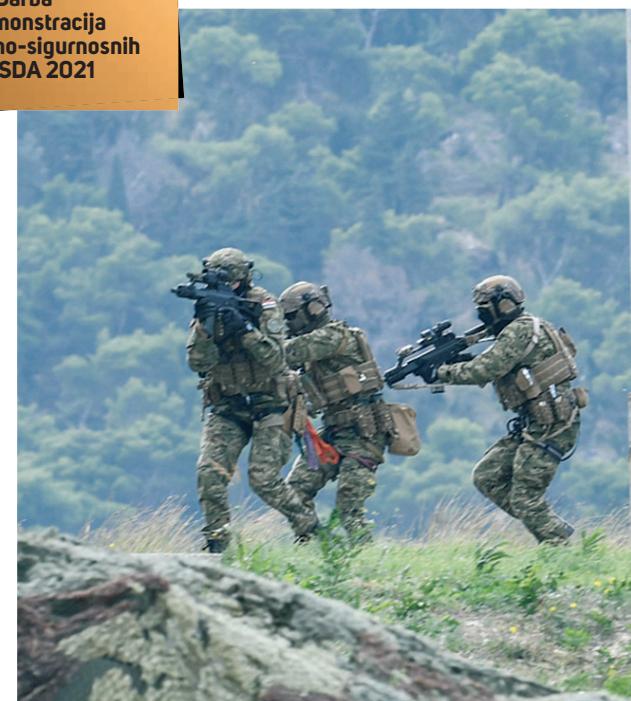
Gradonačelnik Splita Ivica Puljak rekao je da ASDA ima gospodarski, vojni i vanjskopolitički značaj, a njezino održavanje velika je čast za Split koji se sve više profilira u kongresni centar za velike događaje.

Predstavnik tvrtke TNT Production Inc. Justin Webb istaknuo je da organizacija međunarodne izložbe poput ASDA-e traži iznimno puno napora i zahvalio svima koji su u njoj sudjelovali, a posebno MORH-u na “vitalnoj, entuzijastičnoj i trajnoj potpori”.

Nakon svečanosti otvaranja izaslanstva su obišla izložbeni prostor u Spaladium Areni. ASDA 2021 poslovni je događaj (*business-to-business*) namijenjen ponajprije predstavnicima vlada i obrambene industrije. Glavne teme izložbe obuhvaćaju naoružanje i vojnu opremu svih triju grana oružanih snaga kao i opremu vezanu za zaštitu i sigurnost, a među izlagачima renomirane su tvrtke hrvatske obrambene industrije, kao i neka od najvećih imena svjetske obrambene industrije. Izložba je otvorena do 1. listopada, uz provedbu svih epidemioloških mjera.

Nakon obilaska, izaslanstva su se uputila u vojarnu ”Admiral flote Sveti Ljetica-Barba”, u kojoj je održana demonstracija združenih vojno-sigurnosnih sposobnosti ASDA 2021. Prikazane su sposobnosti Hrvatske vojske za provedbu pomorsko-zračnog desanta. Na vježbi su sudjelovali pripadnici svih triju grana Hrvatske vojske te pripadnici Zapovjedništva specijalnih snaga, Obavještajne pukovnije, Pukovnije Vojne policije i Zapovjedništva za potporu.

U vojarni ”Admiral flote Sveti Ljetica-Barba” održana je demonstracija združenih vojno-sigurnosnih sposobnosti ASDA 2021

Na vježbi su sudjelovali pripadnici svih triju grana Hrvatske vojske te pripadnici Zapovjedništva specijalnih snaga, Obavještajne pukovnije, Pukovnije Vojne policije i Zapovjedništva za potporu

Prikaz sposobnosti, obučenosti i uvježbanosti

U pokaznu vježbu bili su, među ostalim sustavima, uključeni i desantni brodovi-minopolagачi Cetina i Krka, obalni ophodni brod OOB-31 Omiš, RTOP-42 Dubrovnik, helikopteri OH-58D i Mi-8MTV te borbeno oklopno vozilo Patria. Osim atraktivnog prikaza sposobnosti, obučenosti i uvježbanosti, pripadnici OSRH demonstrirali su i kvalitetu različitih proizvoda hrvatske obrambene industrije kojima su u velikoj mjeri opremljeni. Nakon uspješno izvršenih vježbovnih zadaća, direktor vježbe kapetan fregate Dražen Guć nglasio je da je sudjelovalo oko 250 pripadnica i pripadnika OSRH, a pripreme su trajale oko mjesec dana. "Nadam se da smo na ovom malom prostoru uspjeli pokazati svu moć HV-a u združenom djelovanju," istaknuo je Guć. Vojnikinja Daria Šerić iz 3. mehanizirane bojne Pauci GMBR-a rekla je da joj je sudjelovanje na vježbi bila iznimna čast, dodavši da su zapravo radili ono što svakodnevno rade u postrojbi. Pozornik Ivan Kraljević iz satnije Mornaričko-desantnog pješaštva HRM-a rekao je da je prekrcaj snaga na moru bio vrlo težak i zahtjevan, a slijedio je desant na obalu i zauzimanje mostobrana. "Pokazali smo da smo uvijek spremni izvršiti sve postavljene zadaće," zaključio je Kraljević.

HRZ

TEKST

Domagoj Vlahović

FOTO

Tomislav Haraminčić
arhiva 191. ELA

FOKUSIRANI NA ZADAĆE, OBUKU I VJEŽBE

Uz obavljanje redovitih zadaća, u 191. eskadrili lovačkih aviona već više mjeseci podižu intenzitet svojih obučno-vježbovnih aktivnosti. Cilj je da novi, mladi pripadnici dobiju što bogatije iskustvo i uvježbanost s naoružanjem, "borbeni štih", pa i da učvrste osjećaj pripadnosti jednoj borbenoj eskadrili

Lovačka komponenta Hrvatskog ratnog zrakoplovstva u hrvatskoj se javnosti već dulje vrijeme spominje gotovo pa isključivo u kontekstu nabave novog višenamjenskog borbenog aviona. Ono što je ključno jest da će ta nabava osigurati kontinuitet hrvatskih nadzvučnih sposobnosti nadzora i zaštite zračnog prostora. A taj kontinuitet održavaju pripadnici 191. eskadrile lovačkih aviona (ELA) 91. krila Hrvatskog ratnog zrakoplovstva. Nekako u sjeni očekivanog zaključenja ugovora s Francuskim, temeljnog uvjeta za dolazak izvanrednih Rafalea, u Eskadrili već više mjeseci podižu intenzitet svojih redovitih obučno-vježbovih aktivnosti.

Kad se aktivnosti provode s ubojnim sredstvima, oči Eskadrile upre su u tehničare za zrakoplovno naoružanje

Osim što su vezane uz dežurni borbeni dvojac i zaštitu zračnog prostora, te aktivnosti obuhvaćaju i borbena djelovanja po pomoćnoj namjeni, tj. gađanje i bombardiranje površinskih ciljeva iz zraka. "Intenzitet podižemo zbog dosta novih, mladih pripadnika Eskadrile, prije svega tehničara, ali i pilota. Želimo da dobiju što bogatije iskustvo i uvježbanost s naoružanjem, "borbeni štih", pa i da učvrste osjećaj pripadnosti jednoj borbenoj eskadrili. Jako smo zadovoljni, pa i ponosni učinjenim, sve uspijevamo uz normalno izvršavanje redovitih zadaća," kaže za Hrvatski vojnik zapovjednik 191. ELA pukovnik Zvonimir Milatović u prostorijama Eskadrile u vojarni "Pukovnik Marko Živković" u Velikoj Gorici.

POTPORA KOPNENIM SNAGAMA

Svojevrsni vrhunac aktivnosti bio je u svibnju kad je Eskadrila sudjelovala u nizu vježbi OSRH Hrvatski bedem, a posebno se istaknula u međuna-

HRZ

PROBIJANJE ZVUČNOG ZIDA

Na internetskim stranicama Ministarstva obrane RH često ćete naići na obavijest da avioni 191. ELA u okviru redovitih aktivnosti iznad određenih područja Hrvatske mogu probiti zvučni zid, tj. izazvati gromki BUM koji takođe čujemo ako se nađemo koji kilometar ispod aviona. U najvećem broju slučajeva probijanje je unaprijed planirano ako to traže obuka, trenaza ili probni letovi. No, događa se i nenajavljeni, pri zadaća- ma. Pukovnik Milatović kaže da je dežurni borbeni dvojac nedavno imao zadaću presretanja civilnog aviona koji je nenajavljen ušao u hrvatski zračni prostor: "Trebalo je odmah reagirati, poletjeti, popeti se na 10 000 metara, probiti zvučni zid, brzo doći do te letjelice i identificirati je."

rodnim vježbama Astral Knight 21 i Immediate Response 21, na kojoj su piloti gađali po ciljevima na zemlji zrakoplovnim topovima GŠ-23 i školskim avio bombama VAB-250. Tu su pokazali svoje sposobnosti potpore kopnenim snagama iz više zemalja NATO-a, a u Astral Knightu uspješno presretali ciljeve iznad jadranskog akvatorija, leteći zajedno s avionima F-35, F-16 i drugima. "Znači, u kratko vrijeme prezentirali smo se kroz široki spektar zadaća, a kako intenzivno radimo te za sve aktivnosti provodimo dobru pripremu i analizu, vidi se da smo sve obučeniji, sigurniji i brži. Uz pomoć iskusnih zapovjednika i instruktora, mladi tehničari brzo ovladavaju materijom istodobno dobivajući sve veću razinu samopouzdanja, a mladi piloti postižu zavidnu razinu preciznosti s topom i bombama," naglašava Milatović.

Razgovarajući s pilotima, saznali smo da im je kod uvježbavanja bojnih gađanja cilj postići određeni automatizam. Kad se naoružan prilazi cilju na zemlji, uoči aktivacije oružnih sustava "osjeti se nešto uzbudjenja, ali ne bismo to nazvali navalom adrenalina, a sa sve više uvježbavanja i to nestaje". Kako se i takve akcije rade u paru, tj. s dva MiG-a, potrebno je i apsolutno međusobno povjerenje pilota, "to su velike brzine, avioni su blizu jedan drugom, no bitno je da ste uigrani kao tim, a to se onda odražava i na cijelu postrojbu. Kad se obučavamo i vježbamo s naoružanjem, tad je i naša kohezija veća." Kad se aktivnosti provode ubojnim sredstvima, jasno je da Eskadrila brine o potrebnom bojnom i vježbovnom streljivu, ali i o visokoj razini ispravnosti svih sustava naoružanja ili za nošenje naoružanja. Rade se redovite provjere i provode ciklus održavanja, a učestale su i tzv. reglaže, tj. provjere ciljničke linije topova. U takvo vrijeme, oči Eskadrike uprte su u tehničare za zrakoplovno naoružanje. Taj je kadar prilično pomlađen, ali i oni najiskusniji kažu da obavlja sve zadaće točno kako treba, a najbitnije je što s intenzivnjim radom u Eskadrili imaju najbolju priliku za nadograđivanje svojeg znanja. Desetnik Ivan Gašparić, koji najviše voli raditi s projektilima zrak-zrak R 60MK kaže da pri odlasku naoružanog MiG-a na zadaću ne osjeća neizvjesnost ni nervozu jer je cijela ekipa uvježbana i stoga sigurna u sebe. Njegov kolega skupnik Marko Bencek kaže da je u zadnjih godinu dana prošao puno više praktičnog rada. Najzanimljivije, ali i najteže mu je raditi s topom GŠ-23.

**U kratko vrijeme pripadnici
191. ELA prezentirali su se
kroz široki spektar zadaća**

PRITISAK I BRZA REAKCIJA

Atraktivne zadaće s naoružanjem ne stavljaju u drugi plan tehničare za zrakoplov i motor (ZiM). Uz redovite periodične 50, 100 i 200-satne pregledе, oni koji su zaduženi za održavanje aviona otklanjaju i eventualne probleme, a oni koji rade na opsluživanju brinu se da sve bude u redu s avionima koji sudjeluju u zadaćama, obuci i vježbama. Skupnik Filip Husinec (22) i vojnik Matej Batinović (21) mladi su tehničari, ali već s gotovo trogodišnjim stažem u 91. ELA-i. Pripadaju prvom naraštaju HRZ-ovih srednjoškolskih stipendista za tehničare, a lovačko zrakoplovstvo ispunilo je njihove želje i ciljeve. Husinec ističe da je stipendista sve više i da se vidi da su homogena skupina koja je prošla isto školovanje.

**U Eskadrili se rade
redovite provjere
i provode ciklusi
održavanja, a učestale su
i tzv. reglaže, tj. provjere
ciljničke linije topova**

No jako im je važna pomoć starijih i njihovo iskustvo stečeno kroz godine i godine rada. "Svaki veći problem rješavamo zajedno, timski, sve kako bismo bili sigurni da smo sve dobro napravili," kaže skupnik dodajući da uživa u svojem poslu jer se stalno susreće s nečim novim i zanimljivim. Njegov kolega sjeća se srednjoškolskih dana, već tад su u velikoj mjeri dobivali sliku o tome što će raditi u HRZ-u. "Još pri samoj prijavi cilj mi je bio raditi s borbenim avionima. Uz izvrsne instruktore razvijam se kao tehničar, a spremam se i za stjecanje dočasničkog čina. Što se tiče aktualnog razdoblja, mislim da smo svi, i piloti i tehničari, pokazali spremnost za sve zadaće, pa i borbene. Već nas je rad s dežurnim borbenim dvojcem naučio na pritisak i brzu reakciju," ističe Batinović.

NAJBOLJI POSAO NA SVIJETU

Naravno, očekivani dolazak aviona Rafale neizbjegna je tema kad razgovarate s pripadnicima Eskadrile. I piloti i tehničari naglašavaju da su prije svega profesionalci, ali i entuzijasti, pa iz dostupnih izvora prate i uče sve što mogu o različitim tipovima borbenih aviona. Neki čak kažu da im platforma i nije bitna, da će uvijek izvršavati zadaće kakve i na kojem god avionu bile. "Naravno da govorimo o Rafaleu. Gledano s taktičke razine, borbeni avioni dviju različitih generacija ne mogu se usporediti. MiG-ovi jesu pri kraju resursa, ali još su ovdje i mi smo apsolutno fokusirani na aktualne zadaće, obuku i vježbe," kažu piloti. Iz domene zapovednika, pukovnik Milatović misli da će se inicijalne sposobnosti, a to su iste zadaće koje se provode s MiG-om 21, postići brzo, a potom slijedi postizanje viših razina osposobljenosti, sa željom da se mogućnosti platforme iskoriste u najvećoj mogućoj mjeri. "Ne sumnjam u ove dečke i cure, pilote i tehničare, posebno kad vidim koliko energije, truda i motivacije ulažu u MiG-21, koliko mladi brzo hvataju najsloženije stvari. Rade jedan plemenit i ponosan, najbolji posao na svijetu koji ne bih mijenjao niti za jedan drugi. Sve to će vrijediti i kad dođe Rafale," zaključuje pukovnik Milatović.

POLIGON "EUGEN KVATERNIK"

Središte za međunarodne vojne operacije provelo je još jednu obuku preživljavanja, izbjegavanja/bijega, otpora i izvlačenja. U završni postupak izvlačenja bili su uključeni S.E.R.E. specijalisti Američkog ratnog zrakoplovstva te prvi put specijalizirani USAF-ov helikopter Pave Hawk

ČASTAN P

TEKST
Domagoj Vlahović

FOTO
Tomislav Brandt

OVRATAK

POLIGON "EUGEN KVATERNIK"

Poluoblačan je dan na Slunju u sredini rujna, toplo je, ali šuma i makija na poligonu "Eugen Kvaternik" počeli su dobivati jesenske boje. Mi smo na urbaniziranom, asfaltiranom dijelu velikog poligona gdje je i većina čvrstih objekata. No, više kilometara udaljeno od nas, u brdovitom kraju ekstremno obrasлом gustom područje je nepriступačno čak i "najokorijelijim" vojnim i terenskim vozilima. U njemu je desetak polaznika obuke S.E.R.E (Survival, Evasion/Escape, Resistance, Extraction), tj. preživljavanje, izbjegavanje / bijeg, otpor i izvlačenje, namijenjene ljudima koji bi se mogli naći izolirani iza neprijateljskih linija.

U skupini su i vojnikinje i vojnici, različitim su godina, činova i dolaze iz različitih postrojbi. Jedno im je zajedničko: na samoj su završnici dvotjedne obuke "C" razine. To znači da su izolirani u divljini već tri dana, da moraju naći hranu, piće i sigurno sklonište, a uz sve to ostati neprimijećeni od protivničkih snaga koje ih uporno traže.

"Da, ovdašnji teren i vegetacija iznimno su zahtjevni, i takvi daju priliku polaznicima da primijene sve što su naučili tijekom teorijskog dijela te prethodnog uvježbavanja," kaže nam voditeljica obuke, bojnica Renata Koković Novosel. Na Slunju ih predvodi već uigran tim iskusnih dočasnika Središta za međunarodne vojne operacije (SMVO) "Josip Briški". Na rukavima im se ističe oznaka instruktora za S.E.R.E. sa sloganom na latinskom jeziku: *Reditus cum honore* (Častan povratak). Međutim, u ovoj prilici tu je i dvojac njihovih kolega u američkim odorama: narednik Dylan Sedillo i desetnik Joseph Apolinar, pripadnici 31. eskadrile za potporu operacija Američkog ratnog zrakoplovstva (USAF) smještene u talijanskom Avianu. I oni na rukavima nose oznaku, na njoj je orao, a natpis je na engleskom jeziku, no ima isto značenje kao i onaj na latinskom, kratko opisujući za što pripremaju vojnike: *Return with Honor*. "Biti u Europi iznimno je korisno za pripadnike USAF-a," kaže nam narednik Sedillo, "to se najviše ogledava u razmjeni iskustava u naj-kvalitetnijim tehnikama, taktikama i procedurama."

OSJEĆAJ NEIZVJESNOSTI

Stručnjaci SMVO-a već su imali prilike surađivati s Amerikancima, točnije s 56. eskadrilom za spašavanje i njihovim S.E.R.E. specijalistima na vježbi Chimera Ruin prošle godine u srpnju. Tad su hrvatski instruktori pratili američke pilote aviona F-16 u provođenju taktika, tehnika i procedura na terenima u Gospiću i na Slunju. Međutim, ovaj put čekali smo jedan novi moment: da pripadnici 56. eskadrile, kojima je to primarni posao, rade "živo" izvlačenje polaznika S.E.R.E. obuke helikopterom HH-60G Pave Hawk, inačicom glasovitog UH-60 Black Hawka specijaliziranog za spašavanje. "To je velik doprinos realnosti obuke, što zbog 'specijaliziranosti' i iskustva 56. eskadrile u tim zadaćama, što zbog činjenice da snage NATO-a moraju imati uskladene procedure da izvlačenje snaga. Jednako tako, mi u SMVO-u možemo bolje provjeriti koliko je naša obuka kvalitetna i uskladena sa standardima NATO-a. Amerikanci su iznenadeni time koliko smo uspješni u dovođenju polaznika na razinu znanja i vještina nužnu da operacija povratak pod prijateljski nadzor uspije u bilo kojem okruženju," naglašava bojnica Koković-Novosel.

Američki je instruktorski dvojac iskusan u obučavanju iz prva tri dijela S.E.R.E. postupka na tlu, stoga i detaljno upućen u situaciju. "Znamo da polaznici u ovom trenutku trpe mnogo toga i da osjećaju neizvjesnost, no uskoro stiže nagrada. Ona se sastoji i od osjećaja da ste uspjeli postići nešto vrlo zahtjevno," objašnjava nam desetnik Apolinar. Dodao je da će se izvlačenje odvijati u otežanom scenariju, koji je tražio brzinu izvlačenja, ali i oprez, jer je okruženje neprijateljsko i u svakom se trenutku može dogoditi nešto nepredviđeno.

"Prema informacijama koje dobivam od instruktora, polaznici slijede upute koje su dobili: oprezno se kreću po terenu, nastoje biti maskirani i tiki. Sad čekaju signal za izvlačenje. Naravno, umorni su, gladni i žedni, ali to su izazovi kakve ovakva obuka sa sobom i nosi. Ipak, treba naglasiti da ih stalno imamo pod nadzorom, u svakom trenutku znamo gdje se nalaze i što se događa, naši ih instruktori ne is-

Polaznici S.E.R.E. obuke vraćeni su USAF-ovim helikopterom Pave Hawk u civilizaciju i sigurnost nakon čega prolaze reintegraciju

puštaju iz nadzora," upozorava bojnica Koković-Novosel dok s lokacije s dobrim pogledom na mali helidrom očekujemo dolazak Pave Hawk-a. "Jastreb" treba stići iz Aviana, ali doza neroze još postoji: iako nije najavljen, čini se da bi svakog časa mogao pasti pljusak. Ipak, nakon izvjesnog vremena čujemo snažan zvuk helikopterskih rotora, a nakon jednog manjeg polukruga tamnosiva letjelica slijće. Karakteristična je po "kopiju", tj. uvlačivoj sondi za opskrbu gorivom u zraku smještenoj s desne, donje strane prednjeg dijela, ali dovoljno je pročitati i natpis RESCUE USAF na stražnjem dijelu trupa. Na brzinu, bez puno komplikacija, HH-60 ukrcava hrvatske i američke instruktore i odlijeće.

SJAJNE, UMORNE OČI

Polaznici su враćeni u "civilizaciju" i sigurnost u dvije skupine. Izlazili su iz helikoptera u dobrom redu, ne prebrzo niti presporo. Obućeni u one "stare" maskirne odore i noseći smotana šatorska krila, pri dolasku čak su uputili znatiželjnim promatračima pokoju riječ ili smiješak. Ipak, na tamno obojenim licima isticale su se sjajne oči, vidljivo premorene nakon sati i sati u slunjskom gustišu. Promatrali smo ih kako odmiču dok ne bi nestali među zgradama koje su im u tim trenucima vjerojatno sličile na lijepе kuće za odmor. No, još nisu bili gotovi: nakon izvlačenja, slijedi reintegracija: pregledat će ih liječnik te će proći procese psihologijskih, obavještajnih i ispitivanja povezanih s cijelim S.E.R.E. postupkom. "Obućna je skupina heterogena, bile su vidljive razlike u startnom znanju, no ovih dana suočili su se sa scenarijima

HH-60G Pave* Hawk

Modificirana inačica višenamjenskog helikoptera UH-60 Black Hawk. U inicijalnu operativnu uporabu USAF-a Pave Hawk ušao je 1982. godine. Specijaliziran je za operacije izvlačenja pojedinaca i skupina iz neprijateljskog okružja. Rabi se i za operacije traganja i spašavanja civila, medicinsku evakuaciju, operacije odgovora na katastrofe, humanitarnu pomoć... Za svoje zadaće opremljen je specijalnom navigacijskom i komunikacijskom opremom (inercijalna navigacija / satelitski navigacijski sustav / Doplerov navigacijski sustav, satelitska komunikacija, sigurna glasovna komunikacija, HAVE QUICK komunikacija...). Zahvaljujući raznim senzorima uključujući naočale za noćno gledanje i meteorološkom radaru u boji može djelovati u uvjetima slabe vidljivosti i lošeg vremena.

Pogonska skupina: ..... dva motora T700-GE-700/T700-GE-701C

Potisak: ..... 2 x 1560 – 1940 KS na vratilu

Promjer glavnog rotora: ..... 14,1 m

Duljina: ..... 17,1 m

Visina: ..... 4,4 m

Maksimalna poletna masa: ..... 9900 kg

Kapacitet goriva: ..... 2041 kg

Brzina: ..... 159 čvorova

Dolet: ..... 504 nautičkih milja

Operativni plafon: ..... 4267 m

Naoružanje: ..... 2 x strojnica kalibra 7,62 ili 12,7 mm

Posada: ..... dva pilota, jedan tehničar-letač i jedan strijelac

* PAVE- Precision Avionics Vectoring Equipment, prema USAF-ovu programu razvoja elektroničkih sustava

u kakvima se može naći svatko od njih. Sad su vidjeli koliko neka situacija može biti teška, no i koliko mogu napraviti da je riješe, a time i ojačati vlastito samopouzdanje. Naša je zadaća da sve polaznike dovedemo na višu razinu nego prije," zaključila je bojnica Koković-Novosel.

Nakon što je izvukao polaznike, Pave Hawk još nije bio gotov. Red je bio na instrukturima. Kako su svi specijalisti za S.E.R.E. obućeni da iz lebedecg helikoptera izidu pomoću užeta, takvu priliku nisu propustili niti Hrvati niti Amerikanci. I njih je očekivalo još dosta posla, pažljiva raščlamba rezultata obuke. Kad je izšao i zadnji putnik, letjelica je zatvorila široka bočna vrata i odletjela u pravcu svoje kuće. Među promatračima bio je i zapovjednik SMVO-a brigadir Ivan Miloš, naglasivši da je obuka za S.E.R.E. među onima koje imaju najviše potencijala za razvoj u idućim godinama. "Naša obuka razine C dogradit će se modulima koji će obuhvatiti i obučavanje u urbanom i vodenom okružju. Potonje nam je posebno zanimljivo zbog geografskih značajki i naše zemlje čiji velik dio jest vodena površina. Kao što ste danas vidjeli, obuka već ima međunarodni karakter. SMVO u njezinu razvoju surađuje s Amerikancima, ali i stručnjacima te središtimi iz drugih savezničkih zemalja koje se bave istim programom pod okriljem specijaliziranog međunarodnog središta EPRC (European Personnel Recovery Centre). Ove godine u studenom u našem sjedištu u Rakitju planiramo radni sastanak voditelja europskih središta koje se bave S.E.R.E.-om," njavio je brigadir.

ZOD "FRAN KRSTO FRANKOPAN"

RĀČUNALNA VJEŽBA PRIČUVNIH POSTROJBI

Specifičnost vježbe CAX Pričuva 21 jest to što prvi put zapovjedništvo pričuvne postrojbe provodi ovakvu vrstu vježbe, a ona daje uvid i put kojim se mora ići u dalnjem uvježbavanju ovakvih vrsta postrojbi

TEKST
Peta
Kostanjšak

FOTO
Mladen
Čobanović

Nakon što je zaustavljen napad neprijatelja, naše snage napadaju s ciljem ponovnog ovladavanja državnim teritorijem. U stožeru je napeto i prilično aktivno, no riječ je o računalno potpomognutoj vježbi pričuvnih postrojbi Hrvatske vojske CAX Pričuva 21. Vježba na simulacijskom sustavu JCATS održala se u Simulacijskom središtu Zapovjedništva za obuku i doktrinu "Fran Krsto Frankopan" na Hrvatskom vojnom učilištu Dr. "Franjo Tuđman" od 13. do 17. rujna. Časnik za provedbu vježbe bio je zamjenik zapovjednika ZOD-a brigadir Dražen Batrnek, a direktor vježbe načelnik operativnog odjela ZOD-a brigadir Zlatko Radočaj. Upravljački element vježbe činili su pripadnici Simulacijskog središta i Zapovjedništva ZOD-a.

UVJEŽBAVANJE STOŽERA

U ulozi primarne obučne skupine bila je djelatna jezgra 1. pješačke pukovnije (PJP), a u njoj su sudjelovali i pripadnici djelatnih jezgri sedam pričuvnih pukovnija.

Pukovnik Drago Ilić kao zapovjednik 1. pješačke pukovnije bio je u ulozi zapovjednika primarne obučne skupine: "Specifičnost je to što prvi put zapovjedništvo pričuvne postrojbe provodi ovakvu vrstu vježbe, a ona nam daje uvid i put kojim moramo ići u dalnjem uvježbavanju ovakvih vrsta postrojbi. U vježbi sudjeluju pripadnici svih šest pričuvnih pukovnija i pripadnici 2. topničko-raketne pukovnije, ali središte je pažnje na stožeru prve pješačke pukovnije i prve A bojne."

U ulozi primarne obučne skupine bila je djelatna jezgra 1. pješačke pukovnije (PjP), a u njoj su sudjelovali i pripadnici djelatnih jezgri sedam pričuvnih pukovnija

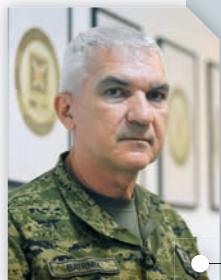
Cilj je uvježbavanje stožera, a priprema je trajala šest mjeseci.

"Sukladno zapovijedi zapovjednika snaga centar, što je zapovijed razine divizije, Zapovjedništvo pukovnije izradilo je operativnu dokumentaciju i provedlo proces donošenja vojne odluke s proširenom stožerom. Priprema je bila duga jer je trebalo dobro uvježbati jedan prošireni stožer koji nije organski. Tu se radi temeljna izgradnja tima, riječ je o različitim ljudima, različitim ciljevima i motivima. Sve to treba uklopiti u cjelinu da bi se mogao оформити stožer koji može provesti ovakvu vježbu," kaže pukovnik Ilić i dodaje da je vježba bila zahtjevna jer je svaki pojedinac morao dati svoj maksimum. Iako je velik broj ljudi prvi put u Simulacijskom središtu, vježba je provedena po planu. U trenutku našeg posjeta obučna je skupina došla u kontakt s protivnikom, počele su topničke pripreme, prvi gubici, problemi oko izvješćivanja i protoka informacija." Simulacijsko središte stvoreno je za ovakva uvježbavanja i vrlo sam zadovoljan angažmanom pripadnika na ovoj vježbi."

**brigadni general Željko Ljubas
zapovjednik ZOD-a**

Kao zapovjednik vježbe zadovoljan sam provedbom vježbe koja obuhvaća sve pričuvne postrojbe Zapovjedništva za obuku i doktrinu "Fran Krsto Frankopan", a primarno 1. PjP. Uključeni su i pripadnici Zapovjedništva kao i drugih postrojbi ZOD-a posebno SimS-a. Pripreme za vježbu počele su početkom godine. Do kraja lipnja održena je inicijalna, glavna i završna planska konferencija. Cilj je uvježbati ključno osoblje pričuvnih postrojbi koje čine djelatne vojne osobe u procesu vojnog donošenja odluke.

**brigadir Dražen Batrnek
zamjenik zapovjednika ZOD-a**

Ovdje sam u ulozi časnika za provođenje vježbe. Kad govorimo o vježbi, možemo je staviti u širi kontekst, a to je obuka pričuve. U sastavu ZOD-a imamo ovih šest pješačkih te Topničko-raketnu pričuvnu pukovniju i na nama je fokus njihove obuke, a sukladno zahtjevima i planovima pružamo potporu i za ostale pričuvne postrojbe. Misija pričuvnih postrojbi ima dva dijela – planiranje, priprema i provedba mobilizacije te spremnost za provedbu operativnih zadaća.

Sve naše pričuvne postrojbe imaju djelatnu jezgru koja provodi pripremu planskih dokumenata i održava kontakte s uredima za obranu. S druge strane, imamo vježbe poput ove, gdje se nakon provedenog procesa vojnog donošenja odluke, odluka zapovjednika treba provjeriti odnosno biti ona u operativnoj situaciji ispunila misiju ili u planiranju možda ima pogrešaka. Vježba CAX o tome daje krajnje objektivan i nedvojben sud. Djelatna jezgra izrađuje planske dokumente za mobilizaciju i kad se donese odluka da se podigne pričuva za provedbu operacije ili za potporu civilnom stanovništvu, postoje razrađene procedure i planovi djelovanja.

Znanje, iskustvo i sposobljenost stečeno na vježbi omogućuje im da što kvalitetnije isplaniraju i provedu konkretnu zadaću koja se može pred njima naći.

Cilj je vježbe uvježbavanje stožera, a priprema je trajala šest mjeseci

Pukovnik Drago Ilić kao zapovjednik 1. pješačke pukovnije bio je u ulozi zapovjednika primarne obučne skupine

Bojnik Mario Štenc na vježbi je bio u funkciji kapetana bitke koji je brinuo o cijelokupnoj organizaciji i funkciji Taktičkog operativnog centra (TOC)

KAPETAN BITKE

Bojnik Mario Štenc na vježbi je bio u funkciji kapetana bitke koji je brinuo o cijelokupnoj organizaciji i funkciji Taktičkog operativnog centra (TOC). Kako nam je rekao, bio je odgovoran za prijam i slanje izvješća odnosno njihovu obradu i distribuciju sekciji kojoj je informacija bila potrebna.

"Inače sam u 2. pješačkoj pukovniji, ali sam kao i pripadnici iz ostalih pješačkih pukovnija, za potrebe ove vježbe popunio stožer. Ako zapovjednik i zamjenik zapovjednika nisu nazočni, preuzimam odgovornost u TOC-u i brinem se o njegovu cijelokupnom funkcioniranju. Mi ovdje provodimo napad i zadaća je stožera pratiti tijek operacija podređenih postrojbi sukladno zapovjedima i smjernicama. Bio sam 27 godina u gardijskoj brigadi, u pričuvnoj sam pukovniji dvije i pol godine, tako da su mi sve zadaće koje ovdje provodimo poznate. U brigadi smo imali puno takvih vježbi, dok je pričuvna pukovnija prvi put na računalnoj potpomognutoj vježbi," rekao nam je bojnik Štenc.

OSRH

NAJBOLJI VOJNICI I DOČASNICI

Tekst: Petra Kostanjšak / Foto: Filip Klen

PRIMILI PRIZNANJA ZA SVOJ RAD

Načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske admiral Robert Hranj uručio je 16. rujna pohvale i prigodne poklone najboljim vojnicima i dočasnicima travnja, svibnja i lipnja 2021. Na svečanosti je uz admirala Hranja sudjelovao i prvi dočasnik OSRH časnici namjesnik Dražen Klanjec.

Šest je pripadnika OSRH proglašeno najboljim vojnicima i dočasnicima za postignute iznadprosječne rezultate u obuci i obnašanju dužnosti u svojim postrojbama. Pohvale su primili: najbolji vojnik travnja Maksimilijan Kalajžić, najbolji dočasnik travnja skupnik Eugen Zorić, najbolji vojnik svibnja vojnikinja Monika Čižmek, najbolji dočasnik svibnja nadnarednik Žan Marsel Bušić, najbolji vojnik lipnja razvodnik Ivica Župančić i najbolji dočasnik lipnja narednik Mladen Stazić. Tom je prilikom najboljom dočasnicom siječnja 2021. proglašena desetnica Valentina Bauer.

VOJNIK MAKSIMILIJAN KALAJŽIĆ

obnaša dužnost brodskog motorista Hrvatske ratne mornarice u Pomorskoj bazi Split. Posebno se istaknuo u travnju 2021. pri detekciji i otklanjanju kvarova na motornim kosilicama i trimerima te motornim pilama za potrebe postrojbi Hrvatske ratne mornarice i korektivnom održavanju elektroagregata. Istaknuo se i prilikom radova u Knjižnici Hrvatskog vojnog učilišta u Splitu gdje je kao najstariji vojnik predvodio skupinu angažiranu na njezinu uređenju. U travnju je sudjelovao i na održavanju objekta te pripremi tehničko-materijalnih sredstava za potrebe organizacije i provedbe zajedničkih aktivnosti Ministarstva obrane RH i Ministarstva obrane SAD-a u provedbi ispitivanja pod nazivom Virtual Collaboration Sea Trial Experimentation Plan (CROWNE 2021).

Osobnim primjerom ukazuje na potrebu očuvanja urednosti i ispravnosti radnih prostorija i opreme te aktivno sudjeluje i u radu ostalih desetina na održavanju TMS-a u okviru Bojne za održavanje. Sudjeluje u provedbi obučnih aktivnosti na razini desetine/voda/satnije te se stalno stručno usavršava. Uvijek je uzornog vojničkog izgleda i ponašanja te omiljen i poštovan u radnom okruženju. Vojnik Kalajžić primjer je kojem trebaju težiti ostali vojnici te je zbog svega navedenog odabran za najboljeg vojnika/mornara za travanj 2021. u OSRH.

Pohvale za ostvarene iznadprosječne rezultate u obuci i obnašanju dužnosti u svojim postrojbama u travnju, svibnju i lipnju primili su vojnik Maksimilijan Kalajžić, skupnik Eugen Zorić, vojnikinja Monika Čižmek, nadnarednik Žan Marsel Bušić, razvodnik Ivica Župančić i narednik Mladen Stazić

OSRH

SKUPNIK EUGEN ZORIĆ pripadnik je Gardijske mehaničirane brigade Hrvatske kopnene vojske. U travnju 2021. posebno se istaknuo na međunarodnom vojnom natjecanju u organizaciji Nacionalne garde Minnesota Best Warrior Competition održanom u kampu Ripley u Minnesoti, SAD. Na tom je zahtjevnom natjecanju osvojio 1. mjesto u međunarodnoj konkurenciji te 2. mjesto u ukupnom apsolutnom poretku. Uz ostvarene rezultate, svojim je ponašanjem, odnosom prema ostalim natjecateljima i ukupnim dojmom koji je ostavio na ocjenjivače pridonio ugledu Hrvatske vojske među natjecateljima, ali isto tako i u široj javnosti.

Skupnik Zorić izvrstan je dočasnik koji svaki dan na redovitim obučnim aktivnostima svojim pristupom pomiče granice i motivira ostale pripadnike na maksimalan napor kako bi ostvarili vrhunска postignuća. Zbog svega navedenog proglašen je najboljim dočasnikom Oružanih snaga za travanj 2021.

VOJNIKINJA MONIKA ČIŽMEK obnaša dužnost vozača BOV-a Patria AMV 8x8 i jedna je od rijetkih žena na toj dužnosti.

Istaknula se tijekom svibnja na međunarodnoj vježbi Immediate Response 21 na vojnom poligonu "Eugen Kvaternik". Ondje je profesionalnim pristupom, znanjem i zalaganjem znatno pridonijela sigurnoj i uspješnoj provedbi vježbe te ostvarenim rezultatima. Tijekom integracije i zajedničkog uvežbavanja borbenih oklopnih vozila USA Bradley, CRO Patria i slovenskog Svaruna, kolege iz stranih oružanih snaga bili su fascinirani stručnošću i sposobnošću u provedbi zadaća koje je vojnikinja Čižmek demonstrirala kao vozačica hrvatskog BOV-a Patria.

Svojom je profesionalnošću, zavidnom razinom specijalističkog i temeljnog znanja i sposobnosti te odnosom prema zadaćama primjer drugim pripadnicima postrojbe, osobito kolegama vozačima.

Primjerom motivira i druge pripadnike na izvršavanje zadaća, a kod kolega iz stranih oružanih snaga ostavlja dojam oспособljenog i modernog pripadnika pobjedničke Hrvatske vojske te je zbog svega navedenog odabrana za najboljeg vojnika OSRH za svibanj 2021.

NADNAREDNIK ŽAN MARSEL BUŠIĆ obnaša dužnost protuminskog ronitelja u Flotu Hrvatske ratne mornarice. Posebno se istaknuo kao vođa tima od četvorice protuminskog ronitelja Flote HRM-a koji je sudjelovao na međunarodnoj vojnoj aktivnosti tijekom ukrcaja na brod MHC Termoli (RM Italije), a dio je grupe SNMCMG 2 (Standing NATO Mine Countermeasures Group 2). U suradnji s protuminskim roniteljima RM-a Italije tim je provodio roniteljske zadaće pretraživanja zadanih područja, klasificiranje te identificiranje minolikih objekata u dnevним i noćnim uvjetima na Sredozemnom moru te u talijanskim nacionalnim vodama.

Tijekom provedbe međunarodne vježbe ARIADNE 21 ispred grčke luke Patrasa brod MHC Termoli pronašao je sumnjivi minoliki objekt upravo zahvaljujući nadnaredniku Žanu Marselu Bušiću koji ga je identificirao brodskim sonarom u kvadrantu pretraživanja te na taj način pokazao iznimnu stručnost, sposobnost i znanje. Zbog svega navedenog nadnarednik Bušić odabran je za najboljeg dočasnika OSRH za svibanj 2021.

RAZVODNIK IVICA ŽUPANČIĆ vozač je u 2. oklopno-mehaniziranoj bojni Pume GOMBR-a Hrvatske kopnene vojske. Nakon što je uočio požar u susjedstvu, odmah je krenuo prema mjestu događaja. Ondje je pružao pomoć vatrogascima sve dok požar nije lokaliziran.

Razvodnik Župančić polazio je tijekom vojne karijere više obuka, tečajeva i priprema za PP sezone. Sudjelovao je također u PP sezonomama, u kojima je stekao iskustvo u suzbijanju požara i njihovu gašenju.

Razvodnik Župančić pokazuje kako profesionalni vojnik tijekom i izvan radnog vremena bez straha pruža pomoć u opasnim situacijama. Zadaće izvršava bez pogovora i na vrijeme te je pokazao da se radom mogu uвijek postići bolji i kvalitetniji rezultati, što može služiti kao primjer ostalim pripadnicima. Zbog svega navedenog razvodnik Župančić odabran je za najboljeg vojnika OSRH za lipanj 2021. godine.

NAREDNIK MLADEN STAZIĆ obnaša dužnost instruktora u Središtu za obuku pješaštva i oklopništva Hrvatske kopnene vojske.

Posebno se istaknuo tijekom olujnog nevremena koje je za vrijeme njegova dežurstva 25. lipnja 2021. pogodilo i vojarnu "123. brigade HV" u Požegi. Do izražaja je došla njegova spremnost, uvježbanost, staloženost i učinkovitost pod stresom te prilagodljivost novim izazovima i situacijama. Tijekom nevremena zadržao je prsebnost i hladnokrvnost. Zbrinuo je ročnike smještajući ih na sigurno, čime je sprječio njihovo ozljeđivanje, a zatim je sudjelovao u saniranju štete i stvaranju uvjeta za život.

Nevrijeme je prouzročilo oštećenja na građevinama, motornim vozilima i zelenim površinama u vojarni. Tijekom poslijepodneva narednik Stazić organizirao je raščišćavanje prometnica u vojarni te osigurao sigurno kretanje. Zbog svega navedenog odabran je za najboljeg dočasnika OSRH za lipanj 2021.

DESETNICA VALENTINA BAUER

obnaša dužnost zapovjednika desetine u 1. mehaniziranom vodu 3. mehanizirane satnije 2. mb Gromovi. Bila je jedna od prvih pripadnica koja je u sastavu interventnih snaga priskočila i pružila pomoć stanovnicima Petrinje i okolnih mjesta nakon snažnog potresa koji je 29. prosinca 2020. pogodio Banovinu. Bila je angažirana na zadaćama evakuacije i zbrinjavanja najteže stradalih.

Kako bi se otklonile posljedice potresa, pripadnici Hrvatske vojske bili su angažirani i tijekom siječnja 2021. Desetnica Bauer u suradnji s civilnom zaštitom i Crvenim križem koordinirala je zbrinjavanje starijih i nemoćnih iz domova, kao i obitelji kojima su kuće i stanovi bili oštećeni ili srušeni.

U objektima unutar vojarne "Pukovnik Predrag Matanović" u Petrinji stradalim civilima pružen je smještaj i potrebna skrb. U uvjetima kad su odrasli i djeca bili pod stresom i uplašeni, topla ljudska i umirujuća riječ desetnice Bauer puno im je značila. Bila je angažirana i na raščišćavanju objekata i prometnica te distribuciji humanitarne pomoći. Tu su došle do izražaja njezine osobine pravog vođe kad je primjerom vodila svoje pripadnike.

U svakodnevnom poslu pokazuje izrazitu predanost i profesionalan odnos prema postavljenim zadaćama. Entuzijazam, energiju i motiviranost prenosi na kolege – što su osobine izvrsnog dočasnika – i zbog toga ponosno nosi titulu najbolje dočasnice siječnja 2021. godine.

Načelnik Glavnog stožera čestitao je najboljima te još jednom istaknuo važnost vojnika i dočasnika u OSRH. "Čestitam prije svega vama osobno jer je to veliko priznanje za vas i naša zahvalnost vama za sve što ste učinili da svi budemo kolektivno bolji. Naša je zadaća da prepoznamo najbolje, da ističemo koliko ste dobri u nadi da će to i drugi pripadnici Oružanih snaga vidjeti i pokušati slijediti vaš put," uz iskrene čestitke poručio je admiral Hranj.

VJEŽBA MINIEX

Vojni poligon "Gašinci" bio je od 16. do 24. rujna 2021. mjesto održavanja vojne vježbe na zemljишtu Miniex tijekom koje su tri sastavnice Bojne za opću logističku potporu (BzOLP) Zapovjedništva za potporu prošle proces reocjenjivanja snaga prema NATO-ovim Ciljevima sposobnosti

VISOKE OCJENE ZA SASTAVNICE BOJNE ZA OPĆU LOGISTIČKU POTPORU

Tim za kontrolu kretanja (MOVCON Team – RSOM-MCT), Vod za pretovar (Port Operation Unit – RSOM-POU) te Vod za opskrbu gorivom (Bulk Fuel Installation–SUP-POL-STO-BBFI) BzOLP-a, nakon dugih mjeseci priprema, uvježbavanja i usavršavanja pokazali su što znaju te, na zadovoljstvo svih sudionika vježbe kao i predstavnika ocjenjivačkog tima, zasluzili visoke ocjene i status *mission capable*.

Brigadir Darko Vuković, načelnik Odjela za operativne poslove i obuku ZzP-a ujedno i direktor vježbe Miniex

TEKST
Lada Puljizević
FOTO
Mladen Čobanović

naglasio je kako cilj vježbe nije bilo samo reocjenjivanje snaga u dostignutim sposobnostima već i provedba obuke osvježenja Zapovjedništva ZzP-a i BzOLP-a u izradi planske dokumentacije kroz procese vojnog donošenja odluke na obje razine.

"Tijekom vježbe su kroz scenarijski planirane događaje provjerene i utvrđene sposobnosti i sposobnosti pripadnika ocjenjivanih sastavnica ZzP-a. Riječ je o događajima – incidentima koji nisu redovita pojava, koji se ne pojavljuju u svakodnevnom radu, ali koji su mogući pa je potrebno uvježbati ispravne reakcije i postupanja u tim okolnostima. Niz takvih incidenata bio je dio ove vježbe, a pritom su ocjenjivači iz sastava ZzP-a, na čelu s brigadirom Draženom Sebastijanom, proveli ocjenjivanje svih propisanih procedura," objasnio je brigadir Vuković na kraju vježbe Miniex.

Ocenjivački tim na razini ZzP-a imao je 27 ocjenjivača, a ocjenjivanje je provedeno unutar sedam područja ocjenjivanja, po CREVAL-u (COMBAT READINESS EVALUATION LAND HQ AND UNITS). Na vježbi je bio prisutan i tim Glavnog stožera koji je nadzirao provedbu ocjenjivanja ocjenjivačkog tima ZzP-a.

poručnica Iris Žuti, zapovjednica Voda za pretovar

U Vodu za pretovar nalaze se teški strojevi: dvije kontejnerske dizalice Kalmar, dva velika viličara Fantuzzi i pet manjih viličara Moffett. Vježba nije bila teška jer smo u zadnje vrijeme puno suradivali na zadaćama oko sanacije šteta od potresa u Petrinji, ondje smo stekli puno iskustva koje nam je ovdje dobro došlo. Zadovoljna sam kako je moj vod odradio zadaću, nije bilo ozljeda niti materijalne štete, a to je uz stečena nova iskustva najvažnije.

natporučnik Dominik Molnar, zapovjednik Voda za opskrbu materijalne imovine klase III Bojne za opću logističku potporu

Naše zadaće na vježbi i reocjenjivanju bile su opskrba gorivom, prijam, skladištenje i distribucija goriva. Imali smo nekoliko incidenata gdje smo pokazali svoju reakciju. Nije bilo teško jer smo se intenzivno obučavali za ovakve situacije i mislim da smo spremni za sve izazove.

brigadir Dražen Sebastijan, zapovjednik Bojne za potporu Zapovjedništva za potporu; čelnik ocjenjivačkog tima Zapovjedništva za potporu za vježbu Minieks

Naša je temeljna zadaća otpočetka bila sudjelovati u planskom procesu - od početne konferencije preko glavne konferencije do završne planske konferencije. Nakon uspješno provedenog *in barracks* dijela ocjenjivanja u vojarni '1. gardijske brigade 'Tigrovi' – Croatia', u području razmještaja triju ocjenjivanih sastavnica, došli smo do *in fields* dijela koji smo provedli na terenu, u Gašincima, gdje su ocjenjivači na terenu ocjenjivali sposobnosti i reakcije na određene situacije za sve tri sastavnice. Sve sastavnice ocijenjene su pozitivnom ocjenom što znači da su *combat ready*, dakle borbeno spremne. Želim pohvaliti ocjenjivače jer smo na razini Zapovjedništva za potporu prvi put s dosad najvećim brojem ocjenjivača provedli samostalno ocjenjivanje vježbe uz uključenost višeg zapovjedništva u pripremu i nadzor provedbe vježbe ocjenjivanih sastavnica. Za potrebe provedbe vježbe prethodila je obuka novih ocjenjivača koji su na vježbi pokazali veliko znanje te dali svoj maksimalan doprinos.

Ocenjivači su odradili vrlo dobar posao i tijekom cijelog procesa pokazali veliko zalaganje i htijenje. Drago mi je zaključiti kako ZzP u organizaciji i provedbi ocjenjivanja svojih sastavnica ne zaostaje niti za jednom granom OS-a.

Kao čelnik ocjenjivačkog tima iznimno sam zadovoljan svojim timom, a isto tako i potporom koju nam je pružilo nadređeno zapovjedništvo.

poručnik Nikola Oreščanin, časnik za promet u zapovjednom vodu Bojne za opću logističku potporu

Na vježbi sam vodio timove za kontrolu kretanja. Dnevno smo dobivali zadaće izviđanja ruta, pregledi definiranih ruta, pratnju konvoja, a u skladu sa scenarijem vježbe imali smo nekoliko incidenata. Iznimno sam zadovoljan sa svojim timovima i time kako su izvršili svoje zadaće.

Brigadir Darko Vuković, načelnik Odjela za operativne poslove i obuku ZzP-a ujedno i direktor vježbe Minieks naglasio je kako cilj vježbe nije bilo samo reocjenjivanje snaga u dostignutim sposobnostima već i provedba obuke osvježenja Zapovjedništva ZzP-a i BzOLP-a u izradi planske dokumentacije kroz procese vojnog donošenja odluke na obje razine

satnica Nikolina Beraković, zapovjednica Satnije za opskrbu

Na vojnom poligonu "Gašinci" proveli smo vojnu vježbu na zemljištu Minieks Zapovjedništva za potporu. Provedeno je reocjenjivanje Ciljeva sposobnosti za tri voda Bojne za opću logističku potporu: Vod za pretovar, Vod za opskrbu gorivom i dva MOVCON tima. U sklopu reocjenjivanja iskorištena je prilika da se provede i stožerni trenaž Zapovjedništva BzOLP-a. Vojna vježba prošla je odlično, zapovjednici vodova odradili su odličan posao i dobro pripremili svoje podređene. Logistička vježba ove razine provodila se prvi put te sam kao zapovjednica Satnije zadovoljna što je uspješno provedena.

30. OBLJETNICA

"Budimo ponosni na te dane u kojima smo stvarali povijest. Budimo ponosni što smo svoju povijesnu zadaću u potpunosti ispunili pomažući osvojenim naoružanjem sve krajeve ranjene hrvatske države," kazao je državni tajnik MORH-a Zdravko Jakop dodavši kako su postrojbe iz ovog kraja sudjelovale u obrani i oslobođanju na svim hrvatskim ratištima..."

DAN OSLOBOĐENJA GRADA VARAŽDINA

TEKST
Vesna Pintarić
FOTO
Tomislav Brandt

Mimohodom vojnih i policijskih postrojbi varaždinskog kraja, koje su sudjelovale u Domovinskom ratu, te izložbom naoružanja i vojne tehnike hrvatske vojske, policije i vatrogastva u Varaždinu je 25. rujna 2021. održana završna svečanost obilježavanja 30. obljetnice oslobođenja grada i Dan branitelja Varaždinske županije.

Svečanosti su nazočili predsjednik Republike Hrvatske i vrhovni zapovjednik OSRH Zoran Milanović, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora Damir Habijan, izaslanik predsjednika Vlade i ministra obrane državni tajnik MORH-a Zdravko Jakop, župan Varaždinske županije Andelko Stričak, gradonačelnik Varaždina Neven Bosilj te brojni drugi.

Kod Križa zahvalnosti za oslobođenje Varaždina, najviša državna izaslanstva te predstavnici Grada i Županije, kao i obitelji poginulih, položila su vijence i odala počast poginulim braniteljima, a potom su Kapucinskim trgom prodefilirali postroji ratnih i djelatnih postrojbi hrvatske vojske i policije.

Pripadnicima ratnih postrojbi te brojnim okupljenim Varaždincima čestitke je u ime predsjednika Vlade uputio njegov izaslanik Zdravko Jakop podsjetivši na povijesne dane kad je oslobođenjem varaždinskih vojarni zaplijenjena golema količina naoružanja toliko potrebnog napadnutoj Hrvatskoj.

"Budimo ponosni na te dane u kojima smo stvarali povijest. Budimo ponosni što smo svoju povijesnu zadaću u potpunosti ispunili pomažući osvojenim naoružanjem sve krajeve ranjene hrvatske države," kazao je Jakop dodavši kako su postrojbe iz ovog kraja sudjelovale u obrani i oslobođanju na svim hrvatskim ratištima. "Naša zadaća i danas ostaje ne zaboraviti početke. Naša zadaća uvijek treba biti nastaviti izgrađivati Hrvatsku i ovaj prelijepi kraj. Vjerujem u našeg čovjeka. Onog koji je znao osloboditi svoj Varaždin. Onog koji se znao sučeliti sa zlom diljem napadnute Hrvatske. Onog koji je znao razviti hrvatski barjak u Kninu," rekao je Jakop. Čestitajući obljetnicu izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora Damir Habijan podsjećajući na 175 poginulih i nestalih branitelja varaždinskog kraja kazao je kako žrtva poginulih nema cijenu te kako je nikad ne smijemo zaboraviti.

Predsjednik Zoran Milanović iz Varaždina je poručio: "Datum 22. rujna bio je poseban. U takvim velikim događajima uvijek sudjeluje mali broj dobrih, hrabrih ljudi bez kojih ničeg ne bi bilo. Hrvatske postrojbe iz ovog kraja dale su golem doprinos u obrani Hrvatske, a ključnu je ulogu u njezinu oslobođanju imala 7. gardijska brigada Pume." Izrazio je veliku

zahvalnost svima onima koji su zasluzni za hrvatsku slobodu.

Jubilarna 30. obljetnica oslobođanja grada obilježena je i nizom drugih događanja među kojima je bilo i otkrivanje spomenika tridesetsedmoricu poginulih, među kojima je i pet nestalih policajaca varaždinskog PU-a. Održan je i znanstveno-stručni skup pod nazivom "30. obljetnica oslobođenja Varaždina - ukupni značaj za Domovinski rat", te druge kulturne i sportske aktivnosti u organizaciji Udruge veterana 7. gardijske brigade, Udruge pripadnika 104. brigade i Udruge dragovoljaca i veterana Domovinskog rata.

Ovaj veliki dan za branitelje, ali i sve žitelje grada Varaždina i Varaždinske županije, podsjetnik je na 22. rujna 1991. kad se dogodila velika pobjeda i prekretnica u Domovinskom ratu. Naime, u Varaždinu je bio smješten 32. korpus JNA koji je raspolagao velikim količinama ratne tehnike, streljiva i goriva, ovdje je bila smještena i jedna od najelitnijih oklopno-mehaniziranih postrojbi bivše vojske, a u vojarnama se nalazilo i oteto oružje hrvatske Teritorijalne obrane. Zauzimanjem vojnog skladišta na Banjčini, vojarne "Jelkovečke žrtve", te naposljetku i zapovjedništva varaždinskog garnizona 22. rujna 1991., vojnici JNA predali su se i napustili Varaždin, a Hrvatska vojska došla je u posjed sedam puta više oružja nego što ga je dotad imala.

Otpor varaždinskog garnizona slomljen je u devet dana, upornim pregovorima i vještim psihološkim potezima hrvatske strane. U bezizlaganoj situaciji i bez pomoći izvana vojni objekti JNA počeli su se predavati jedan za drugim, a naposljetku i glavni dio garnizona smješten u vojarni "Kalnički partizani". Predajom zapovjednika korpusa generala Vladimira Trifunovića i njegovim napuštanjem Varaždina, pao je prvi korpus JNA na hrvatskom tlu.

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE**

Na temelju članka 62. stavka 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i točke VIII. Odлуke o osnivanju Povjerenstva Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnosti vojnog izaslanika i druge vojno-diplomske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, KLASA: 023-03/16-03/1, URBROJ: 512-01-16-169 od 13. travnja 2016., objavljuje

INTERNI OGLAS
za popunu NATO i EUMS dužnosti u 2022. godini

1. SAVEZNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO ZA OPERACIJE, SHAPE, Mons, Kraljevina Belgija

dužnost: Staff Officer (CIMIC), Partnerships Directorate, J9, Cooperation and Liaison Division, OF-4, OSC MJX 0050

Uvjeti:

- osobni čin: bojnik – pukovnik
- znanje engleskog jezika: STANAG 3333
- treća razina slijedno rastuće časničke izobrazbe
- sigurnosni certifikat: NATO SECRET
- ostali uvjeti propisani opisom poslova (NATO Job Description).

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: srpanj 2022.

2. SAVEZNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO ZA OPERACIJE, SHAPE, Mons, Kraljevina Belgija

dužnost: stožerni dočasnici (Staff Assistant – Administration), J8, OR-7, OSC BX 0030

Uvjeti:

- osobni čin: narednik – nadnarednik
- druga razina slijedno rastuće časničke izobrazbe
- znanje engleskog jezika: STANAG 3322
- sigurnosni certifikat: NATO SECRET
- ostali uvjeti propisani opisom poslova (NATO Job Description).

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: srpanj 2022.

3. Joint Force Command HQ Brunssum, Nizozemska

dužnost: voditelj Odjela (Section Head – Joint Mil Functions Int Assessment), Operations Directorate, J2 Division, Intelligence (General) OF-4, OIN OIAF 0010

Uvjeti:

- osobni čin: pukovnik
- treća razina slijedno rastuće časničke izobrazbe
- iskustvo u obavještajnom funkcionalnom području
- znanje engleskog jezika: STANAG 3333
- sigurnosni certifikat: COSMIC TOP SECRET
- ostali uvjeti propisani opisom poslova (NATO Job Description).

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: srpanj 2022.

4. SAVEZNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO ZA TRANSFORMACIJE – SACT HQ, Norfolk, SAD

dužnost: stožerni časnik (NATO Strategic Plans and Policy), DCOS Strategic Plans and Policy, Strategic and Policy Branch, OF-4, TSC PPX 0150

Uvjeti:

- osobni čin: bojnik – pukovnik
- znanje engleskog jezika: SLP 3333
- sigurnosni certifikat: NATO SECRET
- završena zapovjedno-stožerna izobrazba
- iskustvo na poslovima planiranja na strateškoj razini
- ostali uvjeti predviđeni opisom posla.

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: travanj – srpanj 2022.

5. NATO Communications and Information Agency (NCIA), Mons, Kraljevina Belgija

dužnost: stožerni časnik (Exercises), OF-3, PE Post Nr. NOX MEB 0020, Exercises Branch

Uvjeti:

- osobni čin: satnik – bojnik
- znanje engleskog jezika SLP 3333
- sigurnosni certifikat: COSMIC TOP SECRET
- ostali uvjeti predviđeni opisom posla.

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: srpanj 2022.

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE**

Na temelju članka 62. stavka 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i točke VIII. Odлуke o osnivanju Povjerenstva Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnosti vojnog izaslanika i druge vojno-diplomske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, KLASA: 023-03/16-03/1, URBROJ: 512-01-16-169 od 13. travnja 2016., objavljuje

INTERNI OGLAS

za popunu dužnosti u Vojnom predstavništvu Republike Hrvatske pri NATO-u i EU-u u sastavu Stalnog predstavništva Republike Hrvatske pri Organizaciji Sjevernoatlantskog saveza, Bruxelles, Kraljevina Belgija

1. Naziv dužnosti: stožerni obavještajni časnik, ustrojbeni čin: pukovnik

Uvjeti:

- znanje engleskog jezika: STANAG 3332 ili ALCPT 85 %
- treća razina slijedno rastuće časničke izobrazbe
- sigurnosni certifikat: NATO SECRET.

Dopunski (poželjni) uvjeti:

- znanje francuskog jezika
- međunarodno iskustvo iz obavještajnog funkcionalnog područja.

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: srpanj 2022.

2. Naziv dužnosti: stožerni dočasnici – pratitelj

Uvjeti:

- ustrojbeni čin: stožerni narednik
- napredna dočasnicička izobrazba
- znanje engleskog jezika: ALCPT 80 %
- posjedovanje vozačke dozvole B kategorije
- najmanje pet godina iskustva na poslovima vožnje
- sigurnosni certifikat: NATO SECRET.

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: srpanj 2022.

Osim propisanih uvjeta kandidati moraju ispunjavati uvjete iz članka 34. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima o ispunjavanju navedenih uvjeta zainteresirani kandidati dostavljaju na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za ljudske potencijale, Sektor za razvoj i upravljanje ljudskim potencijalima, Stančićeva 6, 10 000 Zagreb. Rok za podnošenje prijava je 14 dana od dana objave u Hrvatskom vojniku.

Kandidati koji ispunjavaju formalne uvjete bit će pozvani na razgovor pred Povjerenstvom Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnosti vojnog izaslanika i druge vojno-diplomske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, koji će se održati na hrvatskom i engleskom jeziku.

Napomena: zainteresirani kandidati moraju imati važeći rezultat testiranja znanja engleskog jezika (ALCPT test vrijedi godinu od testiranja, STANAG test vrijedi tri godine od testiranja). Ako traženo nemaju u trenutku podnošenja prijava, a ispunjavaju ostale uvjete, upućujemo kandidate da preko svojih ustrojstvenih cjelina organiziraju testiranje engleskog jezika te dostavite rezultate najkasnije do trenutka objave poziva za razgovor pred Povjerenstvom.

SAVA STAR 21

Vojnu vježbu Sava Star 21 od 6. do 16. rujna proveo je satnijski tim sastavljen od 100 pripadnika 1. oklopno-mehanizirane bojne Sokolovi ojačan tenkovskim vodom iz tenkovske bojne Kune GOMBR-a te 68 pripadnika 3. mehanizirane bojne pješačke pukovnije Rifles Kopnene vojske Oružanih snaga Ujedinjenog Kraljevstva

TRADICIJOM DO JAČEG SAVEZNIŠTVA

Nalazimo se na vojnom poligonu "Gašinci". Na užegloj slavonskoj ravnici koju dižu borbena vozila pješaštva miješa se s dimnom zavjesom bombi i tenkova M84. Čujemo brujanje motora oklopnih vozila i djelovanje njihova oružja po cilju, a sve počinje snažnom topničkom pripremom. U tijeku je već tradicionalna bilateralna vojna vježba Sava Star Hrvatske vojske i britanskih savezničkih snaga. BVP-ovi se zaustavljaju. Iz iskrcajnog dijela izlaze pješački timovi i zauzimaju položaje. Čujemo poznate zvukove rafalne paljbe VHS-a pomiješane sa zvukovima jurišne puške SA80 L85A2. Rame uz rame, hrvatski i britanski vojnici prebacivanjem napreduju prema protivničkim položajima. S velikim gubicima, protivnik se povlači. Ostaje mu još jedan utvrđen puškostrojnički položaj. Iz šume pored utvrđenog položaja čujemo rafale dok se prema njemu kroz zavjesu dimnih bombi kreću britanski i hrvatski vojnici. Zajedničkim snagama uništavaju protivnički položaj. Vježba Sava Star 21 uspješno je završena. Brujanje motora oklopnih vozila približava se te preko uzvisine kroz oblak prašine izviru BVP-ovi koje slijede tenkovi. Dolaze do mjesta za postrojavanje, parkiraju u liniju, iskrcajni dio postrojava se ispred vozila. Zastave britanskih postrojbi ispred BVP-ova i tenkova M-84 te osmijesi na maskiranim licima pripadnika Gardijske oklopno-mehanizirane brigade i 3. mehanizirane

Glavni cilj vježbe bio je unapređenje operativnih sposobnosti i interoperabilnosti s naglaskom postizanja kompatibilnosti u djelovanju u međunarodnom okruženju

TEKST
Jelena Dedaković

FOTO
Mladen Čobanović

bojne pješačke pukovnije Rifles potvrđuju uspješno provedenu vježbu.

NAPADNA OPERACIJA

Ovogodišnju vježbu Sava Star 21 od 6. do 16. rujna proveo je satnijski tim sastavljen od 100 pripadnika 1. oklopno-mehanizirane bojne Sokolovi ojačan tenkovskim vodom iz tenkovske bojne Kune Gardijske oklopno-mehanizirane brigade te 68 pripadnika 3. mehanizirane bojne pješačke pukovnije Rifles Kopnene vojske Oružanih snaga Ujedinjenog Kraljevstva. Glavni cilj vježbe bio je unapređenje operativnih sposobnosti i interoperabilnosti s naglaskom postizanja kompatibilnosti u djelovanju u međunarodnom okruženju. U fokusu

Pripadnici 3. mehanizirane bojne pješačke pukovnije Rifles susreli su se prvi put s BVP-om

vježbe bila je provedba napadne operacije multinacionalnog satnijskog tima na utvrđene protivničke obrambene položaje. Drugim riječima, razmjena specifičnih taktika, tehnika i procedura. Tako su se pripadnici pukovnije Rifles prvi put susreli s BVP-om.

Zapovjednik voda britanskih snaga poručnik Thomas Hunter objavljava nam kako njegova satnija koristi motorizirana vozila i drugačiju taktiku te da je ova vježba bila prilika da on i njegovi vojnici prvi put koriste oklopna vozila i provode ovakve napadne operacije.

"Iako koristimo drugačije taktike, vozila i naoružanje, ovom vježbom dokazujemo da kao saveznici možemo raditi rame uz rame jer se u mirovnim misijama nalazimo u multinacionalnom okruženju. Ova mi je vježba bila novo i zanimljivo iskustvo iz kojeg sam puno naučio, a uvjeren sam da su i moji vojnici," zaključio je poručnik Hunter.

S druge strane, desetnica Sandra Špoljarić, zapovjednica vozila BVP s osmijehom na licu dijeli s nama dojmove rada sa saveznicima. "Svakodnevni rad s britanskim snagama bio je novo iskustvo. U integracijskoj fazi upoznali smo saveznike s našim vozilima, taktikom i naoružanjem te smo provodili noćna izviđanja protivničkih položaja i uvježbava-

nja. I oni su nas upoznali sa svojim taktikama, tehnikama i procedurama, kao i naoružanjem. Zadovoljna sam cijelokupnom vježbom te bih i u budućnosti voljela sudjelovati na ovakvim vježbama," kaže desetnica Špoljarić.

OBRAMBENA SURADNJA

Zapovjednik 1. oklopno-mehanizirane bojne bojnik Josip Granat zadovoljan je vježbom i ističe kako su u integracijskoj fazi vježbe postigli cilj unapređenja operativnih sposobnosti i interoperabilnosti te da je ostvarena kompatibilnost djelovanja u međunarodnom okruženju. "Saveznici su pristupačni i zanimljivo je raditi s njima. Vojnici su međusobno našli zajedničke teme s obzirom na to da im je u pozadini vojnički poziv. Čak se i vrijeme odmora koristilo za prijateljske nogometne utakmice, a imali su priliku posjetiti i Županju gdje su Englezi donijeli prvu nogometnu loptu 1880. godine. Posjetili su i Vukovar gdje su upoznati s njegovim značajem tijekom Domovinskog rata za neovisnu Republiku Hrvatsku," naglasio je bojnik Granat. Veleposlanik Ujedinjenog Kraljevstva Simon Thomas zahvalio je svim sudionicima vježbe te istaknuo kako je obrambena suradnja bitna Republici Hrvatskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu. Ovakve vježbe dokazuju da NATO savez nije samo slovo na papiru, već "čvrsta čizma na tlu". Zajedničke vježbe, testiranje interoperabilnosti, razmjena znanja i sposobnosti na terenu i uspostava prijateljstava koja traju vrijednosti su koje jačaju savezništvo. U ovim nesigurnim vremenima NATO savez je jako važan, a ovakve vježbe potvrđuju savezništvo. Ovo što smo vidjeli danas vrlo je impresivna vježba i interakcija među postrojbama što dokazuje vrlo uspješnu suradnju na bojištu i izvan njega, na što sam jako ponosan te sam siguran da je to od iznimne važnosti britanskoj i hrvatskoj vladu." Direktor Glavnog stožera Oružanih snaga general-bojnik Ivica Olujić najavljuje dodatno proširenje sposobnosti OSRH u vježbi Sava Star uključivanjem helikopterskih sposobnosti Hrvatskog ratnog zrakoplovstva. "Ministarstvo obrane i Oružane snage izradile su vrlo ambiciozan plan bilateralne suradnje s Ujedinjenim Kraljevstvom koje će uključiti i niz drugih vrlo zahtjevnih aktivnosti. Vježba je izvrstan oblik suradnje s Ujedinjenim Kraljevstvom. Na vježbi su prvi put sudjelovali profesionalni vojnici 3. mehanizirane bojne pješačke pukovnije Rifles. Posebna je vrijednost mogućnost neposrednog kontakta i zajedničkog rada vojnika, dočasnika i časnika na razini bojne - njihovo međusobno upoznavanje, zajednički rad, stvaranje prijateljstava i međusobno učenje." Osim vojne suradnje general Olujić vrijednost bilateralne suradnje prepoznaje i u razmjeni kulturnoških i povjesnih posebnosti kroz posjete Vukovaru i Županju.

STRELJAČKO NAORUŽANJE

KAKO JE HS PRODUKT

TEKSTDubravko
Gvozdanović**FOTO**Tomislav Brandt
arhiva HS Produkta

User friendly dizajn hrvatskih pištolja oduševio je Amerikance. Nakon što je 2003. prvi model tvrtke iz Karlovca izabran za pištolj godine u SAD-u, sljedilo ih je još pet, s tim da je mikro-kompaktni Hellcat u tomu uspio ove godine. Hrvatski vojnik donosi kronologiju priče o uspjehu na najzahtjevnijem tržištu...

Hellcat je tipičan samoobrambeni pištolj, ali jednako služi i kao *back up* oružje policajaca u odori te kao osnovno oružje onih vojnih i policijskih službenika koji rade u civilu

OSVOJIO AMERIKU

Osim što spada među najveće proizvođače kratkog vatrenog oružja, HS Produkt danas je i tvrtka koja nameće nove standarde na tržištu.

Priča o HS Produktu počinje u vrijeme Domovinskog rata, kad se tek stasala mlađa hrvatska država suočava s agresijom na gotovo cijelom teritoriju. Prethodno razoružana oduzimanjem oružja Teritorijalne obrane i pod pritiskom međunarodnih sankcija, Hrvatska vapi za oružjem kojim bi se kako-tako su protstavila agresoru i nadmoćno naoružanoj JNA. Karlovački poduzetnici Ivan Žabčić i Marko Vuković promptno reagiraju te u privatnoj inicijativi počinju razvoj vojnog pištolja. Nedugo nakon početne ideje u sklopu tvrtke IM Metal u Ozlju (HS Produkt je pravni sljednik) počinje proizvodnja novog 9-milimetarskog pištolja nazvanog PHP (prvi hrvatski pištolj). Dizajn PHP-a temeljio se na Waltheru P-38, dokazanom i hvaljivrijednom, no zastarjelom njemačkom pištolju iz Drugog

svjetskog rata. Poboljšanje osnovne konstrukcije pištolja P-38 išlo je prema povećanju kapaciteta uvođenjem dvorednog spremnika od 15 komada metaka, redizajnom sigurnosnog sustava i primjenom nove tehnologije obrade metala s pomoću mikroljeva.

PRVO VRIJEDNO ISKUSTVO

Novi se pištolj vrlo brzo pokazao iznimno preciznim, no, nažalost, i sklon kvarovima u smislu puknuća određenih dijelova. Iako su u relativno kratkom vremenu problemi otklonjeni uvođenjem strožih standarda proizvodnje, PHP su kritizirali uvjek prisutni uskogrudni skeptici neskloni domaćoj proizvodnji. Osnovni uzrok problema ležao je u tehnološki vrlo zahtjevnom rješenju bravljjenja cijevi s pomoću padajućeg bloka, koje je zahtijevalo iznimno preciznu obradu materijala što nikako nije bilo sretno rješenje za vojni pištolj. Ipak, bez obzira na početne probleme, treba

Pripadnik Zapovjedništva specijalnih snaga OSRH na gađanju HS-ovim pištoljem.
Domaća tvrtka opskrbljuje našu vojsku još od Domovinskog rata

STRELJAČKO NAORUŽANJE

XD-9 SubCompact izabran je 2003. za pištolj godine po izboru američkog NRA-a (National Rifle Association)

HRVATSKA METODOLOGIJA

Budući da je na tržištu već postojalo nekoliko modela pištolja koji su u nazivu sadržavali broj 2000, napušteno je označavanje HS 2000. Zamjenjuje ga HS-9, koji se radi bolje prepoznatljivosti na američkom tržištu počinje prodavati pod nazivom XD (eXtreme Duty). Kako se američki kupac teško mogao poistovjetiti s hrvatskom metodologijom označavanja, nastojalo mu se sugerirati da su pištolji napravljeni za uistinu ekstremne uvjete eksplatacije: robusni, pouzdani, a ujedno jednostavni i sigurni. S druge strane, velik uspjeh modela XD-9 na američkom tržištu doveo je do toga da se paleta proizvoda vrlo brzo proširila s kalibra 9 mm Para na većinu popularnih američkih kalibara i to: 40 S&W, .45 ACP, .45 GAP i .357 SIG, gdje je broj iza oznake XD označavao kalibr. *User friendly* dizajn hrvatskih pištolja oduševio je Amerikance. Nakon temeljnih modela koji su u punom smislu riječi bili vojno-policijski pištolji, vrlo su brzo uslijedili i zahtjevi za izradu kompaktnih manjih modela pa HS Produkt širi paletu proizvoda na modele s kraćim cijevima, kraćim rukohvatima i manjim kapacitetom spremnika.

Upravo je jedan od tih manjih, kompaktnijih pištolja iz XD serije izabran 2003. za pištolj godine i prvi je HS-ov u nizu koji se okitio tim vrijednim priznanjem. Radi se o modelu XD-9 SubCompact kalibra 9 mm Para i kapacitetu spremnika od 13 metaka. Njegova je osnovna prednost u malim dimenzijama i velikoj vatrenoj moći, a na komparativnim testovima pokazao je iznimnu preciznost na udaljenosti od 25 m, gdje je s lakoćom nadmašio i mnoge *full size* pištolje. Kako je u Americi među policajcima uobičajeno uz osnovni službeni nositi i *back up* pištolj, odnosno oružje podrške (obično na gležnju), kompatibilnost sa spremnicima standardnog pištolja XD-9 pretvara taj model u pravu malu svestranu zvijer.

Drugi je model iz serije XD proglašen 2006. pištoljem godine. Taj se put radilo o modelu XD-45, osnovnom *full size* pištolju napravljenom za domaći, karakteristično američki kalibr .45 ACP (11,43 x 23). Uzimajući u obzir tradicionalnu sklonost Amerikanaca prema tom kalibru i njegovoj zaustavnoj moći, HS Produkt

uzeti u obzir širo sliku i priznati da je pištolj PHP za HS Produkt zapravo "prvi hrvatski pogodak", a nikako "promašaj". Lako se može uočiti da je PHP platforma koja je HS-u donijela iznimno vrijedno iskustvo i nova saznanja iz obrade materijala, što je vrlo brzo došlo do izražaja i na novom dizajnu pištolja. Shvativši na vrijeme kako komplikiranost konstrukcije PHP-a ne odgovara trenutačnim vojnim standardima, 1995. godine predstavljen je novi i suvremeniji pištolj HS 95 (HS – hrvatski samokres), kojim je i počela nova metodologija označavanja pištolja, zadržana do danas. Radilo se o klasičnom 9-milimetarskom pištolju velikog kapaciteta spremnika i dvostrukе akcije okidača s vanjskim kokotom, koji je pratio karakterističnu vizualnu liniju Sig Sauerova pištolja P226. Napušteno je složeno Waltherovo bravljjenje s pomoću padajućeg bloka u korist puno jednostavnije i pouzdanije Peterove modifikacije Browningova bravljjenja s pomoću oscilirajuće cijevi čime je povećana pouzdanost pištolja te pojednostavljena skupa i komplikirana proizvodnja. Obrada metalata postupkom mikroljeva također je bila na puno višoj razini nego na PHP-u. Nažalost, trendovi na tržištu vatretnog oružja išli su dijametralno suprotno. Stoga se i HS 95, iako u svakom smislu napredniji od PHP-a, konstrukcijski već mogao smatrati zastarjelim. Uslijedio je razvoj, a 2000. godine i predstavljanje pištolja HS 2000. Dizajnom i materijalima potpuno se razlikovao od prijašnjih dvaju modela. Ključni su detalji u odnosu na ranije konstrukcije izostanak vanjskog kokota i visokootporni polimer kao materijal od kojeg je izrađeno kućište s rukohvatom. Upravo tim modelom i počinje međunarodni uspjeh tvrtke HS Produkt kroz suradnju sa Springfieldom.

nastojao je napraviti pištolj koji će ergonomski pristajati i korisnicima s manjim šakama, a ujedno će imati veliki kapacitet spremnika. Koliko je u naumu uspio, dokaz je titula pištolja godine. Za razliku od konkurenata koji su više-manje glomazni, model XD-45 je, unatoč za kalibar .45 ACP velikom kapacitetu spremnika od 13 metaka, iznimno elegantan i lak za rukovanje.

NOVA LINIJA – ODMAH NAJBOLJA

Početkom XXI. stoljeća osnovni je trend među pištoljima i dalje bio veliki kapacitet spremnika. No, zahtjevi specijalnih vojnih i policijskih postrojbi te njihovi taktičko-tehnički uvjeti tražili su drugačije modele s nešto duljom cijevi i većim kapacitetom spremnika. Jednako je bilo i u praktičnom streljaštvu prema pravilima međunarodne organizacije IPSC (International Practical Shooting Confederation), gdje se od tvorničkog pištolja očekivao veliki kapacitet spremnika koji je u pravilu donosio znatnu taktičku prednost u odnosu na druge natjecatelje. Pažljivo prateći tržiste, HS Produkt već je imao spreman odgovor koji je doveo do izrade nove XDM linije pištolja s osnovnim modelom duljine cijevi od 4,5 inča i kapacitetom spremnika od 19 metaka kalibra 9 mm Para. Istdobno s pojavljivanjem na tržistu, prilagodljivost i svestranost XDM pištolja prepoznaje američka struka te HS Produkt 2009. treći put ponosno osvaja titulu pištolja godine. XDM linija zadržala je sve pozitivne konstrukcijske prednosti XD linije u smislu sigurnosnih značajki i kvalitete obrade primjenjenih materijala. Također, bez obzira na povećanje kapaciteta pištolja uz mogućnost izmjenjivanja hrpta rukohvata, znatno je poboljšana i ergonomija.

ZA SAMOBRANU

Dvije godine nakon što je XDM proglašen pištoljem godine, situacija se na civilnom tržistu SAD-a počinje drastično mijenjati. Sve se češće traže tipično samoobrambeni pištolji sa što jednostavnijim i lakšim prikrivanjem. Upravo zato dolazi i do razvoja linije XDS koja je potpuni odmak od prijašnjih modela jer umjesto dvorednog upotrebljava jednoredni spremnik smanjenog kapaciteta. Linija nudi modele u nekoliko kalibara (9 mm, .40S&W i .45 ACP), a namjena je tih pištolja isključivo samoobrana. Prvi put u svojoj povijesti HS Produkt proizvodi pištolj jednorednog spremnika, što konstruktorima omogućuje izradu oružja iznimno glatkih linija i uske siluete koje ispunjava tražene zahtjeve tržista: jednostavnost uporabe i lakoću prikrivanja. Američki kupci konačno su dobili oružje koje uvijek može biti uz njih, a da ga nitko drugi ne primijeti, zapravo ultimativni samoobrambeni alat. Vrhunac linije i pravi hit na američkom tržistu postaje model XDS-a u kalibru .45 ACP. Budući da je taj kalibr u svijesti Amerikanaca bez ikakve dvojbe jedan od najboljih samoobrambenih kalibara, i kombinacija malog pištolja s tim kalibrom za HS Produkt pokazala se dobitnom te je upravo XDS-45 proglašen 2013. pištoljem godine! U vrijeme kad dobiva tu titulu najmanji je i najlakši pištolj kalibra .45 ACP ozbiljnijeg kapaciteta spremnika. U ponudi su spremnici kapaciteta pet, šest i sedam metaka, što je i više nego dovoljno za samoobrambeno oružje. Kako je namijenjen isključivo prikrivenom nošenju, vrlo je brzo postao popularan i među američkim policajcima kao sekundarno back up oružje. Kao kuriozitet valja izdvojiti da je XDS prošao test izdržljivosti od 25 000 ispaljenih metaka bez ikakvih zabilježenih kvarova koji bi ukљučivali lomove dijelova. Taj je test inače karakterističan za veće tzv. vojno-policajске modele i uobičajen je dio službene procedure uvođenja nekog pištolja u aktivnu uporabu, no ne spada u zahtjeve koji se postavljaju pred čisto, malo samoobrambeno oružje. Teško je povjerovati da bi itko iz takvog pištolja za vrijeme njegova radnog vijeka ispalio i toliko metaka.

Drugi proglašen pištoljem godine bio je XD-45 u karakterističnom američkom kalibru .45 ACP

STRELJAČKO NAORUŽANJE

POVRATAK KORIJENIMA

Prestankom proizvodnje pištolja PHP i HS-95, HS Produkt u ponudi nije imao model s vanjskim kokotom. Kako bi tu prazninu popunio i udovoljio zahtjevima kupaca koji nisu skloni pištoljima sa skrivenom udarnom iglom, opet je pokrenuo razvoj pištolja s vanjskim kokotom. Prvi je razlog to što mehanizam za okidanje takvih pištolja uobičajeno radi na principu dvostrukе / jednostrukе akcije, koja za razliku od *striker fired* pištolja ima mogućnost ponovnog okidanja, tzv. škljocanja. Ta značajka dolazi do izražaja u slučaju neopaljenja metka, kad korisnik povlačenjem okidača ima mogućnost ponovnog detoniranja metka koji je zatajio. Iako takav postupak danas nema previše zagovaratelja, ne treba ignorirati da ipak postoje oni koji vjeruju u davanje "druge šanse" zatajenom metku. Zbog karakterističnih mehanizama za okidanje, takva mogućnost kod pištolja koji opaljuju s pomoću *striker* u većini slučajeva ne postoji. Naime, navlaka nije obavila repetiranje i ponovo napela mehanizam za okidanje (op. a.: postoje pištolji sa skrivenim kokotom / udarnom iglom koji su dvostrukе akcije i kod njih je moguć ponovni pokušaj opaljenja, no oni su iznimke). Drugi je razlog činjenica da dobar dio konzervativnijih kupaca nikad nije prihvatio pištolje koji opaljuju s pomoću *striker*. Objasnjenje je psihološko: ti korisnici ne vjeruju pištoljima bez vanjskog kokota, odnosno osjećaju se nelagodno ako ne mogu imati vizualnu kontrolu nad mehanizmom za okidanje, tj. kokotom koji im je svojevrsna blokada. Ozbiljno razmatrajući te razloge, HS Produkt počeo je razvoj pištolja s vanjskim kokotom, koji bi uz primjenu suvremenih materijala kombinirao konzervativna rješenja sa standardima. Rezultat je takvog promišljanja pištolj XDE s vanjskim kokotom i jednorednim spremnikom. Kao i XDS, pištolj XDE krase iznimno glatke linije i uska silueta te je odlično samoobrambeno oružje. Kako bi se korisniku omogućilo više načina nošenja oružja uz najviši mogući stupanj sigurnog rukovanja (u SAD-u se pištolji u pravilu nose s metkom u cijevi), na XDE ugrađena je poluga kočnice u stilu pištolja Colt M1911 (način na

koji Amerikanci većinom tradicionalno nose oružje), koja je ujedno i *decocker*. Korisnik stoga, želi li opaliti prvi metak s pomoću dvostrukе akcije, jednom polugom može sigurno otpustiti kokot iz zapetog u otpušteni položaj te tako nositi pištolj. No, želi li opaliti prvi metak s pomoću jednostrukе akcije, tj. nositi pištolj s metkom u cijevi s napetim i zakočenim kokotom (*cocked and locked*) dovoljno je ubaciti metak u cijev i podignuti polugu kočnice. Kod pištolja XDE kočnica/*decocker* i utvrđivač spremnika dvostrani su, pogodni jednakoznačno za ljevake i dešnjake. Kao pravo osvježenje u ponudi HS Produkta, XDE je tvornici 2018. priskrbio i petu titulu pištolja godine.

HIT KOJI TRAJE

Hrvatski pištolj koji trenutačno niže prodajne rekorde i kojim je ove godine HS Produkt zasluzio šestu titulu pištolja godine u SAD-u jest Hellcat, na međunarodnom tržištu poznat kao H11. Riječ je o naprednom mikrokompaktnom pištolju koji je, uz primjenu najsuvremenije tehnologije, napravljen od suvremenih materijala, visokokvalitetnih čelika i polimera. Stručnjacima iz Karlovca trebale su dvije godine intenzivnog rada kako bi tržištu isporučili vrhunski *state of the art* proizvod. Zanimljivo je da je tada prvi put napuštena praksa označavanja pištolja početnim slovima XD pa je pištolj dobio tipično američko ime: Hellcat. Oružje je vrlo jednostavno za prikrivanje, a ima spremnik iznimno velikog kapaciteta od 11 metaka, odnosno metak više od izravnog konkurenta pištolja SIG 365. Ta je činjenica smjestila Hellcat na bijedestal pištolja s najvećim kapacitetom u mikrokompakt kategoriji. Iako prati prepoznatljivu liniju pištolja polimernog kućišta sa skrivenim udaračem, Hellcat se znatno razlikuje od većine ranijih modela iz ponude HS Produkta. Ključni su detalji u sigurnosnim značajkama. Prvi je put na nekom pištolju koji opaljuje s pomoću *striker* izostavljena kočnica na hrptu rukohvata, tzv. *grip safety*. Male ukupne dimenzije mikrokompakt kategorije oružja nužno su donijele i uvjet smanjenja mase. Kako bi se to postiglo, odlučeno je kompletno ga redizajnirati i tržištu isporučiti novi pištolj, a ne samo umanjenu inačicu nekog od većih modела. Hellcat se nudi u standardnoj i OSP (Optical Sight Pistol) inačici. Posebnost je oružja i specijalna tekstura obrade površine rukohvata. Radi se o kombinaciji dviju različitih mikropiramida od kojih je ona s oštrim vrhom nešto niža od one s tupim vrhom. Kako bi se dobila takva struktura, svi su kalupi u tvornici ručno rađeni i svaka je piramida ručno oblikovana jer nije postojao računalni program ili stroj koji bi uspio postići tako složen obrazac. U Americi se Hellcat nudi i u ekstremnijoj RDP (Rapid Defense Package) inačici opremljenoj samoindeksirajućim kompenzatorom i duljom cijevi, HEX WASP ciljnikom s crvenom točkom, usavršenim okidačem druge generacije i ručnom kočnicom tipa 1911. Hellcat je tipičan samoobrambeni pištolj, ali koristi se i kao *back up* oružje policajaca u odori te kao osnovno oružje onih vojnih i policijskih službenika koji rade u gradu. To su prije svega djelatnici kriminalističke policije, tajni agenti te službenici za suzbijanje trgovine drogama. U

konačnici, Hellcat je idealan i za službe koje se bave osiguranjem VIP osoba.

U ČEMU JE TAJNA?

Ključne su komparativne prednosti pištolja HS Produkta koje ih stavljuju iznad ili svrstavaju uz bok najpoznatijim proizvođačim vatrengog oružja: sigurnost, izdržljivost, pouzdanost i inovativan dizajn.

Sigurnost se ogleda u vidu superiornih tehničkih rješenja sigurnosnih elemenata na pištoljima, prije svega kočnica koje sprečavaju svako neželjeno opaljenje. Usto, svaki je HS-ov pištolj opremljen dodatnim sigurnosnim elementima, odnosno različitim indikatorima koji korisniku u svakom trenutku daju potpun uvid u stanje pištolja. Posebice se to odnosi na modele namijenjene vojno-polijskoj uporabi. Izdržljivost se očituje u izboru materijala od kojih su dijelovi pištolja izrađeni, bez obzira na to radi li se o metalu ili polimeru, te metodama njihove obrade i zaštite. Melonite proces nitrokarburiranja u solnoj kupki s naknadnom oksidacijom kojim su svi metalni dijelovi pištolja zaštićeni vrhunac je dostupne tehnologije, dok je polimer sam po sebi praktički neuništiv klasičnim utjecajem atmosferilja. Pouzdanost rada pištolja vidljiva je iz primijenjenih konstrukcijskih rješenja, što pokazuju i svi relevantni testovi izdržljivosti. Inovativni dizajn uočava se čak i u najsitnjim, naizgled nevažnim detaljima poput obrade hraptavosti kontaktnih površina ili rješenja kutova tijela spremnika koja su omogućila Hellcatu status pištolja s najvećim kapacetetom spremnika u svojoj kategoriji. Da bi se to sve spojilo u cjelinu te kasnije realiziralo u gotov proizvod, mora se otici tridesetak godina u prošlost.

Uspešnost pištolja HS Produkta leži u konstantnom akumulirajući znanja i iskustava temeljenih na stvarnim borbenim situacijama te praćenju i kreiranju trendova na tržištu. U kombinaciji s najsuvremenijom tehnologijom i vrhunskim materijalima, to u konačnici rezultira inovativnim i pouzdanim proizvodima. Ne treba dvojiti o tome da nabrojeni modeli nisu i zadnji HS-ovi koji će zavrijediti titulu pištolja godine u SAD-u.

Istodobno s pojavljivanjem na tržištu, prilagodljivost i svestranost pištolja XDM prepoznaće i američka struka

XDS potpun je odmak od prijašnjih modela jer umjesto dvorednog koristi jednoredni spremnik smanjenog kapaciteta

Kao pravo osvježenje u ponudi HS Produkta, XDE priskrbio je 2018. tvornici i petu titulu pištolja godine

KIBERNETIČKI PROSTOR

Tvrtka specijalizirana za kibernetičku sigurnost, posebno za integrirana sigurnosna rješenja te digitalnu forenziku, prvi se put počela pojavljivati u "vojnom" kontekstu 2010. godine. Danas je njezino poslovanje globalno razgranato, a u svojim područjima spada među najuglednije u svijetu

INsig2 U PETOJ DIMENZIJI

Kibernetički prostor već je pet godina definitivno potvrđen i afirmiran u službenim dokumentima NATO-a kao novo područje operacija, a u Oružanim snagama RH u tom je kontekstu 2019. godine ustrojeno Zapovjedništvo za kibernetički prostor. Njegova je temeljna zadaća razvijati obrambene kibernetičke sposobnosti sa zadaćom obrane vojnog kibernetičkog prostora i informacija u njemu. Kako je kibernetički prostor širok pojam u kojem je prilično teško odvojiti civilno od vojnog, sve nove sposobnosti u slučaju potrebe mogu se koristiti i staviti na raspolaganje i civilnim strukturama. U skladu s navedenim, i tvrtke čije područje djelovanja spada u domenu "kibernetičkog", "računalnog" "informatičkog" i/ili "digitalnog" danas su sastavni i priznati dijelovi globalne obrambene (vojne) industrije, pa tako i hrvatske. INsig2 prvi se put počeojavljivati u vojnom kontekstu 2010., kad je kao mala i ne previše poznata tvrtka iz Hrvatske dobio posao na temelju natječaja koji je raspisao NATO. Iako su tada u tvrtki

Laboratorij u Buzinu već je danas
u svjetskom vrhu po opremljenosti
za izvlačenje podataka s različitih
digitalnih uređaja

TEKST

Domagoj Vlahović

FOTO

Tomislav Brandt
Marko Škovrlj

ILUSTRACIJE

INsig2

KIBERNETIČKI PROSTOR

vodili računa o nužnoj diskreciji glede opisa tog posla, danas se zna da su isporučili robu i usluge iz područja informatičke sigurnosti u NATO-ovo Savezničko zapovjedništvo združenih snaga u Napulju.

DIO OBRAMBENE INDUSTRije

“Da, iako ne proizvodimo naoružanje ili vojnu opremu, smatramo se dijelom obrambene industrije. U području kibernetičkog ratovanja i obrane definitivno imamo kompetencije zahvaljujući kojima, primjerice, možemo surađivati s NATO-om ili Ministarstvom obrane RH,” potvrđuje nam direktor Goran Oparnica u prostorijama tvrtke u Buzinu kod Zagreba. Podseća i da, u skladu s novim informatičkim tehnologijama, pa i onima povezanim s vojnim sustavima, netko može računalom iz svoje spavaće sobe izvršiti kibernetički napad i prouzročiti protivniku više štete nego napadom borbenih aviona. “Tko zna koliko ima velikih napada za koje javnost nije nisaznala,” pita se Oparnica, dodajući da tvrtka iz manje ili više javno dostupnih informacija redovito prati sve incidente i različite događaje povezane sa svojom poslovnom domenom. INsig2 ima globalno razgranatu mrežu suradnika, a znatan dio njih čine i organizacije poput Europola i Interpol-a te policije različitih zemalja, pa obavijesti o problemima s kibernetičkim kriminalom i trendovima u kibernetičkom ratovanju stižu jako brzo. No, treba se pomiriti s jednim: “Loši dečki uvijek su korak ispred. Novi načini napada dolaze prije nego što su razvijeni sustavi obrane od njih.”

NA VJEŽBAMA S OSRH

O suradnji s MORH-om zna se dosta. Oznake INsig2 vidljive su na ulazima nekih vojarni, tj. na sigurnosno-informatičkim sustavima koji provjeravaju svakoga tko ulazi u objekte. Isto tako, tvrtka sudjeluje u edukacijama i na vježbama kibernetičke obrane zajedno s pripadnicima OSRH i drugih državnih institucija. Najzapaženija je vježba NATO-ova Cyber Coalition, jedna od najvećih u svijetu uopće, koja je i izvrsna prilika za tvrtke iz privatnog sektora da testiraju vlastite kapacitete, ali i neke nove tehnologije.

“Volimo reći da je svaka tvrtka dobra onoliko koliko su dobri njezini klijenti. Teško je zamisliti boljeg i kvalitetnijeg, ali i zahtjevnijeg klijenta u našem segmentu od MORH-a. Ono što MORH traži na samom je vrhu trendova. Vidi se da naši kontakti u Ministarstvu i Oružanim snagama vrlo pažljivo prate što se oko kibernetičkog prostora događa u svijetu, koliko se napreduje, i onda isto to traže od nas. Na neki je način Ministarstvo obrane pokretač i motor našeg internog razvoja,” kaže Oparnica.

Tijekom godina INsig2 kontinuirano se razvija, a postigao je i nekoliko barem jednak velikih poslovnih uspjeha kao onaj “napuljski”. Primjerice, 2013. povjerena mu je izgradnja jednog segmenta sigurnosti za “staro” sjedište NATO-a u Bruxellesu. Najveće postignuće ipak je potpisivanje ugovora s Europskom komisijom, kojim INsig2 u suradnji s Europskim uredom za borbu protiv prijevara (Office européen de lutte antifraude – OLAF) školjuje pripadnike policijskih snaga Europske unije u domeni digitalne forenzičke. Zahvaljujući tom ugovoru, kroz njihov je edukacijski centar za digitalnu

forenzu prošlo više od 1000 *cyber*-policajaca iz svih europskih zemalja.

Dakle, INsig2 danas je praktički globalna tvrtka. Međutim, zbog prirode posla koji je fokusiran na kibernetičku sigurnost, a posebno na integrirana sigurnosna rješenja te digitalnu forenzu, ti uspjesi nisu "zvučni", ne oglašavaju se na sva zvona. Na njihovoj internetskoj stranici nećete naći referencije. Velika većina projekata nosi određeni stupanj tajnosti. Stoga kao tvrtka, a i znatan broj djelatnika, posjeduje certifikat poslovne sigurnosti "tajno", validan u zemljama NATO-a i Europske unije. "Često prolazimo sigurnosne provjere, ali miрni smo i čisti, nikad nismo imali nikakav incident," naglašava Oparnica.

PANDEMIJA I ODGODE

Za hrvatsku poslovnu zajednicu, pa i cijelo društvo, protekla godina i pol znači i teške izazove povezane s pandemijom. Razdoblje *lockdowna* osjetili su i u Buzinu, posebno zbog toga što je 2018. i 2019. oko pola prihoda tvrtke dolazilo iz

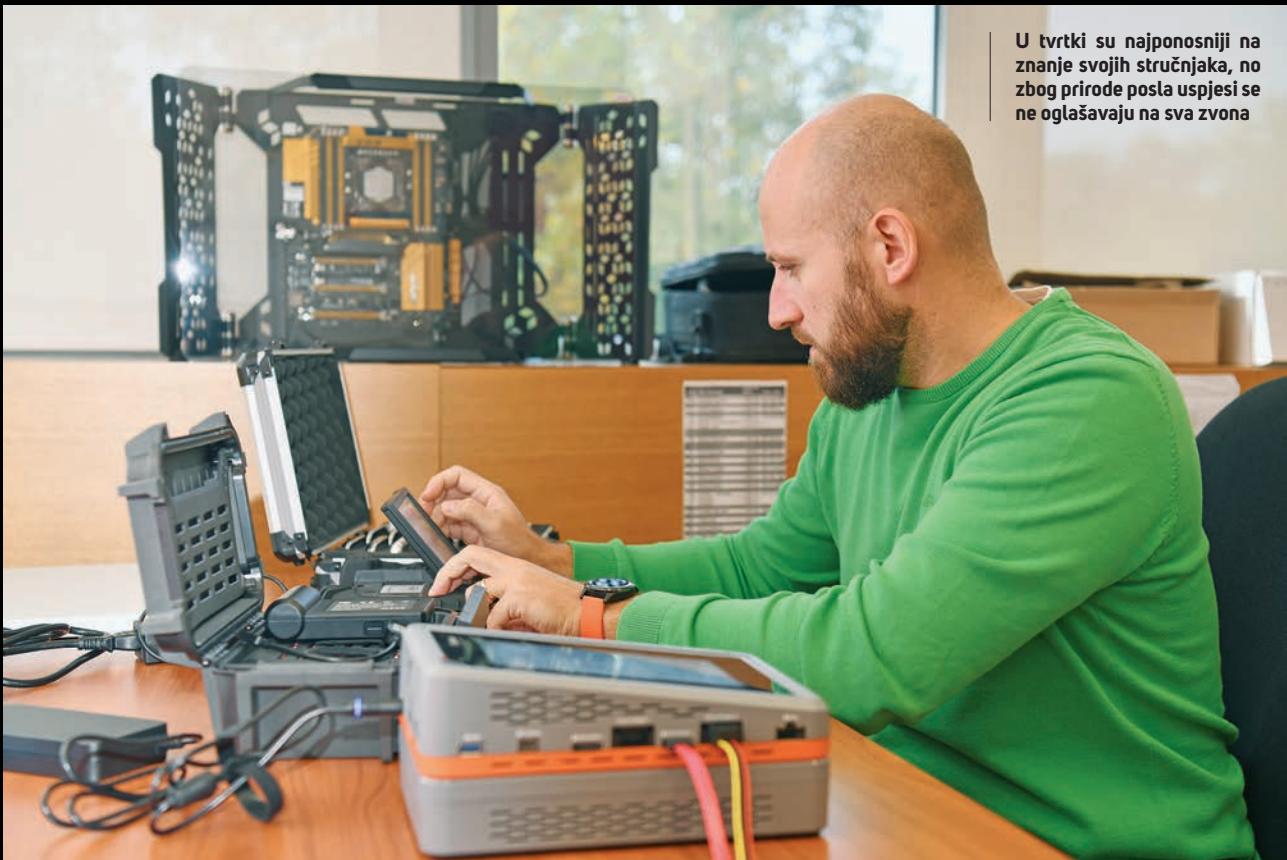
INsig2 ima globalno razgranatu mrežu suradnika, a znatan dio njih čine i organizacije poput Europol-a i Interpol-a te policije različitih zemalja

inozemstva, ponajprije od izvoza usluga. U ožujku i travnju 2020. praktički su svi međunarodni projekti otkazani ili odgođeni. Primjerice, računalni forenzičari tvrtke INsig2, koji putuju po cijelom svijetu i suraduju s najvećim svjetskim tvrtkama, morali su ostati kod kuće. "Nismo se mogli maknuti iz Hrvatske i fokusirali smo se na domaće tržište. Naravno, to se vidjelo na našem ukupnom prometu, ali uspjeli smo u ključnom cilju: sačuvati sva radna mjesta, sačuvati ljudi i sačuvati tim. Iskoristili smo vrijeme kako bismo investirali u neke naše interne procese i tako se bolje pripremili za izlazak iz pandemije," nabraja direktor tvrtke. Projekt trenutačno najbitniji za tvrtku jest akreditacija njezina digitalnog forenzičkog laboratorija u skladu s normom ISO 17025 – Opći zahtjevi za sposobljenost ispitnih i umjernih laboratorijskih. Laboratorij u Buzinu već je danas u svjetskom vrhu po opremljenosti za izvlačenje podataka s različitih digitalnih uređaja, no cilj je akreditacije uspostavljanje određenih procesa s pomoću kojih će svi forenzičari tvrtke raditi na jednak način: "Imat će jednake ulazne parametre, procese tijekom rada te izlazne parametre." Zanimljivo je da je, s dolaskom pandemije, INsig2 u ponudu sustava integrirane sigurnosti dodao i sustave za detekciju osoba s povišenom tjelesnom temperaturom, što u tvrtki ne ističu u prvi plan, ali ipak je zgodan pokazatelj prilagodljivosti neočekivanoj situaciji.

TOP-10 U SVIJETU

Čisto laički, pitamo je li INsig2 u svojim integriranim rješenjima "jači" u hardveru ili softveru. "Mislim da tu ne treba raditi razliku. Svaki problem može se riješiti na više načina, bilo hardverom, bilo softverom ili pak organizacijskim mjerama, pogotovo kad se radi o sigurnosnim propustima ili 'krpanju sigurnosnih rupa'. Rekao bih da optimalno pokušavamo riješiti probleme naših klijentata, uz sredstva koja su na raspolaganju i njima i nama. Oprema koju rabimo jako je skupa, ne razvijamo same hardverske sustave, ali razvijamo sustave kojima određene postupke možemo učiniti jednostavnijim ili jeftinijim," kategoričan je direktor.

KIBERNETIČKI PROSTOR

U tvrtki su najponosniji na znanje svojih stručnjaka, no zbog prirode posla uspjesi se ne oglašavaju na sva zvona

Forenzičke istrage

Više je definicija izraza digitalna forenzika, ali sve se manje-više slažu u tome da je riječ o detektiranju, izvlačenju, prikupljanju i analizi digitalno zabilježenih podataka. Provedba istraga iz digitalne forenzike najzanimljivije je područje rada tvrtke INsig2. Istrage se vrše u sljedećim područjima:

- računalna forenzika (prijenosna i stolna računala, operativni sustavi, mediji za pohranu podataka...)
- mobilna forenzika (mobilni telefoni, tableti, pametni satovi, pametni kućanski aparati, pametni automobili...)
- forenzika mreža (dokazi s aktivnih mrežnih uređaja koji odašilju i primaju podatke)
- forenzika dronova (serijski brojevi, putanje leta, lokacije polijetanja i slijetanja, fotografije i videozapisi snimljeni dronom...)
- forenzika automobila (dohvaćanje digitalnih podataka spremljenih u sustav automobila)
- forenzika videozapisa i audiozapisa (nadzorne kamere, fotoaparati, GoPro...)
- forenzika oblaka (*cloud* poslužitelji)
- forenzika baza podataka
- odgovor na incidente.

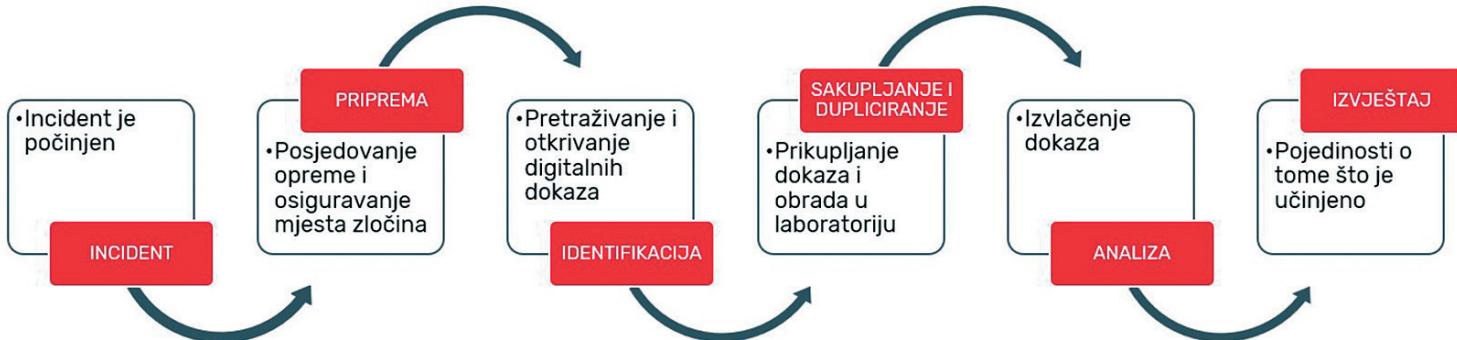

Najveći problem? To su uvijek kadrovi, kaže Oparnica. Informatičke stručnjake iznimno je teško naći, posebno u Hrvatskoj. Od ulaska u Europsku uniju problem njihova odjeljiva u inozemstvo puno je veći. Da bi došao do kvalitetnih kadrova, osim aktivnosti na tržištu rada, INsig2 surađuje i s visokim učilištima. Njihovi djelatnici predaju na fakultetima kao vanjski suradnici, a studenti u tvrtku dolaze na praktični rad, pa čak i izrađuju diplomske radove. Za tvrtku je to dobra prilika da ponudi posao onima koji najviše obećavaju, no za takve kadrove zainteresirani su i mnogi drugi, pa je na mladima da se odluče za ponudu koja im najviše odgovara. "Najponosniji smo na znanje naših stručnjaka. Naša je

INsig2 sudjeluje u edukacijama i vježbama kibernetičke obrane zajedno s pripadnicima OSRH i drugih državnih institucija.
Najzapaženija je vježba NATO-ova Cyber Coalition

prednost u tome što oni nisu ljudi koji samo čitaju knjige i slijede upute za uporabu nekih sustava nego su i iznimno komunikativni, dijele iskustva s policijcima, istražiteljima i kolegama iz cijelog svijeta, analiziraju njihove probleme i predlažu optimalan način rješenja. Ako govorimo o segmentu digitalne forenzike, INsig2 nije lošiji ni od jedne tvrtke u svijetu, a ima ih jako puno. Mislim da smo u top-10 u svijetu," zaključuje Goran Oparnica.

Proces forenzike

ZAŠTITNA OPREMA

Hrvatski vojnik dobio je definitivnu potvrdu: proizvođač kaciga iz Preloga spremam je za novi golemi tržišni iskorak iza kojeg stoje inovativni proizvodi tzv. dvojne namjene

Obiteljska tvrtka iz međimurskog gradića Preloga već je odavno stekla globalni status najboljeg proizvođača protubalističkih kaciga. Tijekom 25 godina postojanja oznaka SB raširila se na svim kontinentima, a dva i pol milijuna kaciga štite živote i zdravlje pripadnika vojnih, policijskih i drugih sigurnosnih postrojbi i organizacija iz 75 zemalja. Ipak, spavanje na lovorkama i uživanje u tim rezultatima bilo bi pogrešno, ponajviše zbog rastuce konkurenциje i tržišne ponude, često one koja preferira niske cijene u odnosu na kvalitetu. Nakon novog posjeta pogonima tvrtke, Hrvatski vojnik dobio je definitivnu potvrdu: Šestan-Busch spremam je za novi golemi tržišni iskorak iza kojeg stoje inovativni proizvodi tzv. dvojne namjene. Iako se za novo osvajanje pripremaju projekti koji su brižljivo planirani i zapravo se na njima radi već dulje vrijeme, silom prilika u proteklih su godinu i pol još više došli u prvi plan. Pogadate, riječ je o nizu prirodnih katastrofa koje su pogodile Hrvatsku, Europu i svijet, od pandemije do potresa, poplava, požara, ekstremnih oluja i suša. E, pa u Šestan-Buschu misle da njihovi novi proizvodi – mul-

TEKST
Domagoj Vlahović
FOTO
Tomislav Brandt
arhiva tvrtke
Šestan-Busch

tifunkcionalna zaštitna kaciga i zaštitna polumaska – mogu pružiti dodatnu dozu zaštite i sigurnosti ne samo pripadnicima državnih obrambeno-sigurnosnih organizacija nego i djelatnicima različitih tvrtki, kao i širem krugu korisnika.

TRI GODINE RAZVOJA

Projekt istraživanja i razvoja Multifunkcionalna zaštitna kaciga sufinanciran je iz Operativnog programa Konkurenčnost i kohezija 2014. – 2020. (Europski fond za regionalni razvoj). Tvrta je na njemu radila točno tri godine: počeo je 1. lipnja 2018., a završen je nedavno, 1. lipnja 2021. godine. Ukupna vrijednost projekta iznosi 1 135 206 eura, a EU-ovo sufinanciranje iznosi je 683 247 eura (60,2%). Rezultat je stajao na stolu za kojim smo razgovarali s Božom Bujanićem, tehničkim direktorom Šestan-Buscha. "Na tržištu postoji niz različitih kaciga s različitim značajkama i namjenama. Mi želimo jednom kacigom pokriti širok spektar primjene i to u mjeri kakve još nema na tržištu. Određenim i jednostavnim modifikacijama koje korisnik sam može napraviti na licu mesta, kaciga se može koristiti među ruševinama, na vodenim površinama, u gorskim područjima, tijekom građevinskih radova... Ona neće zaustaviti metak ili neki drugi iznimno brz projektil, ali zadovoljava sve civilne norme koje se traže za takvu kacigu, dakle, norme u različitim područjima," ističe Bujanić. Svestranost multifunkcionalne kacige može od nje napraviti, recimo, proizvod koji je idealan za zalihe neke zemlje u slučaju različitih prirodnih katastrofa ako je brzo potrebna distribucija većeg broja kaciga za, npr., civilnu zaštitu ili stanovništvo ugroženog područja. S druge strane, kaciga se može adaptirati i za svakodnevne poslove poput građevinskih, rad u skladištima, pa čak i za planinarenje.

ŠESTAN-BUS
JURIŠ NA CIV

Šestan-Busch želi
multifunkcionalnom
zaštitnom kacigom
pokriti širok spektar
primjene i to u mjeri
kakve još nema na tržištu

Zaštitna polumaska
u taktičkoj varijanti
oznake SB-TPM-01

**CH:
'ILNO TRŽIŠTE**

ZAŠTITNA OPREMA

Zadnja je inovacija na kojoj se radi zajedno s Hrvatskom vojskom protutateg (slika dolje) koji se pričvršćuje na stražnji dio kacige i tako daje protutežu masi naočala za noćno gledanje ili drugog dodatka

O tome koliko u Prelogu ozbiljno računaju na multifunkcionalnu kacigu govori činjenica da se proizvodni pogon dograđuje zato što su i tehnologije i materijali koji se primjenjuju kod izrade civilnih kaciga drukčiji od onih koje vežemo uz protubalističke kacige. Potrebno je određeno vrijeme i ulaganja, a dio sredstava došao je iz spomenutog europskog fonda.

OBJEDINJAVANJE VIŠE STANDARDA

Bujanić obećava da će, iako se razlikuju od protubalističkih, i njihove civilne

kacige slijediti najviše standarde u svojoj klasi i da su u njih implementirana sva moguća znanja, iskustva i rješenja koja su i proslavila Šestan-Busch. S obzirom na multifunkcionalnost, kaciga je "multitestirana" i bit će certificirana u skladu s više različitih, ali najviših civilnih normi. "Postavljamo novi standard koji će zapravo objediniti više standarda," kaže Bujanić. Prva je istaknuta značajka spomenuta multifunkcionalnost. Nadalje, za razliku od približno sličnih kaciga na tržištu koje se izrađuju od, pojednostavljeno rečeno, plastike, multifunkcionalna zaštitna kaciga izrađuje se od kompozitnih materijala (staklenih, aramidnih i ugljičnih vlakana) koji su po kvaliteti nekoliko koraka ispred "klasičnih". Kaciga je manje mase, izdržljivija na mehanička opterećenja, bolje amortizira kinetičku energiju... Tu je i interno ugrađen zaštitni vizir za oči koji je, kad se ne koristi, smješten s unutarnje strane kacige i time zaštićen od mehaničkog opterećenja, grebanja, sunca... Podbradne trake osiguravaju da se kaciga dobro pričvršćuje, prilagođava veličini glave i da je udobna za nošenje. U unutrašnjosti, ponajprije na tjemenu, ergonomski su jastučići. Nama je pokazan tzv. bazni model, ali kaciga će se nuditi s više "izreza" (kao i protubalističke), moći će imati i Picatinny šine za montažu svjetiljki, kamera i različitih senzora.

NA POLICAMA TRGOVINA

I ono najzanimljivije: u Šestan-Buschu definitivno razmišljaju o otvorenom civilnom tržištu, dakle, o maloprodaji. Kacigu ne bi mogle kupiti samo različite institucije, nego i pojedinačni korisnici, naći ih na policama trgovina. Moći će se kupovati cijeli set, tj. uz kacigu će biti priložena kutija u kojoj će se nalaziti dodaci za nadogradnju za različite namjene. Što će biti s cijenom? Ona će biti konkurentna europskim proizvodima. Tvrтka je blizu početka serijske proizvodnje, zainteresiranih kupaca već ima i do kraja godine mogće biti isporučene prve količine. Očekivani uspjeh kacige znači i proširenje proizvodnje u novoj niši, a time i zaposlenje novih djelatnika.

Drugi su novi proizvodi kojima se posvećuje Šestan-Busch zaštitne maske. Prva je u razvojnog programu zaštitna polumaska, što znači da štiti respiratori sustav (usta i nos). Bu-

ZAŠTITNA OPREMA

janić odmah prelazi na stvar s podatkom da je onaj koji je nosi zaštićen od udisanja čestica definiranih razredom P3, što znači da filtrira praktički sve moguće bakterijske i virusne čestice, uključujući i virus COVID-19. Maska je pogodna za različite namjene: od medicinskih do nošenja u zatvorenom i napuštenom prostoru poput trgovine. Korištenje je višekratno: laka je, napravljena od polimernih materijala i ima zamjenjivi filter koji radi na principu lijevka, može se dezinficirati alkoholom, ali i toplinski (npr. prokuhavanjem u vodi). "U manje-više normalnoj atmosferi, dakle ne u uvjetima ekstremne prašine kao u kamenolomu, računamo da će se filter

PK-ELITE, novi model kacige za javni red i mir

moci rabiti barem jedan mjesec, a maska je već certificirana u skladu s visokim standardima," naglašava Bujanić.

NOVA GENERACIJA

Iako je maska nov proizvod, tvrtka i s njom gleda dalje u budućnost. U razvoju je njezina ponešto modificirana inačica, taktička polumaska koja će se nuditi vojnim i policijskim snagama. Naravno, prema zamisli tvrtke, ona neće zamjenjivati "klasične" zaštitne maske koje štite cijelo lice, primjerice M95 i M98 kojima raspolaže Hrvatska vojska. No, može se rabiti u zadaćama pomoći civilnoj zajednici kao što je

GORAN BASARAC, DIREKTOR STRATEŠKOG RAZVOJA I PROJEKATA ŠESTAN-BUSCHA, O PROJEKTU MULTIFUNKCIONALNE ZAŠTITNE KACIGE I FONDOVIMA EU-A

Sufinanciranje projekta Multifunkcionalne zaštitne kacige sredstvima Europskog fonda za regionalni razvoj (European Regional Development Fund – ERDF) rezultat je provedbe Strategije pametne specijalizacije Republike Hrvatske za razdoblje od 2016. do 2020. godine, koja je u svojim prioritetskim područjima identificirala područje tzv. dvojne namjene – DUAL USE, kao jedan od prioriteta RH u finansiranju istraživanja i razvoja. Aktivnostima Hrvatskog klastera konkurentnosti obrambene industrije, Hrvatska je pozicionirala svoju obrambeno-sigurnosnu industriju u okvire navedenog strateškog dokumenta. Važno je naglasiti i da je RH jedina članica EU-a koja je uspješno pozicionirala to područje te je time omogućila korištenje Europskih strukturnih i investicijskih fondova (European Structural and Investment Funds – ESIF) za potrebe svoje obrambeno-sigurnosne industrije. Dosad je okvirno 500 milijuna kuna ugovorenem putem Operativnog programa Konkurenčnost i kohezija 2014. – 2020., za projekte koji tematski spadaju u područje SIGURNOST-DUAL USE, a jedan je od takvih projekata i Multifunkcionalna zaštitna kaciga. Usudili bismo se reći i da je to prvi "konkretni" projekt u tom području, čak i na razini EU-a, jer govorimo o razvoju zaštitne kacige koja je vrlo "opipljiv" proizvod. Određena će znanja stečena u istraživanjima iz tog projekta biti primijenjena i u razvoju balističkih kaciga nove generacije za potrebe vojski i policije, i upravo je to ta dvojna namjena na koju projekt cilja i operativno demonstrira. Projekt daje i podlogu i punu podršku konceptu domovinske sigurnosti, koji je započeo prethodni ministar Damir Krstičević, a u punom ga pogledu operacionalizira ministar Mario Banožić. Naime, "plastično" rečeno – kad HV izlazi na teren u slučaju civilnih ugroza i nepogoda (tipa potres, poplava i sl.), u skladu sa Zakonom o zaštiti na radu nalaže se da svi zaposlenici (u tom slučaju pripadnici HV-a) imaju adekvatnu zaštitu. Kacige koje vojska trenutačno koristi pri pružanju pomoći tijekom stanovitih civilnih ugroza i nepogoda nisu napravljene za tu namjenu, iako mogu poslužiti svrsi. Nova zaštitna kaciga nadopunjavit će upravo taj segment i dati punu podršku HV-u u civilnim ugrozama i rizicima, kao i cijelom sustavu domovinske sigurnosti. Za kraj, reći ćemo da je projekt pružio nemjerljiva znanja u vezi s korištenjem ESIF fondova, a otvorio je i mogućnost nastavka istraživanja te prijenosa određenih stečenih znanja i u okviru novog financijskog instrumenta EU-a za obranu i sigurnost: Europskog obrambenog fonda (European Defence Fund – EDF).

otklanjanje ruševina, a može i štititi respiratori sustav policajaca i vojnika od štetnih plinova koje streljačko naoružanje stvara prilikom bojnih gađanja. U čemu je glavni novitet? Kod polumaski je uobičajeno da imaju dva usisna filtra sa strane i ispušni ventil u sredini, ali inženjeri tvrtke Šestan-Busch stavili su usisni filter u sredinu i dva ispušna ventila sa svake strane. "Na taj način omogućili smo lakši protok zraka, filter neće smetati policajcu i vojniku kod gađanja puškom, a dovoljno je velik za jasniju verbalnu komunikaciju," nabroja Bujanić. Naravno, polumaske će biti kompatibilne za nošenje zajedno sa Šestan-Buschevim protubalističkim kacigama, ali i multifunkcionalnom kacigom. Interes tržišta postoji i za polumasku, koja će se također naći u slobodnoj prodaji. Tvrta ima ambiciozan cilj da maskama opremi niz hrvatskih javnih institucija, pa i bolnice te škole, kako bi i cijelo društvo bilo pripremljenije za moguće loše scenarije. No, ne staje na tome: razvoj polumaski trebao bi dovesti do razvoja potpunih zaštitnih maski za cijelo lice. Naime, dosad je tvrtka bila glavni zastupnik za Hrvatsku poznatog proizvođača maski Scott. Nakon nekoliko preuzimanja, zadnji vlasnik odlučio je prekinuti vojni program te se M95 i M98 više neće moći nabaviti. Šestan-Busch trenutačno razmatra koliko bi brzo i kvalitetno mogao sam razviti masku nove generacije koja bi u odnosu na M95 i M98, koje su već starijeg dizajna, imala inovacije prilagođene potrebama suvremenog vojnika ili policajca.

KLJUČNO JE BITI PRVI

Dakle, Šestan-Busch nikako ne zanemaruje svoj vojni program: "Počeli smo s protubalističkim kacigama i s njima ćemo nastaviti, bez obzira na to koliki će biti uspjeh civilnog programa." Zadnja je inovacija na kojoj se radi zajedno s Hrvatskom vojskom protutret koji se pričvršćuje na stra-

Protubalistička policijska kaciga oznake BK-R-2021 razvijena za potrebe Ministarstva unutarnjih poslova Francuske

žnji dio kacige i tako daje protutežu masi naočala za noćno gledanje ili drugog dodatka. Glava se time vraća u stabilan položaj, a: "Rješenje je još jedan primjer suradnje u kojoj su nam potrebe i zahtjevi korisnika iz HV-a dragocjeni." Što se tiče polietilenske ("bijele") protubalističke kacige koja uz manju masu treba pružiti veću zaštitu, kod nje se provode završne modifikacije i testiranja, a prva manja količina uskoro bi trebala biti isporučena vojsci jedne članice NATO-a. Budućnost je vojnih kaciga u većoj razini zaštite uz smanjenje mase, ali to ne znači da pripada isključivo polietilenu ili aramidu. Zahtjevi korisnika uvijek će biti različiti: neki traže veću razinu zaštite, neki manju masu, neki dulju trajnost, neki nižu cijenu...

"Evo, nedavno smo na prestižnom natječaju za opremanje francuske policije pobijedili domaćeg proizvođača i isporučili prvu količinu kaciga. Za ovu nam je godinu, a i za početak iduće, već sad rezervirano više od 90 % trenutačnih proizvodnih kapaciteta, makar je broj državnih natječaja u svijetu manji. Osjeća se i veći tržišni pritisak američkih proizvođača na Europu, no još uvijek nemaju našu kvalitetu i cijenu. Ključno je da uvijek budemo prvi, da nudimo nešto što drugi još nemaju i ostavljamo ih nekoliko koraka iza sebe," zaokružuje priču Bujanić.

PODLISTAK

Što je Američko ratno zrakoplovstvo stvarno željelo postići projektom CL-1201? To je teško shvatiti i danas zato što ne bi bio ništa lakši za realizaciju ni s tehnologijama XXI. stoljeća

AVIONI NA NUKLEARNI POGON (VII. DIO)

Da je ikad napravljen, prototip CL-1201 bio bi i danas najveći avion na svijetu. S rasponom krila od 341 m i trupom duljine 170 m te najvećom poletnom masom koja prelazi 5000 t bio bi jedinstven div. Imao bi usto nuklearni reaktor te četiri golema turboventilatorska motora pokretana nuklearnom energijom. Gradnja diva poput CL-1201 bila bi velik izazov i za suvremene tehnologije i materijale, a kamoli za one kojima su projektanti raspolagali krajem 1960-ih i početkom 1970-ih.

Projekt CL-1201 trebao je dovesti do razvoja i gradnje triju izvedenica. Najrealnija i najtajnija bila bi ona strateškog bombardera CL-1201-1-2

TEKST Mario Galic

(v. prethodni nastavak, Ideja o najvećem avionu, HV br. 639). Druge dvije obuhvatile bi nosač zrakoplova CL-1201-1-1 i transportni (bolje rečeno desantni) avion CL-1201-1-3. Američko ratno zrakoplovstvo dugo je razvijalo ideju o letjelicama koja će biti nosač aviona. Prvi ju je put pokušalo ostvariti još 1930-ih s pomoću zračnih brodova USS Akron (ZRS-4) i USS Macon (ZRS-5). Iako se ideja načelno pokazala ostvarivom, gubitak obaju zračnih brodova u nesrećama spriječio je daljnji razvoj. Drugi pokušaj bio je program Project MX-1018 Tip Tow – kombinacija bombardera ETB-29A i lovačkih aviona EF-84D. Slijedila je kombinacija bombardera B-36 Peacemaker i lovca F-84 Thunderjet unutar projekta FICON, a onda i pokušaj pretvaranja Boeinga 747 u 747 Airborne Aircraft Carrier (AAC; opširnije v. tekst (Ne)ostvarive ideje, HV br. 599).

HODNICI U AVIONU

CL-1201-1-1 trebao je biti jurišni nosač zrakoplova – Attack Aircraft Carrier. To znači da bi mu osnovna na-

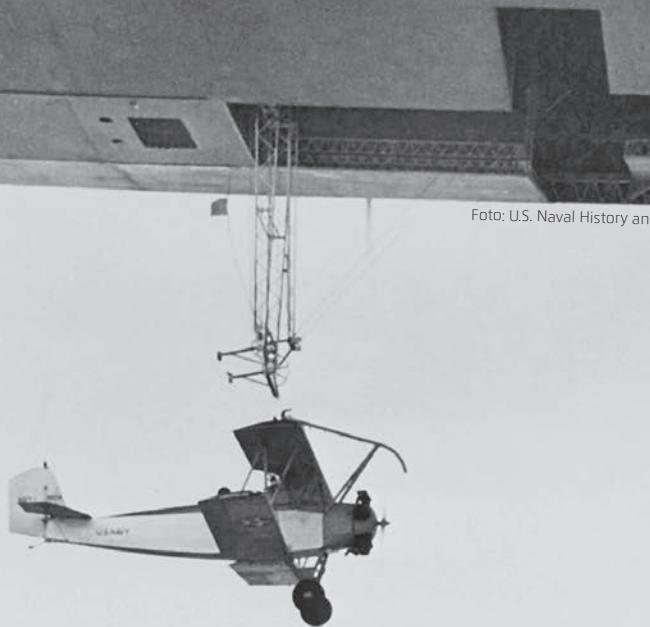

Foto: U.S. Naval History and Heritage Command

LETÉCI

Foto: U.S. Naval History and Heritage Command

NOSAČI

mjena bilo eskortiranje transportno/desantnih aviona CL-1201-1-3 tijekom djelovanja u protivničkom zračnom prostoru. Osnovni borbeni sustav djelovanja činila bi 22 borbenih aviona koja bi nosio pod krilima (11 po krilu). Ti bi manji avioni s golemlim CL-1201-1-1 bili spojeni preko velikih nosača koji bi istodobno služili i za dopunu gorivom te naoružanjem. Nosači bi omogućavali i osnovnu razinu održavanja. Zbog toga bi kroz krila CL-1201-1-1 prolazili hodnici za pilote i tehničko osoblje, ali i za prijevoz lovačkog naoružanja te pričuvnih dijelova. U trupu bi bio prostor za smještaj dvaju borbenih aviona, no on bi

Projekt CL-1201 iz 1960-ih trebao je urođiti golemlim avionom koji će nositi druge avione. Ipak, nije uspio, pa se projekt letećih nosača s kojim je SAD najdalje odmakao odnosni na zračne brodove USS Akron i USS Macon iz 1930-ih. Na fotografiji USS Akron lansira 4. svibnja 1932. trenažni avion Consolidated N2Y-1

služio za zahtjevniye popravke, ali i prihvati malih transportnih aviona koji bi omogućavali smjenu posade, prijevoz ranjenika te dopremu manjih količina pričuvnih dijelova i hrane. Dio izvora navodi da bi kombinacija borbenih aviona bila 14 lovaca-presretača i osam jurišnika, dok većina navodi samo lovačke avione. Kako je projekt nastao krajem 1960-ih, kao najvjerojatniji odabir spominjao se McDonnell Douglas F-4 Phantom II iako bi kao avion za tu ulogu najpogodniji bio General Dynamics F-16 Fighting Falcon.

U jednom opisu letećeg nosača CL-1201-1-1 spominje se naoružanje velikog dometa. To je neke potaknulo na zaključak da bi avion bio naoružan krstarećim projektilima, pa čak i balističkim projektilima malog i srednjeg dometa. Iako se ne može otkloniti mogućnost da bi na nosaču bili i krstareći projektili namijenjeni naoružavanju borbenih aviona, ovdje se zapravo radi o obrambenom sustavu čiju bi osnovu činio projektil zrak-zrak velikog

PODLISTAK

dometa AIM-54 Phoenix. Po svemu sudeći, u Phoenix bi išli i radari AN/ AWG-9, no oni se nigdje ne spominju. Zapravo bi najveća mjera obrane bilo djelovanje s udaljenosti od 600 milja (965 km) od protivničkog zračnog prostora.

ZAPOVJEDNO SREDIŠTE

Osim što bi bio jurišni nosač zrakoplova, svaki bi CL-1201-1-1 bio i zapovjedno središte desantnih snaga koje bi se do položaja desantiranja prevozile avionima CL-1201-1-3 Logistics Support Aircraft (LSA). Bilo je predviđeno da uz svaki AAC dje luje sedam LSA aviona.

Posadu letećeg nosača činilo bi 845 članova koji bi imali dostatno hrane i vode za najmanje 30 dana. Pritom bi najveći dio korisnog transportnog prostora bio zauzet spremnicima za gorivo koje bi bilo nužno za intenzivna borbena djelovanja 22 aviona. Američko ratno zrakoplovstvo razvilo je, doduše, 1950-ih sustave za dopunu goriva u zraku što je, barem teoretski, omogućavao i dopunu spremnika za gorivo (ali i za vodu) na CL-1201-1-1.

U miru bi CL-1201-1-1 služio za projiciranje moći jer bi pojava takvog aviona na nekom području zasigurno izazvala reakcije. Iako je program CL-1201 isključivo razvijan kao strateško oružje, ne može se isključiti ni mogućnost da bi bili uporabljeni i u lokalnim sukobima. Premda se na prvi pogled čini da 22 borbena aviona nije posebno velik broj, ipak bi se radilo o najsuvremenijim avionima čije bi borbene mogućnosti nadmašivale snagu većine ratnih zrakoplovstava.

PREKRAJ NA 9000 METARA

Gledano čisto tehnički, projekt CL-1201-1-3 Logistics Support Aircraft (LSA) najzanimljiviji je od tri gola aviona CL-1201 koje su zamislili Amerikanci, prije svega zato što se i u tom slučaju radilo o letećem nosaču aviona. To je zapravo trebao biti veliki transportni avion koji bi, osim prijevoza vojnika i borbene opreme, za sobom trebao vući i pet manjih transportnih aviona kojima bi snage i borbena oprema desantirali na

zemlju. Sve ga je to činilo najsloženijom izvedenicom projekta CL-1201. Avioni koje bi LSA vukao za sobom te koristio za desantiranje snaga na zemlju imali su oznaku Medium Intratheater Transport (MIT). Koliko god zvuči nevjerojatno, Američko ratno zrakoplovstvo željelo je kao MIT uporabiti znatno modificiran putnički avion Boeing 707. MIT je trebao imati mogućnost prijevoza 150 vojnika (otprilike jednu satniju) i 32 tone tereta. O načinu ukrcanja vojnika i opreme u MIT-ove zna se vrlo malo, tek da je svaki LSA trebao imati tri, nazovimo to uvjetno, doka, koji bi za to služili. Svaki bi se dok sastojao od rampe za ukrcaj ljudstva. S obzirom na to da bi se prekrcaj odvijao na visini od 9000 m ili većoj, cijeli bi sustav morao biti pod nadtlakom. Nije poznato kako bi se odvijao ukrcaj tereta iako je najvjerojatnija opcija da bi se koristile palete. Osim toga, svaki bi dok bio opremljen i sustavom za dopunu spremnika za gorivo. Jedan bi se dok nalazio u repu LSA-a te po jedan na svakom krilu. Zbog toga bi kroz krila vodili hodnici za ljudstvo i prijevoz tereta. Nije poznato kojom bi se brzinom ljudstvo i teret ukrcavali na MIT-ove. Isto tako, nije sasvim jasno ni kako bi MIT-ovi desantirali snage na zemlju. Očita je mogućnost spuštanje padobranima, no Boeing 707 nije vojni transportni avion te su mu mogućnosti zračnog desantiranja bile vrlo ograničene, posebice glede izbacivanja tereta. Druga je mogućnost desantiranje snaga slijetanjem. No, pritom bi MIT-ovi morali slijetati na čvrste uzletno-sletne staze, što nije neostvarivo, ali znatno smanjuje fleksibilnost borbenih djelovanja. Možda bi mogli dobiti potpuno novo podvozje sposobno za slijetanje na improvizirane staze. Ipak, kad bi se obavila cijela prilagodba, od izvornog Boeinga 707 ostalo bi vrlo malo. Američko ratno zrakoplovstvo vjerojatno bi stoga tražilo dopuštenje za razvoj potpuno novog transportnog aviona. Možda nije slučajno da je 1968. pokrenut projekt Advanced Medium STOL Transport (AMST), koji je rezultirao transportnim avionom McDonnell Douglas/Boeing C-17 Globemaster III.

Samо jedan dostupni izvor spominje i mogućnost uporabe sedam transportnih aviona Army Support Aircraft, no bez pobližeg opisa.

Kao najvjerojatniji izbor borbenog aviona za leteći nosač CL-1201-1 nametao se McDonnell Douglas F-4 Phantom II

STOTINE TONA I STABILNOST

Opcija da bi avioni CL-1201-1-3 LSA sami desantirali vojne snage nije bila posebno vjerojatna. Čak kad bi i mogli sletjeti okomito ili bi za to trebali vrlo kratku sletnu stazu (STOVL), činjenica je da bi staza morala biti široka najmanje 200 m te da bi morala izdržati silinu slijetanja aviona mase veće od 5000 tona. Ni jedan izvor ne navodi kako bi se brojno ljudstvo i velika količina opreme ukrcavali u LSA. Standardni način ukrcaja preko repne rampe bio bi otežan jer bi morao ići oko nuklearnog postrojenja. Zbog toga je vjerojatno da bi MIT koji bi djelovao s repnog doka služio isključivo za prijevoz vojnika. Ni jedna skica ne pokazuje da je planirana ukrcajna rampa u nosu aviona, ali ni na bokovima. Drugi veliki izazov bilo bi sigurno premještanje ljudstva i tereta tijekom prekrcaja u MIT-ove a da se pritom ne ugrozi stabilnost aviona. To se posebno odnosi na dva doka smještena na krilima. Veća količina tereta u jednom krilu u odnosu na drugo prouzročila bi nestabilnost, kao i nekontrolirano pokretanje tereta unutar spremnika u avionu. Pritom treba uzeti u obzir da bi se radilo o stotinama tona koje bi lako mogle poremetiti stabilnost letjelice. Nije poznato kako su Lockheedovi stručnjaci namjeravali riješiti taj problem. Jedno rješenje bile bi unaprijed razrađene procedure prekrcaja pri čemu bi se uvijek prekrcavao jednak broj vojnika i jednak teret preko istog doka. Drugi način, koji bi omogućavao znatno veću fleksibilnost, bio bi obučiti tim ljudi koji bi u realnom

**Letjelice koje
bi CL-1201-1-3
Logistics Support
Aircraft vukao za
sobom te ih koristio
za desantiranje
snaga na zemlju
bili bi znatno
modificirani
putnički avioni
Boeing 707**

vremenju računali masu tereta koja bi se micala po avionu i koordinirali prekrcaj. Taj bi tím bio zadužen i za ukrcaj tereta te njegovo raspoređivanje po spremištima. Pritom bi se moralo paziti ne samo na ravnomjernu raspodjelu masa kako bi se održala stabilnost u letu već i na dostupnost tereta tijekom prekrcaja. Ne bi imalo nikakvog smisla ako ste na zemlju desantirali topništvo bez granata ili tenkove bez posada. Iako bi iskustva iz simulacija i s vježbi s vremenom pojednostavila postupke premještanja tereta i ukrcaja tijekom leta, oni bi i nadalje ostali iznimno složeni i osjetljivi.

TEŠKO I DANAS

CL-1201-1-3 trebao je standardno prevoziti oko 400 vojnika i 1150 t tereta, no taj se broj mogao prilagoditi potrebama zadaće. Sedam LSA trebalo bi prevesti postrojbu Modified Road Brigade Slice (MRBS) od ukupno 3896 vojnika Američke kopnene vojske. Uz nju bi išlo i 6207 t naoružanja i opreme te logistička opskrba nužna za 30 dana borbenog djelovanja. Pod naoružanjem i opremom podrazumijeva se sve – od streljiva do jurišnih helikoptera. Zanimljivo je da bi posadu aviona činilo 427 ljudi, što bi značilo da bi bila brojnija od ukrcanih vojnika.

Danas je teško razlučiti što je Američko ratno zrakoplovstvo stvarno željelo postići projektom CL-1201. Taj projekt ne bi bio ništa lakši za realizaciju ni s današnjom razinom tehnologije. Doduše, razvoj nuklearne tehnologije znatno je napredovao te su i za civilnu uporabu razvijeni mali modularni reaktori (Small Modular Reactors – SMR), no razvoj nuklearnog pogona za avione i danas bi bio golem izazov. Osim toga, razvoj takvog pogona u SAD-u službeno je okončan 1961. godine. Ni najsuvremeniji materijali kao što su kompoziti teško da bi omogućili izgradnju aviona raspona krila 341 m i površine 38 100 m². Tek za usporedbu: raspon krila Antonova An-225 iznosi 88,4 m, a Airbusova A380 nešto je manji – 79,75 m. Možda bi najsuvremeniji materijali ponešto smanjili masu, ali i dalje bi to bio najveći avion na svijetu.

PRIČE O DOMOVINSKOM RATU

Ministarstvo hrvatskih branitelja treću godinu zaredom raspisalo je natječaj za kratku priču o Domovinskom ratu za učenike srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Pristiglo je 208 učeničkih priča, a Povjerenstvo za vrednovanje proglašilo je pobjednike za 2021. godinu. Treću nagradu dobila je priča *Deja vu* Lee Beber.

Lea Beber,
učenica
2. razreda
Srednje škole
Pregrada

DEJA VU

29. 12. 2020. – dvanejst i dvajstpejt, šejst i tri po Rihteru. Mislio som da bu mi noge odsekalo. Čauka som da nekeri granata grune. Nevejm opče kak som vun zišo. Znoj z mene curi i podrhauvljem. Bejli kolar me duši.

Radio šumi. Upravo je završilo novo obraćanje kardinala Franje Kuharića. Svakog je dana ista priča. Zalaganje za mir, ljubav, ali kao što je i sam rekao ovo je "rat razaranja, uništavanja čitavih sela i gradova... rat etničkog čišćenja."

Kriki me hitaju u prezent. Pol je grauda porušeno! Grejde po vulici, cejli zidi na autima. Babice bečiju. Matere iščekuju decu. Beži se napoprek. Meni pak greju soze. Ko da me negdo vrnu u ouno vrejme da se sirena obznanila. Zatulila je tak ka nisi znal kom da se geneš. U teđmu momentu cejli život preleti pred očmi. Na pameti je samo jeno – prživi. Nismo znouli či kaj obr nas leti ilj pak pokaju po nami.

Bože, šta je ovo! – jena babica veli pa se krene križat. – O, Gospodo moja, o Majko moja! Tebi se sva prikazujem i da pokažem kako sam ti odana, posvećujem ti danas svoje oči, svoje uši, svoja usta, svoje srce, upravo svu sebe. Kad sam, dakle, sva tvoja, dobra Majko, čuvaj me i brani kao stvar i svojinu svoju. Amen. – rastulila se.

Vsi zglediju ko da ih je negdo z haludnim tušom zaliva tri dni. Strauh zbjia z jih. Pale ga je zatrejslo. Nekaj je pale palo, se prašina zdignila. Nič se praf ne vidi. '91. Svaki vojnik oko vrata nosi znak istine i borbe za istinu. U očima im nedokučiv pogled. Na licu im se vidi umor jednako kao i odlučnost. Koraci im nisu uskladjeni. Teški su. Svaki odzvanja za sebe. Na usnama im molitva. Molitva krunice i Majci Božjoj.

Stal som se. Nouge me praf ne držiju. Nasloniti se nikom nemrem. Negdo leti polek mene. Šo je pomouugat. Taukvi su uvjekle ble prvi. Preveč se vse preklaupa z ounim od devedesetih. Sem som prišo ko dečec.

Sljedo som Boga i doušo. Pokrštauva som, spovedauva i pomaziva ljude. Faulili so me ko nigdar u životi. Ble su srečni ka ih je negdo poljuknu.

Vukovar. Bolnica. Sobe su prepune. Djeca plaču u naručjima majki. Jedni leže u šoku, drugi izgledaju izgubljeno, a treći hladni kao špric. Čuju se zazivi. U zraku se osjeća tuga i bol. Dvanaest je sati. Podne. Zvono ne zvoni. Prepostavlja se da je porušeno. "Čitanje Evangelija po Luki."

Stojim pred cirkvoj. Ljučem kaj je od jej ostalo. Tornja ni. Zmislim se da som prvi krat stopo na jenga. Porihtejavali smo zvono. Tejga som dnejva sljužu svoju prvu mešu. Duh Svejti se zlil na me. Na drugem se kraju negdo dere. Vsi su vtihnili. Vrisak je tuljko snaužan kaj me trnci dva krat prejdeju. Srce me zaboli od rejči matere. Zgubila je čer. Znol som ju vidati. Furt se smejava. Nič lošega za ju nis čul. Zde pa je već ni. Tou nes ni pitalo dou velja, kak ni prejt trist lejt. Ni blo pomoći. Či si šo, si šo.

Tovarnik. Župni ured. Svećenik Ivan Burik leži na podu. Na prsima mu prostrijelna rana širine pet centimetara. Svećenički biret nigdje na vidiku. "Poginuo je u eksploziji," tako je stajalo u mrtvozorničkom izvješču.¹

Stojim pred hižoj. Spokana je, a črejpi su popadali. Tou se noć nebu spaulo. Sauko bo me pomekjuvaje steplo. Dogi je put pred nami i samo nam Oni lahko pomore.

Đakovo. Rujan. Dvije ruke spojene. Glava prgnuta. Na pepelnom licu čist trag od suze. Još je jedan dan prošao. Limenke zvone. AK-47 leži na jakni. Iz njenog džepa viri slika. U krilu žene sjedi nasmiješeni dječak. Glavicu je polegnuo na njena prsa i pozdravlja kameru. U drugoj mu ruci medvjedić. Mali je komad papira utjeha u ove kasne sate. Noć je duga, a spavati se neće. Jučerašnjim su dogadjajima zauzeli okolne vojarne, no opreza nikad dosta. Promatrat će se svaki pokret i osluškivati svaki zvuk. U glavi će biti opasnost, a srce će moliti. Uzvikivat će ime Gospodina kao što su danas glasno zvonila zvona katedrale.

"Pa da mi je i dolinom smrti proći, zla se ja ne bojim, jer ti si sa mnom. Tvoj štap i palica tvoja utjeha su meni." (Ps 23, 4)

¹ <https://www.24sata.hr/news/jedini-svecenik-ubijen-u-ratu-mucki-ga-lividirali-u-podrumu-652320>

30. OBLJETNICA U PLOČAMA

U tom trenutku mi smo bili sretni
jer smo znali da smo u nečemu
velikom, da smo u stvaranju jedne
nove povijesti koju možemo
graditi svojim doprinosom

Prvi ročnici Hrvatske vojske početkom listopada slave punih 30 godina od ustrojavanja svoje postrojbe, odnosno tri desetljeća od formiranja mladih snaga koje su nastajale u teškim i izvanrednim okolnostima.

Četrdeset osam mladića s područja Općine Ploče, koji su imali između 18 i 20 godina, okupilo se 5. listopada 1991. u vojarni "Sidrište" kako bi počeli služiti vojni rok u svojoj domovini. Tako je u sklopu Ratne luke u Pločama u skladu sa zapovijedi admirala Svetе Letice ustrojena prva satnija mornaričko-desantnog pješaštva. Danas, 30 godina stariji, i dalje zajedno aktivno djeluju kroz Udrugu Prvi ročnik Hrvatske vojske, te su se i nakon završetka rata nastavili boriti kako bi ispravili jednu netočnost ili, bolje rečeno, nepravdu. Dugo se, naime, tvrdilo kako su prve generacije ročne vojske stasale u drugim obučnim središtima, točnije u Jastrebarskom.

Sad je pred njima važna 30. obljetnica ustrojavanja, ali i dana prisege. Njihova je svečana prisega održana 8. prosinca 1991. u Pločama, a za prvog zapovjednika postrojbe tad je imenovan zastavnik Vlaho Orepić.

MI SMO PRVI ROČNICI

O tim smo danima, kao i o radu Udruge porazgovarali s njezinim tajnikom Pericom Bebićem. "Udruga Prvi ročnik Hrvatske vojske nastala je 2010. godine jer smo tako ostvarili veće šanse za rješavanje bilo kakvih pitanja koja su se odnosila na naš status prvih ročnika Hrvatske vojske. Vidjeli smo da kao pojedinci ne možemo puno postići, ali smo kao udruga uspjeli," ističe Bebić. Glavni cilj po osnutku Udruge bilo je priznavanje statusa prvih ročnika u sastavu Hrvatske

TEKST
Petra Kostanjšak

FOTO
arhiva Udruge
PRHV

vojske, što su i ostvarili 2014. godine. Kako nam opisuje tajnik Bebić, bio je to težak i trnovit put jer je trebalo početi od nule, pronaći dokumentaciju, kao i put do osobe kojoj je to sve trebalo iznijeti i dokazati. To je tad bio predsjednik Ivo Josipović. Kao udruga kontaktirali su s brojnim ljudima iz Ministarstva obrane, Hrvatskog sabora i političkih stranaka kako bi prikupili što više doka-

N A R E D B A, broj 1-1
ZAPOVJEDNIKA HRVATSKE RATNE MORNARICE
OD 21. rujna 1991. GODINE.

POSTAVLJAJU SE U PRIVREMENO ZAPOVJEDNIŠTVO RATNE LUKE PLOČE:

1. FRANJKOVIĆ ZVONIMIR-VLADIMIR,
kapetan fregate.
-komandant luke

2. ŠIMIĆ ZORAN, poručnik bojnog
broda.
-oficir na radu u komandi.

3. STIPKOVIĆ DRAGAN, poručnik
fregate.
-oficir na radu u komandi.

4. KULIŠ MARTIN, poručnik bojnog
broda.
-oficir na radu u komandi.

Godina ustrojavanja

Odlukom predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana od 12. rujna 1991., kojom je imenovao admirala Svetu Leticu zapovjednikom HRM-a, službeno je počelo ustrojavanje Hrvatske ratne mornarice. U skladu sa zapovijedi zapovjednika HRM-a admirala Svetu Letice od 21. rujna 1991. ustrojena je prva ratna luka u RH te su u privremeno zapovjedništvo Ratne luke Ploče imenovani kapetan fregate Zvonimir Franjković, zapovjednik luke; poručnik bojnog broda Zoran Šimić, časnik u zapovjedništvu; poručnik fregate Dragan Stipković, časnik u zapovjedništvu; poručnik bojnog broda Martin Kuljiš, časnik u zapovjedništvu.

Dana 5. listopada 1991. u sklopu HRM-a, Ratne luke u Pločama, ustrojena je 1. satnija mornaričko-desantnog pješaštva HRM-a. Bila je to prva postrojba koju je utemeljila Hrvatska ratna mornarica, u skladu sa zapovijedi zapovjednika HRM-a admirala Svetu Letice od 28. rujna 1991., a to je ujedno bila i prva njegova zapovijed kao admirala.

HRVATSKE VOJSKE!

za s kojima bi mogli doći na Pantovčak. "Žašto taj podatak nije bio poznat javnosti, nije mi jasno ni dandanas. Možemo to gledati kao nemar ili da se do našeg priznanja iznosio podatak da su prvi ročnici HV-a bili u ožujku 1992. u Puli, gotovo šest mjeseci nakon što smo mi počeli služiti vojni rok. Također, službeno je tad glasilo da su prvi ročnici prisegnuli 26. prosinca 1991. u Jastrebarskom te

se time potpuno potisnula naša svečana prsega koja je obavljena 8. prosinca te godine," ističe Bebić. Dodaje da su svi pripadnici postrojbe dobili poziv Ureda za obranu Ploče samo nekoliko dana prije službenog početka služenja vojnog roka.

Riječ je uglavnom bila o ljudima koji dotad nisu služili vojni rok i postali su ročnici u specifičnim okolnostima. Osim obuke mornaričko-desantnog pješaštva, koja je u početku bila intenzivna i temeljena na obuci i doktrini Jugoslavenske ratne mornarice, ročnici su provodili stražarsku službu u svim osvojenim objektima na području Ploča, zatim su tu bili povremeni odlasci na bojište, kratke zadaće do nekoliko dana,

30. OBLJETNICA U PLOČAMA

Robert Barbir Rambo**Aktivni član Udruge i
pripadnik OSRH**

Foto: Mladen Čobanović

Jedan član Udruge Prvi ročnik Hrvatske vojske još je uvijek djelatni pripadnik OSRH. Riječ je o stožernom naredniku Robertu Barbiru, pripadniku Pukovnije Vojne policije, koji je sudjelovao u misiji na Golanskoj visoravni, kao i u tri misije u Afganistanu. Želja mu je otici u još jednu misiju.

Stožerni narednik Barbir, poznatiji kao Rambo, još je kao vojnik i mirotvorac punio stranice Hrvatskog vojnika, a ovaj smo put s njim razgovarali kao s jedinim članom Udruge koji je i danas pripadnik HV-a. Put u Hrvatskoj vojsci počinje kao pripadnik 1. satnije mornaričko-desantnog pješaštva HV-a, odnosno HRM-a u sklopu Ratne luke u Pločama. Kroz ratnu 1992. godinu djelovali su na Južnom bojištu – od Šipana i Stona do Bistrine.

"Aktivan sam član Udruge Prvi ročnik Hrvatske vojske i tu nastojim pridonijeti koliko god mogu. Zaslужeni status prvih ročnika uspjeli smo dobiti 2014. godine. Predsjednik Josipović video je da tu nema nikakvih prijepora i objelodanjeno je priznanje," ističe Barbir.

Kad smo ga pitali kako danas gleda na to vrijeme, kaže da je teško naći riječi kojima bi se to moglo dočarati a da bi se u potpunosti razumjelo. "Sve što je tad bilo vezano za vojsku i obranu Hrvatske bila je velika čast i svaki od nas gledao je kako će dati svoj doprinos. Sjećam se tog prvog dana. Mi smo možda nekoliko dana prije nego što smo počeli služiti vojni rok dobili poziv, nismo imali vremena za pripreme i dovršavanje poslova kojima smo se tad bavili. Prekidalo se sve što se radilo. Sjećam se, jedan od nas došao je u gumenim čizmama jer je radio na zemlji. Drugi, automehaničar, došao je iz radionice prljavih ruku. S posla se stizalo direktno u vojarnu," opisuje Barbir kako je to izgledalo 1991. i dodaje da je već bio dobio poziv za JNA i u srpnju trebao biti u Makedoniji na granici, ali spletom okolnosti on, kao i njegovi kolege, uspjeli su to izbjegći.

"Za vrijeme operacija na Južnom bojištu ovdje je bila koncentracija glavnih snaga i mi smo radili u velikim skladišnim prostorima, cijele noći pretovarivali rakete, granate i sve što je trebalo, a sutradan nitko nije tražio da ide spavati, nego bismo nastavili izvršavati svoje redovite zadaće," kaže nam Barbir i nastavlja: "Mi smo jedna životna generacija, momci koji se znaju iz vrtića, koji su prošli svašta zajedno, od osnovne, srednje škole pa kroz rat, kao i razdoblje nakon rata. Nalazimo se, družimo, sudjelujemo u humanitarnim akcijama i različitim aktivnostima. Imali smo priliku biti prvi ročnici i dali smo obol, svoj maksimum na tom području. Mi smo generacija puna različitosti, a opet toliko jedinstvena." Za 30. obljetnicu Udruga planira ugostiti predsjednika RH i vrhovnog zapovjednika OSRH Zorana Milanovića, obići grobove suboraca na mjesnom groblju Laniština te ondje, kao i kod spomenika hrvatskim braniteljima u Pločama, položiti vijenac i zapaliti svijeće za sve branitelje poginule u Domovinskom ratu. Slijedilo bi zatim okupljanje i druženje u Domu kulture Ploče.

**Perica Bebić,
tajnik Udruge Prvi
ročnik Hrvatske vojske**

istovari raketa, granata i ostalog streljiva i naoružanja iz skladišta kao i pretovar u kamione, koji su ih prevozili za operacije na Južnom bojištu.

"Gotovo dva mjeseca neumorno smo radili jer je uz navedeno trebalo izvršavati i sve druge zadaće – smatrali smo da je to naš obol prema svima koji su u tom trenutku bili na Južnom bojištu," prisjeća se Bebić svojih prvih ročničkih dana.

Nakon vojnog roka većina ročnika pristupila je postrojbama HV-a na području Ploča i sudjelovali su u svim operacijama na području Južnog bojišta, Maslenice, sektora Jug te u Oluji.

"Danas su naša misija i ciljevi poštovanje i čuvanje svih vrijednosti proisteklih iz Domovinskog rata, humanitarni rad, sudjelovanje u društvenim aktivnostima svih braniteljskih udruga, pružanje pomoći socijalno ugroženim članovima Udruge kao i njihovim obiteljima," objašnjava tajnik Perica Bebić.

Bilo je to iskustvo koje je sve te mladiće povezalo na specifičan način. Pitali smo ga kako s odmakom od punih 30 godina gleda na to iskustvo – kako je izgledalo, što se događalo i kako se osjećao.

"Možda će nekima biti smiješno, ali u tom smo trenutku bili sretni jer smo znali da smo u nečemu

velikom, da smo u stvaranju jedne nove povijesti koju možemo graditi svojim doprinosom. S druge strane, našim roditeljima nije bilo lako, oni su bili svjesni naše situacije, ali mi ne, naše mišljenje bilo je posve drugačije. Prva dva mjeseca bila su teška, svega je nedostajalo, imali smo odore bivše vojske, okruženi JRM-om s morske strane, naleti aviona JRZ-a, ali sve to nije moglo uništiti našu volju, srce i euforiju koji su bili jači od svega. Planirali smo i dogovarali se kako uništiti tenk ili oboriti avion iako smo imali stare karabine i nešto malo streljiva. Morate znati da se radilo o jednoj generaciji čiji se putovi prepliću od rođenja, kroz vrtić, osnovnu i srednju školu, rat, ali i život nakon rata. Tako različiti ljudski karakteri, a tako ujedinjeni od samih početaka," zaključuje tajnik Udruge Perica Bebić.

Sastav postrojbe:

Zapovjednici vodova 1. sMDP-a bili su:

1. vod – Željko Matković
2. vod – Martin Nikolac
3. vod – Željko Nikolac-Galac.

Nakon nekoliko mjeseci zapovijedanje 1. vodom preuzima Ivan Hudak, a zapovjednik postaje bio je Radovan Hošak.

Prvi vod: Darko Kačić-Miošić, Ante Marinović, Tomislav Medak, Damir Šunjić, Mario Korljan, Nedjeljko Bogunović, Matko Sinković, Joško Jovica, Mario Gradac, Dragan Martić, Mate Ostojić, Vjekoslav Jerković, Matko Radonić, Jurica Žderić, Dragan Jelić, Frano Božić.

Drugi vod: Joško Barbir, Josip Barbir, Robert Barbir, Perica Bebić, Jurica Butigan, pok. Ernesto Lutman, Romano Marinović, Vedran Perić, Mario Stanković, Mario Šetka, Marinko Štrbić, Ozren Štrbić, Slaven Šunjić, Stašek Veža, Zlatko Žderić, Goran Grbavac.

Treći vod: pok. Zvonko Dropulić, Ante Beader, Tomislav Borić, Valter Dugandžić, Leo Franić, Zoran Franić, Toni Grgurinović, Nedjeljko Kušurin, Zoran Marinović, Damir Marković, Ivo Medak, Andrej Puljan, Mate Roso, Dalibor Tomašević, Dario Žderić, Zvonimir Batinović.

Što se tiče budućnosti, Udruga nastavlja održavati dosadašnje aktivnosti i javljati se na sve projekte, natječaje i aktivnosti koji bi promicali vrijednosti Domovinskog rata, kao i na sve aktivnosti koje bi utjecale na poboljšanje života i rada hrvatskih branitelja. Među zadnjim projektima koji su organizirali sami u spomen na dvojicu pripadnika koji više nisu s njima sportska je manifestacija, odnosno memorijalni malonogometni turnir Zvone i Eki, a ove se godine radi o njegovu sedmom izdanju.

Drugi projekt u kojem su sudjelovali kao partner Udruge branitelja grada Ploča bio je projekt Uvijek zajedno, a odnosio se na besplatno pravno i psihološko savjetovanje za hrvatske branitelje i članove njihovih obitelji.

OTVORENJE MUZEJA

Trideset godina nakon stravične eksplozije koja je dijelove bjelovarskog područja pretvorila u Hirošimu, otvoren je Muzej Operativne zone i Zbornog područja Bjelovar u spomen na sve one koji su dali svoje živote, koji su izgubili svoje najmilije, za one koji su krenuli u borbu za Hrvatsku, kao i za obitelji koje su strepeći čekale njihov povratak

SPOMEN NA JUNAŠTVO BRANITELJA

Članovi Društva za očuvanje hrvatske vojne tradicije i njihovi prijatelji uložili su tijekom zadnjih mjeseci gotovo 1000 sati neplaćenog, volonterskog rada kako bi novootvoreni spomen-dom Muzej Operativne zone i Zbornog područja Bjelovar zasjao u punom sjaju. U oblikovanje postava uključeni su bili nekadašnji sudionici događanja i njihova suradnja bila je prožeta intenzivnim emocijama, drhtanjem ruku i suzama. Tako su, recimo, ratni vezisti 105. brigade sami spajali muzejski sustav veze, a specijalci s Velebita uredili su u muzeju svoje ratno, planinsko sklonište. Majke iz Bedema ljubavi koje su se 1991. godine borile za svoje sinove, za potrebe ovog postava po sjećanju su na Koestlinovoj kartonskoj ambalaži ponovno ispisivale transparente koje su pisale i 1991. jer ondašnji nisu sačuvani, a lutke-eksponati odjevene su u odjeću koju su one same tад nosile i koju su sad ustupile muzeju. Marin Sabolović kaže kako će takav pristup primijeniti i u budućim projektima.

Tekst i foto: Lada Puljizević

U povodu Dana grada Bjelovara, Dana bjelovarskih branitelja te 30. obljetnice oslobođenja Bjelovara od Jugoslavenske narodne armije, u okviru Spomen-područja "Barutana 1991." svećano je 28. rujna 2021. otvoren novouređeni spomen-dom Muzej Operativne zone i Zbornog područja Bjelovar, čiji su inicijatori i realizatori članovi Društva za očuvanje hrvatske vojne tradicije iz Bjelovara. Time je iznimno vrijedno Spomen-područje "Barutana 1991." obogaćeno novouređenim muzejskim postavom, galerijskim prostorom s multimedijском dvoranom te postavom na otvorenom. Marin Sabolović, predsjednik Društva za očuvanje hrvatske vojne tradicije, o projektu kaže: "Radi se o muzejskom konceptu u okviru Spomen-područja 'Barutana 1991.', čiju je prošlogodišnju obnovu financirala i Vlada Republike Hrvatske. Uz pomoć Ministarstva kulture i medija, Bjelovarsko-bilogorske županije i Grada Bjelovara te brojnih donatora i partnera, Društvo za očuvanje hrvatske vojne tradicije nastavilo je projekt revitalizacije te počelo izvedbu ovog muzejskog postava po uzoru na svjetske muzejske koncepte posvećene povijesti ratova."

Na području šume Bedenik, današnjem Spomen-području "Barutana 1991.", nalazilo se uoči Domovinskog rata skladište ratne pričuve 265. motorizirane brigade Jugoslavenske narodne armije u kojem su bile uskladištene tone ubojitih sredstava, tenkovskih punjenja, ručnog naoružanja, bombi.

Planom "Bilogora '91" Glavnog stožera Hrvatske vojske planirana je bila blokada svih vojnih objekata na bjelovarskom području, čime se planiralo onemogućiti buduće spajanje neprijateljskih snaga, spriječiti presijecanje važnih cestovnih komunikacija te otkloniti opasnost koja je iz neprijateljskih kasarni neprestano prijetila civilima. No, s druge strane neprijateljske žičane ograde kasarne nalazio se major JNA Milan Tepić, koji na mogućnost dogovora ili predaje kasarne nije pristajao te je naredio postavljanje minskih polja usmjeravajućih mina i pripremu triju skladišta za lančano miniranje. Kad je u jutarnjim satima 29. rujna 1991. skupina hrvatskih branitelja pokušala ući u prostor kasarne sa sjeverne strane, major Tepić aktivirao je u 10 sati i 43 minute minirana skladišta – no zbog ranije presječenih veza eksplodiralo je, srećom, samo jedno.

Tog je dana u pokušaju zauzimanja skladišnog kompleksa poginulo 11 hrvatskih branitelja, a širom Bjelovara bilo je ljudskih žrtava i brojnih stradalih objekata. Na mjestu eksplozije nastao je krater dubok 12 metara, a širina udara izbrisala je šumu u prvoj zoni udarnog vala u krugu od 60 i teško oštetila drugu zonu u krugu od 150 metara. Područje je nakon tog događaja nazivano bjelovarskom Hirošimom.

Svečanosti otvorenja nazočio je izaslanik predsjednika Vlade RH državni tajnik Ministarstva obrane Branko Hrg, izaslanik potpredsjednika Vlade i ministra hrvatskih branitelja Dinko Tandara, izaslanik Predsjednika RH general-pukovnik Marijan Mareković, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora bjelovarsko-bilogorski župan Marko Marušić, gradonačelnik Bjelovara Dario Hrebak, brojni branitelji, obitelji poginulih branitelja, ratni zapovjednici, predstavnici braniteljskih udruga, predstavnici lokalne zajednice.

Branko Hrg naglasio je kako bjelovarski branitelji mogu biti ponosni ne samo na ono što su dali tijekom Domovinskog rata i stvaranja hrvatske države već i na današnje projekte očuvanja vrijednosti Domovinskog rata na području Bjelovara. "Vlada RH podupire ovakve aktivnosti i preko svojih resornih tijela i ministarstava to financira, ali bez mladih ljudi koji to pokreću, bez tih stotina sati dobrovoljno uloženog, volonterskog rada teško da nešto možemo postići," rekao je na kraju državni tajnik MORH-a.

Dinko Tandara istaknuo je iznimnu važnost revitalizacije Spomen-područja "Barutana 1991." i otvaranja spomen-doma Muzej Operativne zone i Zbornog područja Bjelovar te je najavio podršku budućim takvim projektima.

Marijan Mareković zahvalio je članovima Društva za očuvanje hrvatske vojne tradicije i njegovu predsjedniku Marinu Saboloviću na upornom radu i zalaganju za otvorene spomen-dome. "Mi smo brojčano mali, ali smo po svojoj povijesti i djelima velik narod i trebamo na ovaj način njegovati i čuvati spomen na svoju, hrvatsku vojnu tradiciju," rekao je. Marin Sabolović tom je prigodom rekao: "Trideset godina nakon stravične eksplozije koja je dijelove bjelovarskog područja pretvorila u Hirošimu, otvaramo muzejski postav u spomen na sve one koji su dali svoje živote, koji su izgubili svoje najmilije, za sve one koji su krenuli u borbu za suverenu i neovisnu Hrvatsku, kao i za obitelji koje su strepeći čekale njihov povratak. Neki se nisu vratili. Njima u slavu podižemo i ovaj postav."

ODLIKOVANJA REPUBLIKE HRVATSKE

ODLIKOVANJA REPUBLIKE HRVATSKE ZA VOJNE I RATNE ZASLUGE (IX. DIO)

Odlikovanja i priznanja završavaju Redom kneza Domagoja i veleredima.

Radi se o odlikovanjima koja su do 1996. godine dodijeljena, za razliku od drugih, u manjem broju. Velered kraljice Jelene s lantom i Danicom nose svega tri odlikovane osobe, a Velered kralja Petra Krešimira IV. s lantom i Danicom njih šest

Tekst: Marin Sabolović

Red kneza Domagoja s ogrlicom treće je odlikovanje za ratne zasluge. Dodjeljuje se hrvatskim i stranim državljanima te oružanim ustrojbennim formacijama za pokazanu osvjeđenu hrabrost i junaštvo u ratu, izravnoj ratnoj opasnosti ili u iznimnim okolnostima u miru. Autor idejnog rješenja je Kruno Bošnjak, a odlikovanje je izrađeno u kovnici IKOM Zagreb. Odlikovanje se sastoji od osnovnog motiva medaljona ovalnog oblika izrađenog od srebra koji se sastoji od motiva pozlaćenog strijelca koji napinje luk desno klečeći s nogom u podupirućem stavu. Ispod osnovnog motiva strijelca nalazi se natpis KNEZ DOMAGOJ, a ispod natpisa stilizirani prikaz predromaničkog ukrasa u obliku valova. Iznad medaljona je motiv grba Republike Hrvatske ispod kojeg je izведен prikaz ukriženih mačeva s oštricom prema gore. Ogrlica se sastoji od trake od svilenog moariranog ripsa u bojama šahiranih polja grba Republike Hrvatske. Jednak se motiv nalazi i na vrpcama male oznake i umanjenice. S obzirom na to da se red dodjeljuje postrojbama i drugim ustrojstvenim jedinicama OSRH i MUP-a, odlikovanje se sastoji od

**Uručenje
Velereda
predsjedniku
Republike Hrvatske
Franji Tuđmanu**

Foto: Ured Predsjednika Republike Hrvatske – službena fotografija

plamenca s motivom hrvatske trobojnica s ukrašenim krajevima zlatne boje. Velered kraljice Jelene s lantom i Danicom te Velered kralja Petra Krešimira IV. s lantom i Danicom dodjeljuju se dostojanstvenicima, visokim državnim dužnosnicima i čelnicima međunarodnih organizacija za njihov doprinos međunarodnom ugledu i položaju RH (...), najvišim vojnim dužnosnicima OSRH za iznimni doprinos u stvaranju ratne strategije i vojne doktrine, zasluge u izgradnji Hrvatske vojske te za osobite uspjehe u vođenju i zapovijedanju postrojbama OSRH. Velered kralja Petra Krešimira IV. s lantom i Danicom drugo je odlikovanje za ratne zasluge po važnosnom slijedu. Autor idejnog rješenja je Stipe Sikirica, a izrađeno je u RPU-u Zagreb. Osnovni motiv odlikovanja sastoji se od srebrnog stiliziranog kvadrata ispunjenog plavim emajlom i motivom pletera s pet petljama ispod kojeg se nalazi motiv ukrštenih mačeva s oštricom okrenutom prema gore. Na sredini kvadrata nalazi se medaljon sa zlatnim prikazom kralja Petra Krešimira IV. na pramcu broda s krunom, mačem i križem. Ispod prikaza kralja, na pramcu broda izveden je natpis KREŠIMIR IV. Medaljon je ispunjen bijelim emajlom i okružen zlatnim dvopletim ornamentom.

Velered kraljice Jelene s lantom i Danicom najviše je odlikovanje za ratne zasluge prema važnosnom slijedu. Slijedi nakon Velereda kralja Tomislava s lantom i Velikom Danicom. Idejno rješenje predložio je Miroslav Šutej, a odlikovanje je izrađeno u radionici RPU Zagreb. Osnovni motiv sastoji se od trolisnog križa s rascijepljenim gornjim, desnim i lijevim krakom. Iznad gornjeg kraka nalazi se prikaz krune s grba Republike Hrvatske, a ispod krune na lenti je natpis KRALJICA JELENA. Središte križa ispunjeno je nebeskoplavim emajlom s ispunom od više križeva. Medaljon je tropletom karikom učvršćen za lenu. Lenta je izrađena od moarirane svile u bojama državne zastave s po dva tropleta ornamenta izvezena zlatovezom u plavim i crvenim poljima. Danica odlikovanja sastoji se od osnovnog motiva trolisnog križa pričvršćenog na Danicu, osmerokutnu ispučenu zvijezdu izrađenu od srebra i zlata.

Lada je staroslavenska božica ljubavi i braka, slavljena zbog ljepote i privlačnosti

FILATELIIJA

Priče o nadnaravnim radnjama bogova ili junaka koje su utemeljile neku kulturu, odnosno mitovi, rasprostranjene su u gotovo svim civilizacijama, narodima i religijama. Čest su motiv i na markama: Orfej, grčki mitski glazbenik (Turska, 2020.); div, mitski demon prirode (Velika Britanija, 2009.); mitsko mjesto: Lindholm Høje (Danska, 2008.) i dr.

MARKE – MITOVI

Prema predajama, divovi su nadnaravne veličine i snage te rado podižu građevine

Zmaj je u mitologijama mnogih naroda čudovište natprirodne snage koje riga vatru

Andrija Šimić posljednji je hrvatski hajduk i najpoznatiji hajduk XIX. stoljeća

Najbolji je primjer Hrvatska pošta Mostar, jedan od tri poštanska operatera u BiH, koji redovito svake godine izdaje marke s temom mitova i flore. Ovogodišnje izdanje posvećeno je Ladi, staroslavenskoj božici ljubavi i braka. Slavljena je zbog svoje ljepote i privlačnosti, a predstavljana kao najljepša slavenska žena duge zlatne kose s upletenim klasjem žita. Lada ljeti, u razdoblju plodnosti kad sve raste i buja, a bili su joj posvećeni različiti obredi kako bi se izmolila kiša za žednu zemlju zbog rasta biljaka. Djevojke i mladići okupljali su se u prirodi igrajući kola i pjevajući pjesme posvećene božici Ladi. Mladići su pleli cvjetne vijence kojima su djevojke ukrašavale kosu, a kasnije su te vijence dariva-

le mladićima. Isti je izdavač maraka pustio 2008. u promet izdanje "Andrija Šimić i hajdučka trava". S marke se saznaće kako je Andrija Šimić (Alagovci – Grude, BiH 1833. – Runovići, Imotski 1905.), bio posljednji hrvatski hajduk i najpoznatiji hajduk XIX. stoljeća. Teško podnoseći nepravdu turske vlasti odmetnuo se u hajduke, a njegova je družina uznenirila bećke i carigrad-

Planina Olimp u grčkoj je mitologiji prebivalište dvanaest najviših božanstava. Na njoj oni stanuju u palačama što ih je umjetnički ukrasio bog Hefest

TEKST Ivo Aščić

ske vlasti koje su poduzele niz akcija. Nakon izdaje 1871., uhićen je i osuđen na doživotnu tamnicu, a pomilovan je 1901. godine. Iako je bio hajduk, ostao je narodu u lijepoj uspomeni. O njemu se i danas pričaju priče kao o neustrašivom borcu za pravdu. Nije dopuštao zlostavljanje napadnutih, a posebno poštovanje pokazivao je prema ženama te ga neki nazivaju hercegovačkim Robinom Hoodom. Zanimljivi su likovi iz grčke mitologije amazonke, legendarne ratoborne kćeri boga Aresa i nimfe Harmonije. Imale su svoju državu na obalama maloazijiske rijeke Termodonta u Kapadociji, ili na Kavkazu, a često su provaljivale na zapad, pa i u Grčku. U njihovo su državi muškarci živjeli kao osakaćeni robovi, a one su se bavile lovom, odgajale kćeri i ratovale. Jednom godišnje dolazile bi u dodir s muškarcima jednog susjednog naroda da im ne izumre rod. Mušku su djecu ubijale.

U grčkoj mitologiji amazonke su kćeri boga Aresa i nimfe Harmonije. Bavile su se lovom, odgajale kćeri i ratovale

HS

EXPECT THE BEST

XD SUB-COMPACT

XD-45ACP

XD^M

XD^S

XD^E

HELLCAT